

A punt de celebrar els 20 anys de vida del Lectorat de català de Praga, se segueix demostrant dia a dia que l'activitat docent i cultural segueix sent importantíssima.

Aquest volum recull l'estudi de dos docents i dos estudiants del lectorat que pretenen desenvolupar uns principis de gramàtica comparativa del català i les llengües eslaves amb la finalitat de facilitar l'aprenentatge de la llengua catalana.

La Biblioteca Andorrana Internacional segueix difonent les activitats científiques i culturals relacionades amb el Principat d'Andorra, la llengua catalana i la cultura del Pirineu més enllà de les nostres fronteres.

Sintaxi contrastiva del català amb les llengües eslaves

Sintaxi contrastiva del català amb les llengües eslaves

XAVIER FRÍAS-CONDE • ANDREU BAUÇÀ I SASTRE

BARBORA HEDBÁVNÁ • VLADISLAV KNOLL

Govern d'Andorra

ISBN: 978-99920-0-606-1

9 789992 006061

biblioteca
andorrana
internacional
BAI

biblioteca
andorrana
internacional
BAI

Sintaxi contrastiva del català
amb les llengües eslaves

Sintaxi contrastiva del català amb les llengües eslaves

XAVIER FRÍAS-CONDE • ANDREU BAUÇÀ I SASTRE

BARBORA HEDBÁVNÁ • VLADISLAV KNOLL

Disseny i maquetació:
marc número sis i Jordi Pinós
Impressió: Impremta Solber
Coordinació editorial: Eva Royo Latorre i
Joan R. Marina Amat

© del text i els exemples en català:
Xavier Frias, Andreu Bauçà
© dels exemples eslaus:
Barbora Hedbávná, Vladislav Knoll
© 2011 Àrea d'Accions Internacionals;
Ministeri d'Educació i Cultura
Govern d'Andorra

Primera edició: maig del 2011

ISBN: 978-99920-0-606-1
DL: AND. 817-2011

ÍNDEX

SUSANNA VELA PALOMARES

13 Pròleg

I PART

1. L'enfocament funcionalista

2. La clàusula simple

- 20 2.1. Elements constituents
- 20 2.2. Funcions internes
- 21 2.3. Funcions obligatòries
- 24 2.4. Funcions opcionals
- 25 2.5. Funcions extraoracionals
- 33 2.6. Categories

3. L'oració complexa

- 40 3.1 La clàusula inordinada
- 41 3.2 La clàusula subordinada

4. Els nivells inferiors de l'oració

- 44 4.1. Elements lexicals i funcionals: les paraules
- 44 4.2. Paraules lexicals
- 45 4.3. Paraules funcionals

II PART

Adjectivals

- 48 Català
- 50 Llengües eslaves

Articles

- 53 Català
- 57 Llengües eslaves

Caler

- 58 Català
- 59 Llengües eslaves

Clàusules complexes

- 61 Català
- 62 Llengües eslaves

Clàusules dependents

- 64 Català
- 66 Llengües eslaves

Clàusules de relatiu. Estructura interna

- 70 Català
- 72 Llengües eslaves

Clàusules de relatiu. Tipus de clàusules

- 75 Català
- 77 Llengües eslaves

Clàusules simples

- 79 Català
- 83 Llengües eslaves

Clític es

- 89 Català
- 90 Llengües eslaves

Clítics

- 91 Català
- 94 Llengües eslaves

Complements del verb

- 96 Català
- 99 Llengües eslaves

Complements (objectes i adjunts)

- 101 Català
- 103 Llengües eslaves

El condicional (temps)

- 106 Català
- 107 Llengües eslaves

Condicionals de tipus I: condicions possibles

- 109 Català
- 110 Llengües eslaves

Condicionals de tipus II / III: condicions improbables

- 111 Català
- 112 Llengües eslaves

Cúmuls verbals

- 113 Català
- 114 Llengües eslaves

Ergativitat (veu mitjana ergativa)

- 117 Català
- 119 Llengües eslaves

Focalització

- 120 Català
- 122 Llengües eslaves

Haver-hi

- 124 Català
- 125 Llengües eslaves

Impersonalitat

- 126 Català
- 127 Llengües eslaves

Interrogació

- 130 Català
- 132 Llengües eslaves

Modes verbals

- 136 Català
- 137 Llengües eslaves

Negació

- 139 Català
- 140 Llengües eslaves

Nominals

- 143 Català
- 147 Llengües eslaves

Ordre dels components dins l'oració

- 151 Català
- 154 Llengües eslaves

Pretèrit imperfet d'indicatiu

- 156 Català
- 157 Llengües eslaves

Projeccions

- 158 Català
- 159 Llengües eslaves

Subjuntiu

- 161 Català
- 163 Llengües eslaves

Veü impersonal

- 166 Català
- 167 Llengües eslaves

Susanna Vela Palomares
MINISTRA D'EDUCACIÓ I CULTURA

PRÒLEG

Aquesta tercera publicació a la *Biblioteca Andorrana Internacional* pretén donar sortida a les inquietuds intel·lectuals dels joves i els docents que conformen el Lectorat de català de la Universitat Carolina de Praga.

Aquest treball es fonamenta en bona mesura en una voluntat decidida de l'Administració andorrana, però també a la inestimable col·laboració de l'empresa Promocions Mèdiques (PROMED) que, vint anys després, segueix creient en el projecte i participant-hi de forma totalment altruista.

La política lingüística del Govern vol garantir la interacció real entre llengua i territori per enfortir la seva presència i coneixement, per vetllar per la seva promoció pedagògica, tot atorgant-li recursos suficients per a la investigació i el reconeixement internacional, i per impulsar-la en els àmbits de les noves tecnologies.

Aquest tercer volum de la *Biblioteca Andorrana Internacional* entra de ple amb el propòsit de buscar el reconeixement internacional de la nostra llengua a l'hora que la basteix pedagògicament.

S'adreça especialment als estudiants de català que provenen de llengües eslaves, per permetre'ls superar les dificultats que els comporta l'aprenentatge de la nostra llengua, mitjançant explicacions breus i senzilles. També és una bona eina per als docents.

Per això, no pot substituir els manuals ja creats però sí complementar-los i facilitar el seu ensenyament a partir de principis funcionals.

El català –setena llengua de la Unió Europea pel nombre de persones que el parlen– supera els que parlen finès o danès, s'equipara al nombre dels que parlen suec, grec o portuguès i és una llengua plenament codificada, normativitzada i estandarditzada amb un consens acadèmic total.

Els seus recursos lingüístics i estudis sobre gramàtica, lexicografia, etimologia, dialectologia, terminologia, història de la llengua o onomàstica, són comparables als de les grans llengües.

Aquestes pàgines tracten de desenvolupar uns principis de gramàtica comparativa del català i les llengües eslaves. Ens proposem obrir un marc teòric i metodològic des del qual facilitar l'ensenyament de la llengua catalana o qualsevol altra llengua romànica i no romànica, a partir de principis funcionals, no gaire allunyats de la gramàtica tradicional, la qual és la base d'estudi de la majoria dels estudiants universitaris quan s'apropen al català. Així i tot, hem incorporat elements més propis de la tradició generativista, perquè els considerem molt útils per a l'ensenyament de la sintaxi. En tot cas, hem optat per substituir els arbres propis de l'anàlisi generativista (i també a vegades funcionalista) per sistemes de quadres horitzontals, que simplifiquen la presentació de l'estructura oracional (vegeu més endavant).

La gramàtica no pretén pas ser una gramàtica completa, amb tota mena d'elements, sinó que es concentra, sobretot, en la sintaxi. Però no es tracta d'una sintaxi convencional, sinó d'una sintaxi que afronta les dificultats reals dels estudiants de català, que es refereix a aquells punts que normalment no són tractats en els manuals gramaticals. Per aquesta raó, no s'hi trobaran paradigmes morfològics o altres elements que apareixen normalment en la majoria de les gramàtiques. En realitat, ens proposem fixar-nos en altres aspectes que normalment queden relegats o oblidats en la majoria dels manuals d'estudi.

Hem optat per una gramàtica comparativa perquè pensem que així serà més fàcil de seguir. Els estudiants de llengües eslaves podran trobar aquells elements que els causin complicacions i buscar explicacions breus i senzilles als seus problemes, però també esperem que serveixi als docents de llengua catalana per explicar conceptes sintàctics. D'aquesta manera, l'estructura d'aquest llibre comprèn tres parts.

La primera part és un marc teòric de gramàtica funcional amb molts elements generativistes afegits, tal com comentàvem al començament. No és una part comparativa, sinó que els conceptes són introduïts només a través del català. Es presenten esquemàticament els elements d'objecte d'estudi de la sintaxi ràpidament, de manera que la segona part tindrà un context molt més clar.

La segona part, realitzada mitjançant fitxes ordenades alfabèticament presenta tota una sèrie d'elements sintàctics. En primer lloc, s'expliquen i presenten aplicats al català i més endavant se'n fa una confrontació amb les llengües eslaves incloses en aquesta gramàtica (txec, polonès i rus).

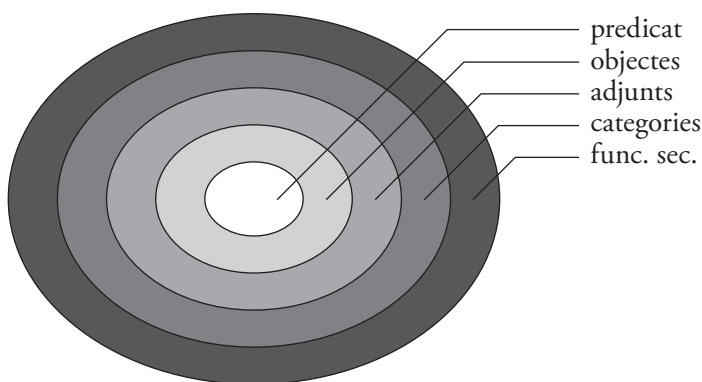
I PART

1. L'ENFOCAMENT FUNCIONALISTA

Per a aquesta gramàtica, tal com dèiem al pròleg, hem triat un enfocament funcionalista, però una actualitzat amb noves tendències lingüístiques, especialment la gramàtica generativa.

El nostre punt de partida és, com no podia ser altrament, el verb, al voltant del qual s'estableixen tota una sèrie de categories marcades jeràrquicament, sent sempre el centre el verb (predicat).

Es podria representar així:

El nostre interès per treballar amb funcions com a punt de partida és degut al fet que aquest model de gramàtica té, sobretot, una finalitat didàctica; és a dir, la gramàtica no pretén només descriure els mecanismes interns de la sintaxi del català, sinó que pretén que aquesta descripció tingui uns criteris didàctics preferents als lingüístics, o, almenys, que el pes del didàctic no sigui inferior al lingüístic, de manera que certs universals del llenguatge, utilitzats aquí per explicar la gramàtica catalana, siguin reconeguts en les llengües eslaves per, d'aquest mode, poder establir una comparació senzilla entre el català i les llengües eslaves que pugui ser útil als estudiants estrangers.

No refutem una aproximació a partir de l'estructura; és a dir, una aproximació basada en la forma dels operadors, que normalment es realitza a partir dels *sintagmes*. Caldrà referir-se als sintagmes, però no són pas aquí la nostra via d'accés a la sintaxi, ja que els considerem més propis d'un enfocament més teòric i menys didàctic.

No farem en aquesta primera part una descripció completa de la sintaxi catalana. Tractarem només d'establir les bases teòriques que més

endavant sí permetran conèixer els fonaments de la sintaxi d'aquesta llengua, aquells elements estructurals que són vàlids per a totes les llengües, perquè provem de treballar amb universals. En la segona part tindrem ocasió d'entrar en detalls pel que fa a la sintaxi catalana i les comparacions pertinents amb les llengües eslaves.

2. LA CLÀUSULA SIMPLE

2.1. Elements constituents

A l'hora de treballar amb els constituents de què consta qualsevol oracional, ens cal fer una diferència molt clara entre:

- **Funcions internes:** es tracta dels elements que genera el predicat i que formen l'esquelet de l'oració. Entre ells es troben el subjecte (SUBJ), els diversos objectes (OBJ), etc.
- **Funcions externes:** es tracta de funcions externes al marc semàntic, de fet que moltes de les funcions internes poden esdevenir externes per motius d'èmfasi, interrogació, etc. Entre elles es troben el focus (FOC), el tòpic (TOP), la interrogació (INT).
- **Categories:** són elements d'una categoria bàsicament gramatical, sense valor semàntic o lèxic, necessaris perquè l'oració tingui lògica. Entre ells es troben la negació (NEG), els auxiliars (AUX), els modals (MOD), etc.

En tot cas, el nucli de l'oració és sempre el predicat (PRED). Al llarg d'aquestes pàgines farem un enfocament bàsicament funcionalista que tractarà d'oferir una visió funcionalista de l'oració.

2.2. Funcions internes

En primer lloc, hauríem de referir-nos a les funcions com a papers sintàctics transformats en elements sintàctics. S'hi distingeixen entre funcions obligatòries (arguments verbals) i els opcionals (satèl·lits). Els obligatoris s'anomenen *objectes*, mentre que els opcionals s'anomenen *adjunts*:

SUBJ	PRED	OBJ	ADJ ₁	ADJ ₂
pro	<i>comprí</i>	<i>un llibre</i>	<i>a l'aeroport</i>	<i>per al viatge</i>

2.3. Funcions obligatòries

Les funcions obligatòries venen fixades pel verb, segons la seva natura semàntica. Llavors, el *predicat*, sempre el verb principal, amb càrrega lèxica, es projecta en diverses funcions.

El *subjecte* és l'argument extern. És qui inicia l'oració. Normalment, el subjecte mostra concordança amb el verb, sigui el verb principal quan és tot sol, o bé amb l'auxiliar o el modal quan hi són.

L'*objecte* no és un concepte fix, n'hi ha de diversos tipus. Es tracta d'una projecció interna del verb que completa el seu significat (a diferència del subjecte, que no complementa pas el significat del verb). Els tipus principals d'objectes són:

- Objecte directe (**OBJ₁**)
- Objecte indirecte (**OBJ₂**)
- Objecte regit (**OBJ₃**)

Dos d'aquests objectes poden aparèixer junts:

SUBJ	PRED	OBJ ₁	OBJ ₂
<i>La meua filla</i>	<i>contava</i>	<i>acudits</i>	<i>a les amigues</i>

L'ordre de paraules en les llengües eslaves és generalment molt més lliure que en català i hi pot aparèixer la mateixa estructura:

SUBJ	PRED	OBJ ₁	OBJ ₂
<i>Moje dcera</i>	<i>vyprávěla</i>	<i>vtipy</i>	<i>kamarádkám</i>
<i>Moja córka</i>	<i>opowiadała</i>	<i>dowcipy</i>	<i>przyjaciółkom</i>
<i>Моя дочь</i>	<i>рассказывала</i>	<i>анекдоты</i>	<i>подругам</i>

No obstant això, en un context no marcat, OBJ₂ precedent OBJ₁ predomina:

SUBJ	PRED	OBJ ₂	OBJ ₁
<i>Moje dcera</i>	<i>vyprávěla</i>	<i>kamarádkám</i>	<i>vtipy</i>
<i>Moja córka</i>	<i>opowiadała</i>	<i>przyjaciółkom</i>	<i>dowcipy</i>

22 Sintaxi contrastiva del català amb les llengües eslaves

<i>Моя дочь</i>		<i>рассказывала</i>		<i>подругам</i>		<i>анекдоты</i>	
SUBJ	CLIT	AUX	PRED	OBJ ₁	OBJ ₃		
pro	<i>m'</i>	<i>han</i>	<i>acusat</i>	pro	<i>de soborn</i>		

A diferència del català, els pronoms àtons en txec i polonès no es poden trobar en la primera posició sintàctica (la primera síl·laba en txec és quasi sempre accentuada).

SUBJ	PRED	AUX	CLIT	OBJ ₁	OBJ ₃
pro	<i>obvinili</i>	<i>jste</i>	<i>mne</i>	pro	<i>z úplatkářství</i>

SUBJ	PRED+AUX	CLIT	OBJ ₁	OBJ ₃
pro	<i>oskaržiliście</i>	<i>mnie</i>	pro	<i>o przekupstwo</i>

En rus, la majoria de les formes pronominals és tònica i per aquesta raó es poden situar també davant del predicat.

SUBJ	PRED	OBJ1	OBJ ₃
<i>Вы</i>	<i>обвинили</i>	<i>меня</i>	<i>во лжи</i>

SUBJ	OBJ1	PRED	OBJ ₃
<i>Вы</i>	<i>меня</i>	<i>обвинили</i>	<i>во лжи</i>

SUBJ	OBJ1	PRED	OBJ ₃
pro	<i>Меня</i>	<i>обвиняют</i>	<i>во лжи</i>

Juntament amb els objectes, hi ha un altre tipus d'elements obligatoris, de tipus argumentatiu, que tenen un comportament semblant als objectes, però que no podrien ser considerats com a tals.

En qualsevol cas, tots els objectes que no són ni directes ni indirectes poden incloure's sota la macrocategoria OBJ₃.

L'atribut (**AT**) és en realitat un objecte, que va lligat sempre als verbs copulatius (*ser, estar, parèixer, semblar, resultar*).

SUBJ	PRED	AT
<i>La gent</i>	<i>està</i>	<i>cansada</i>
<i>El meu germà</i>	<i>és</i>	<i>el secretari</i>
<i>Lidé</i>	<i>jsou</i>	<i>unaveni</i>
<i>Můj bratr</i>	<i>je</i>	<i>tajemník</i>
<i>Ludzie</i>	<i>są</i>	<i>zmęczeni</i>
<i>Mój brat</i>	<i>jest</i>	<i>sekretarzem</i>
<i>Люди</i>	<i>про</i>	<i>больны</i>
<i>Мой брат</i>	<i>работает</i>	<i>секретарем</i>

El predicatiu (**OBJ₃**) és un element d'una natura diversa, normalment un argument, però que, en realitat, és una extensió del subjecte o de l'objecte; el considerem un OBJ₃.

El predicatiu del subjecte és un sintagma adjectival:

SUBJ	PRED	OBJ ₃
<i>La gent</i>	<i>arribà</i>	<i>molt cansada</i>
<i>El meu germà</i>	<i>vindrà</i>	<i>enfadat</i>
<i>SUBJ</i>	<i>PRED</i>	<i>OBJ₃</i>
<i>Lidé</i>	<i>dorazili</i>	<i>velmi unaveni</i>
<i>Můj bratr</i>	<i>se vrátil</i>	<i>rozzlobený</i>
<i>Ludzie</i>	<i>dotarli</i>	<i>bardzo zmęczeni</i>
<i>Mój brat</i>	<i>wrócił</i>	<i>rozgniewany</i>
<i>Мои друзья</i>	<i>вернулись</i>	<i>очень усталыми</i>
<i>Мой брат</i>	<i>пришел</i>	<i>рассерженным</i>

En canvi, el predicatiu del subjecte és un sintagma nominal (o determinant), adjectival o preposicional.

SUBJ	AUX	PRED	OBJ	PRED
pro	<i>han</i>	<i>deixat</i>	<i>la casa</i>	<i>destrossada en ruïnes</i>
		<i>el considerem</i>	<i>un home</i>	<i>interessant de principis</i>
	<i>han</i>	<i>anomenat</i>	<i>en Pere</i>	<i>secretari</i>

SUBJ	AUX	PRED	OBJ	PRED
pro	∅	<i>jmenovali</i>	<i>Petra</i>	<i>tajemnikem</i>

SUBJ	AUX	PRED	OBJ	PRED
pro	∅	<i>mianowali</i>	<i>Piotra</i>	<i>sekretarzem</i>

SUBJ	AUX	PRED	OBJ	PRED
pro	∅	<i>назначили</i>	<i>Петра</i>	<i>секретарем</i>

2.4. Funcions opcionals

Tenen una funció relativament lliure dins de l'oració, sobretot els adverbis. No vénen generats com una projecció del verb, sinó que complementen el significat general de l'oració. De fet, si s'elimina l'element representat com a funció opcional, l'oració, tot i que canviï el significat, no esdevé incorrecta des del punt de vista semàntic.

L'*adjunt* expressa una funció que, a vegades, no es distingeix clarament de l'objecte regit, sobretot quan s'expressa com un SP. Es pot representar mitjançant un SADV, un SP o un SD. Normalment es col·loca darrere el verb.

SUBJ	PRED	OBJ	ADJ
pro	<i>parla</i>	<i>anglès</i>	<i>molt bé</i>
<i>els nens</i>	<i>juguen</i>	<i>amb la pilota</i>	<i>al pati</i>

SUBJ	PRED	OBJ	ADJ
<i>děti</i>	<i>si hraji</i>	<i>s míčem</i>	<i>v parku</i>
<i>dzieci</i>	<i>grają</i>	<i>w piłkę</i>	<i>w parku</i>
<i>дети</i>	<i>играют</i>	<i>в мяч</i>	<i>в парке</i>

Molt sovint es confon l'adjunt amb el tòpic (vegeu més endavant).

En una oració simple poden cohabitar més d'un adjunt. Les dues referències més habituals dels adjunts són temps i lloc, però també poden fer referència a causa, finalitat, conseqüència, etc.

2.5. Funcions extraoracionals

Fins ara hem vist que dins l'oració existeixen una sèrie de funcions sintàctiques que vénen marcades per la naturalesa semàntica del verb. No obstant això, es poden trobar altres funcions que hem anomenat extraoracionals i que responen a un criteri encara més perifèric. Aquestes funcions es troben més enllà del nucli bàsic de l'oració (SUBJ, PRED, OBJ, ADJ), de manera que les funcions primàries o intraoracionals poden, sota certes circumstàncies, desplaçar-se cap a fora d'aquest nucli primari.

Un exemple molt clar el constitueixen les clàusules interrogatives. Quan un operador –com ara l'objecte– esdevé interrogatiu, es desplaça cap a l'inici de l'oració:

FOC	INT	SUBJ	PRED	OBJ
		<i>En Joan</i>	<i>escolta</i>	<i>la ràdio</i>
FOC	INT	SUBJ	PRED	OBJ
<i>Què</i>	<i>escolta</i>	<i>en Joan?</i>	<i><escolta></i>	<i><què></i>

FOC	INT	SUBJ	PRED	OBJ
		<i>Jan</i>	<i>poslouchá</i>	<i>rádio</i>
FOC	INT	SUBJ	PRED	OBJ
<i>Co</i>	<i>poslouchá</i>	<i>Jan?</i>	<i><poslouchá></i>	<i><co></i>

FOC	INT	SUBJ	PRED	OBJ
		<i>Jan</i>	<i>stucha</i>	<i>radia</i>
FOC	INT	SUBJ	PRED	OBJ
<i>Czego</i>	<i>stucha</i>	<i>Jan?</i>	< <i>stucha</i> >	< <i>czego</i> >

FOC	INT	SUBJ	PRED	OBJ
		<i>Иван</i>	<i>слушает</i>	<i>радио</i>
FOC	INT	SUBJ	PRED	OBJ
<i>Что</i>	<i>слушает</i>	<i>Иван?</i>	< <i>слушает</i> >	< <i>чего</i> >

Com es pot observar, l'objecte s'ha desplaçat cap a la posició d'interrogació (vegeu més endavant) ocupant la posició de focus.

En el nostre marc funcional-categorial, interpretem els canvis de posició com a moviments de la manera descrita pel generativisme. Per aquesta raó, incorporem els moviments propis del generativisme a la nostra teoria, tal com es pot veure en el quadre anterior, en què el predicat ascendeix a la posició d'interrogador, i l'objecte a la de focus.

Llavors, les funcions extraoracionals que es poden trobar són: focus, tòpic i interrogació.

El *focus* (**FOC**) és un èmfasi d'un element de l'oració que, normalment, va col·locat al començament de l'oració, àdhuc amb una entonació especial. La focalització es produeix amb qualsevol funció, de manera que caldrà marcar-la amb una doble etiqueta, la de focus i la de la funció focalitzada. L'element focalitzat experimentarà un desplaçament:

FOC	SUBJ	AUX	PRED	OBJ
<i>Al teu germà</i>	<i>pro</i>	<i>l'he</i>	<i>vist</i>	< <i>el teu germà</i> >
FOC	SUBJ	NEG	PRED	OBJ
<i>Al carrer</i>	<i>pro</i>	<i>no</i>	<i>hi sortiré</i>	< <i>al carrer</i> >

FOC	SUBJ	AUX	PRED	OBJ
<i>Tvého bratra</i>	pro	<i>jsem</i>	<i>viděl</i>	< <i>tvého bratra</i> >
FOC	SUBJ	NEG	PRED	OBJ
<i>Na ulici</i>	pro	<i>nepůjdu</i>		< <i>na ulici</i> >

FOC	SUBJ	PRED+AUX		OBJ
<i>Twojego brata</i>	pro	<i>widziałem</i>		< <i>twojego brata</i> >
FOC	SUBJ	NEG	PRED	OBJ
<i>Na ulicę</i>	pro	<i>nie</i>	<i>wyjdę</i>	< <i>na ulicę</i> >

FOC	SUBJ	PRED		OBJ
<i>Твоего брата</i>	<i>я</i>	<i>видел</i>		< <i>твоего брата</i> >
FOC	SUBJ	NEG	PRED	OBJ
<i>На улицу</i>	<i>я</i>	<i>не</i>	<i>пойду</i>	< <i>на улицу</i> >

En les llengües eslaves, a diferència del català, en el cas de l'objecte focalitzat, aquest es pot desplaçar sense ser representat per un pronom. Aquest fenomen és a l'origen de nombroses faltes del tipus **El teu germà he vist*.

El tòpic (**TOP**) és un element extern que indica, principalment, lloc i temps (però també altres qüestions d'índole semàntica coincidint amb els adjunts). Normalment va al començament o a final absolut de l'oració, però no és pas intercanviable amb l'adjunt. Ortogràficament, sol estar separat de la frase amb una coma (com el focus). Observeu com el tòpic té una mobilitat molt més gran que tota la resta de constituents d'una oració.

TOP	SUBJ	PRED	OBJ	TOP
<i>Aquesta nit</i>	pro	<i>farem</i>	<i>el viatge</i>	<i>aquesta nit</i>
<i>Demà</i>	pro	<i>compraré</i>	<i>sopa</i>	<i>demà</i>
<i>Amb paciència</i>	pro	<i>guanyaràs</i>	<i>diners</i>	<i>amb paciència</i>
TOP	SUBJ	PRED	OBJ	TOP
<i>Dnes večer</i>	pro	<i>dokončíte</i>	<i>projekt</i>	< <i>dnes večer</i> >

<i>Zitra</i>	pro	<i>koupím</i>	<i>chleba</i>	< <i>zítra</i> >
<i>Bez úsílí</i>	pro	<i>nevyděláš</i>	<i>hodně peněz</i>	< <i>bez úsílí</i> >
TOP	SUBJ	PRED	OBJ	TOP
<i>Dzisiaj wieczorem</i>	pro	<i>dokończymy</i>	<i>projekt</i>	< <i>dzisiaj wieczorem</i> >
<i>Jutro</i>	pro	<i>kupię</i>	<i>chleb</i>	< <i>jutro</i> >
TOP	SUBJ	PRED	OBJ	TOP
<i>Bez doświadczenia</i>	pro	<i>nie zarobisz</i>	<i>dużo pieniędzy</i>	< <i>bez doświadczenia</i> >
<i>Сегодня вечером</i>	<i>мы</i>	<i>закончим</i>	<i>проект</i>	< <i>сегодня вечером</i> >
<i>Завтра</i>	<i>я</i>	<i>куплю</i>	<i>хлеб</i>	< <i>завтра</i> >
<i>Без усилия</i>	pro	<i>не заработаешь</i>	<i>много денег</i>	< <i>без усилия</i> >

Malgrat una mobilitat més gran dels elements en txec, els exemples anteriors amb tòpic en posició final només podrien aparèixer en un context molt especial (frases interrogatives). En canvi, serien perfectament acceptables amb l'objecte precedint el verb (sense ús de clítics); l'estructura amb TOP inicial i PRED final, també bastant freqüent, assenyala una èmfasi verbal.

TOP	SUBJ	OBJ	PRED	TOP
<i>Dnes večer</i>	pro	<i>projekt</i>	<i>dokončím</i>	<i>dnes večer</i>
<i>Zitra</i>	pro	<i>chleba</i>	<i>koupím</i>	<i>zítra</i>
<i>Bez úsílí</i>	pro	<i>hodně peněz</i>	<i>nevyděláš</i>	<i>bez úsílí</i>
TOP	SUBJ	OBJ	PRED	TOP
<i>Dzisiaj wieczorem</i>	pro	<i>projekt</i>	<i>dokończymy</i>	< <i>dzisiaj wieczorem</i> >
<i>Jutro</i>	pro	<i>chleb</i>	<i>kupię</i>	< <i>jutro</i> >
<i>Bez doświadczenia</i>	pro	<i>dużo pieniędzy</i>	<i>nie zarobisz</i>	< <i>bez doświadczenia</i> >
TOP	SUBJ	OBJ	PRED	TOP
<i>Сегодня вечером</i>	<i>мы</i>	<i>проект</i>	<i>закончим</i>	< <i>сегодня вечером</i> >
<i>Завтра</i>	<i>я</i>	<i>хлеб</i>	<i>куплю</i>	< <i>завтра</i> >
<i>Без усилия</i>	pro	<i>много денег</i>	<i>не заработаешь</i>	< <i>без усилия</i> >

Quan hi hagi un adjunt i un tòpic, tot dos podran anar al final, però el tòpic apareixerà l'últim.

SUBJ	PRED	OBJ	ADJ	TOP
<i>Els nens</i>	<i>juguen</i>	<i>amb la pilota</i>	<i>al pati</i>	<i>tots els dies</i>
TOP	SUBJ	PRED	OBJ	ADJ
<i>Tots els dies</i>	<i>els nens</i>	<i>juguen</i>	<i>amb la pilota</i>	<i>al pati</i>
ADJ	SUBJ	PRED	OBJ	TOP
<i>*Al pati</i>	<i>els nens</i>	<i>juguen</i>	<i>amb la pilota</i>	<i>tots els dies</i>

SUBJ	PRED	OBJ	ADJ	TOP
<i>Děti</i>	<i>hrají</i>	<i>fotbal</i>	<i>v parku</i>	<i>každý den</i>
TOP	SUBJ	PRED	OBJ	ADJ
<i>*Každý den</i>	<i>děti</i>	<i>hrají</i>	<i>fotbal</i>	<i>v parku</i>
ADJ	SUBJ	PRED	OBJ	TOP
<i>V parku</i>	<i>děti</i>	<i>hrají</i>	<i>fotbal</i>	<i>každý den</i>

SUBJ	PRED	OBJ	ADJ	TOP
<i>Dzieci</i>	<i>grają</i>	<i>w piłkę nożną</i>	<i>w parku</i>	<i>codziennie</i>
TOP	SUBJ	PRED	OBJ	ADJ
<i>*Codziennie</i>	<i>dzieci</i>	<i>grają</i>	<i>w piłkę nożną</i>	<i>w parku</i>
ADJ	SUBJ	PRED	OBJ	TOP
<i>W parku</i>	<i>dzieci</i>	<i>grają</i>	<i>w piłkę nożną</i>	<i>codziennie</i>

SUBJ	PRED	OBJ	ADJ	TOP
<i>Дети</i>	<i>играют</i>	<i>в футбол</i>	<i>в парке</i>	<i>каждый день</i>
TOP	SUBJ	PRED	OBJ	ADJ
<i>Каждый день</i>	<i>дети</i>	<i>играют</i>	<i>в футбол</i>	<i>в парке</i>
ADJ	SUBJ	PRED	OBJ	TOP
<i>В парке</i>	<i>дети</i>	<i>играют</i>	<i>в футбол</i>	<i>каждый день</i>

El tercer exemple és corrent en txec, polonès i rus; en el segon cas, però, l'estructura més normal seria amb SUBJ posterior a PRED:

TOP	PRED	SUBJ	<PRED>	OBJ	ADJ
<i>Každý den</i>	<i>hrají</i>	<i>děti</i>	<i><hrají></i>	<i>foťbal</i>	<i>v parku</i>
<i>Codziennie</i>	<i>grają</i>	<i>dzieci</i>	<i><grają></i>	<i>w piłkę nożną</i>	<i>w parku</i>
<i>Каждый день</i>	<i>играют</i>	<i>дету</i>	<i><играют></i>	<i>в футбол</i>	<i>в парке</i>

Poden establir-se una sèrie de diferències entre el tòpic i l'adjunt:

Tòpic	Adjunt
Pot anar al començament o al final	Va al final, excepte quan estigui focalitzat
Està format per adverbis, clàusules i SDs	Està format, sobretot, per adverbis i SPs, però també per SD
Té una importància semàntica de tercera categoria	Té una importància semàntica de tercera categoria

El *vocatiu* (**VOC**) té realitzacions molt variables. Pot estar realitzat per un simple nom o per tot un sintagma. En certes llengües, com el txec, el polonès o el llatí, el vocatiu posseeix característiques morfològiques pròpies.

L'*interrogador* (**INT**) és una funció que, com el seu nom indica, expressa preguntes. N'hi ha de dos tipus, que expressen les interrogacions *obertes* i les *tancades*. Les primeres accepten qualsevol resposta, mentre que les segones generalment esperen una resposta del tipus *sí / no*.

Les interrogacions obertes es formen amb l'ajut dels pronoms interrogatius (*que, qui, com, quan, perquè*, etc). Com s'ha vist abans, aquests interrogatius tenen com a referents funcions oracionals (objectes o adjunts).

Les interrogacions tancades poden tenir un operador INT en català, molt sovint un *que* àton, o no tenir-ne cap, d'operador. En altres llengües romàniques, aquest operador és molt freqüent, com succeeix en francès amb *est-ce que*.

Aquests exemples d'interrogació tancada mostren com algunes funcions es mouen cap a la posició FOC. En canvi, en l'exemple d'interrogació oberta no hi ha cap moviment, perquè, de fet, cap operador no es mou.

L'interrogador obert pot referir-se al subjecte:

FOC	INT	SUBJ	PRED	OBJ
<i>Qui</i>	\emptyset	<qui>	<i>comprarà</i>	<i>el pa?</i>

L'interrogador pot estar cobert en francès o portuguès:

FOC	INT	SUBJ	PRED	OBJ
<i>Qui</i>	<i>est-ce que</i>	<qui>	<i>s'attend</i>	<i>pro?</i>
<i>Quem</i>	<i>é que</i>	<quem>	<i>espera</i>	<i>por ti?</i>

FOC	INT	SUBJ	PRED	OBJ
<i>Kdo</i>	\emptyset	<kdo>	<i>koupi</i>	<i>chleba?</i>
<i>Kto</i>	\emptyset	<kto>	<i>kupi</i>	<i>chleb?</i>
<i>Kmo</i>	\emptyset	<kmo>	<i>купит</i>	<i>хлеба?</i>

A l'objecte:

FOC	INT	SUBJ	PRED	OBJ
<i>Què</i>	\emptyset	pro	<i>compraràs</i>	<què>?
FOC	INT	SUBJ	PRED	OBJ
<i>Co</i>	\emptyset	pro	<i>koupiš</i>	<co>?
<i>Co</i>	\emptyset	pro	<i>kupisz</i>	<co>?
<i>Что</i>	\emptyset	<i>ты</i>	<i>купишь</i>	<что>?

O a un adjunt:

FOC	INT	SUBJ	PRED	OBJ	ADJ
<i>On_i</i>		pro	<i>compraràs</i>	<i>això</i>	< <i>on</i> >?
FOC	INT	SUBJ	PRED	OBJ	ADJ
<i>Kde</i>		pro	<i>koupíš</i>	<i>chleba?</i>	< <i>kde</i> >?
<i>Gdzie</i>		pro	<i>kupisz</i>	<i>chleb?</i>	< <i>gdzie</i> >?
<i>Где</i>		pro	<i>купишь</i>	<i>хлеба?</i>	< <i>где</i> >?

L'interrogador tancat no es refereix a cap funció.

INT	SUBJ	PRED	OBJ
<i>Que_i</i>	pro	<i>compraràs</i>	<i>alguna cosa?</i>
<i>Est-ce que</i>	tu	<i>achèteras</i>	<i>quelque chose?</i>
INT	SUBJ	PRED	OBJ
\emptyset	pro	<i>Koupíš</i>	<i>něco?</i>
<i>Czy</i>	pro	<i>kupisz</i>	<i>coś?</i>
\emptyset	<i>Ты</i>	<i>купишь</i>	<i>что-нибудь?</i>

El txec actual no disposa d'interrogador tancat. Els interrogadors tancats existents en rus es distingeixen pel seu valor semàntic. L'oració semànticament neutra, a diferència del polonès, no requereix cap interrogador.

En els exemples anteriors no hi ha FOC.

L'interrogador pot tenir com operador un verb:

FOC	INT	SUBJ	PRED	OBJ
<i>Quin</i>	<i>prefereixes</i>	tu	< <i>prefereixes</i> >	< <i>quin</i> >?
<i>¿Cuál</i>	<i>prefieres</i>	tú	< <i>prefieres</i> >	< <i>cuál</i> >?
FOC	INT	SUBJ	PRED	OBJ
<i>Kterou</i>	<i>chceš</i>	pro	< <i>chceš</i> >	< <i>kterou</i> >?

<i>Кі́тóra</i>	<i>chcesz</i>	pro	< <i>chcesz</i> >	< <i>która</i> ?>
<i>Ка́кую</i>	<i>хочешь</i>	pro	< <i>хочешь</i> >	< <i>какую</i> ?>

2.6. Categories

La *negació* és un element que normalment s'annexa al verb.

SUBJ	NEG	PRED	ADJ
<i>Na Maria</i>	<i>no</i>	<i>vindrà</i>	<i>avui</i>

SUBJ	ADV	NEG	PRED
<i>Maria</i>	<i>dziś</i>	<i>nie</i>	<i>przyjdzie</i>

SUBJ	ADV	NEG	PRED
<i>Мария</i>	<i>сегодня</i>	<i>не</i>	<i>придет</i>

En txec, l'element de negació *ne-* s'annexa al verb formant una unitat amb ell.

SUBJ	ADV	NEG	PRED
<i>Marie</i>	<i>dnes</i>	<i>nepřijde</i>	

Amb les formes analítics del pretèrit i condicional present, l'auxiliar s'annexa al predicat, no als auxiliars:

SUBJ	NEG	PRED	AUX	ADJ
pro	<i>nepracovali</i>		<i>jsme</i>	<i>tady</i>
pro	<i>nepracovali</i>		<i>bychom</i>	<i>tady</i>

Amb la forma analítica de futur, però, el prefix de negació s'annexa amb l'auxiliar:

SUBJ	ADJ	NEG	AUX	PRED
<i>Marie</i>	<i>tady</i>	<i>nebude</i>		<i>pracovat</i>

Els *adverbials* són adverbis que no tenen una funció clara o que van lligats a altres elements, però que apareixen sols a l'interior de la clàusula. En català es pot establir una diferència molt clara entre un adverbi funcionant com a objecte o adjunt, i un altre funcionant com a adverbial:

SUBJ	NEG	CLIT	PRED	OBJ	ADV
pro	<i>no</i>	<i>en</i>	<i>sap</i>	<i>res</i>	
pro	<i>no</i>	<i>en</i>	<i>sap</i>	pro	<i>gens</i>

Els adverbials expressen quantitat, temps, freqüència, etc. Cal tenir en compte que molts adverbis poden funcionar com a adjunt o com a adverbial. La diferència consisteix que si són adjunts tenen una funció, en canvi si són adverbials no en tenen cap.

SUBJ	ADV	CLIT	PRED	OBJ
pro	<i>ja</i>	<i>ho</i>	<i>sé</i>	pro
SUBJ	ADV	CLIT	PRED	OBJ
pro	<i>už</i>	<i>to</i>	<i>vím</i>	pro
pro	<i>juž</i>	<i>to</i>	<i>wiem</i>	pro
SUBJ	CLIT	ADV	PRED	OBJ
<i>я</i>	<i>это</i>	<i>уже</i>	<i>знаю</i>	pro

SUBJ	CLIT	PRED	OBJ	ADV
pro	<i>en</i>	<i>vols</i>	pro	<i>encara?</i>
pro	∅	<i>chceš</i>	pro	<i>ještě?</i>
pro	∅	<i>chcesz</i>	pro	<i>jeszcze?</i>
pro	∅	<i>хочешь</i>	pro	<i>еще?</i>

Entrant en l'esfera verbal, els *auxiliars* concorden amb el subjecte, però no tenen cap valor lexemàtic.

No es poden confondre amb els *modals*. Els auxiliars són bàsicament *haver, ser, estar, anar* en català, mentre que els modals són *soler, poder, saber, deure*, etc. També es consideren modals aquells verbs ordinaris que formen part de les perífrasis verbals (*començar a, acabar de*, etc.). En català, a diferència de, per exemple, l'anglès, els auxiliars se situen primer i els modals després. Dos auxiliars poden anar junts.

SUBJ	AUX	AUX	MOD	PRED	K
pro	<i>he</i>			<i>vist</i>	<i>un raig</i>
pro	<i>he</i>	<i>estat</i>		<i>treballant</i>	<i>tot el dia</i>
pro	<i>he</i>		<i>pogut</i>	<i>veure</i>	<i>en Pere</i>
pro			<i>has de</i>	<i>descansar</i>	
pro			<i>hauries d'</i>	<i>estudiar</i>	<i>més</i>
pro	<i>Hem de</i>		<i>començar a</i>	<i>pagar</i>	<i>el pis nou</i>

En txec, els auxiliars del pretèrit i del condicional funcionen com a enclítics, és a dir, mai no estan accentuats i sempre ocupen la segona posició sintàctica. L'auxiliar de pretèrit no està expressat en la tercera persona del singular i plural.

SUBJ	MOD	AUX	PRED	K
pro	<i>musíš</i>		<i>odpočítvat</i>	
pro	<i>začali</i>	<i>jsme</i>	<i>splácet</i>	<i>nový byt</i>
pro	<i>chtěla</i>	<i>bych</i>	<i>vidět</i>	<i>Petra</i>

SUBJ	AUX	MOD	<AUX>	PRED	K
<i>Jana</i>		<i>musí</i>		<i>pracovat</i>	<i>celý den</i>
<i>Petr a Jan</i>	<i>by</i>	<i>měli</i>	< <i>by</i> >	<i>studovat</i>	<i>víc</i>
<i>Novákovi</i>	<i>by</i>		< <i>by</i> >	<i>nesplatili</i>	<i>nový byt</i>
<i>David</i>		<i>chtěl</i>		<i>zavolat</i>	<i>Maii</i>

En polonès, els auxiliars del pretèrit i condicional estan lligats amb el verb en forma reduïda (p.ex. *chciałem, chciałybym*).

En rus, el pretèrit no utilitza cap auxiliar, només l'auxiliar del condicional *бы* es pot considerar un clític. Aquest clític pot situar-se davant o després del modal:

SUBJ	PRED	AUX	CLIT	K
<i>Я</i>	<i>бы</i>	<i>хотел</i>	<i>придти</i>	<i>завтра</i>

SUBJ	PRED	AUX	CLIT	K
<i>Я</i>	<i>хотел</i>	<i>бы</i>	<i>придти</i>	<i>завтра</i>

La combinació de dos auxiliars és pròpia del pretèrit anterior, avui ja en desús, i del condicional passat.

Un lloc especial ocupen en català, com en la resta de llengües romàniques, els *clítics*, que no són pròpiament pronoms personals. La seva naturalesa, fins i tot morfològica, és una qüestió complexa, perquè des del nostre punt de vista no són pròpiament operadors que marquin funcions gramaticals (poden fer-ho, però no sempre). Observeu com en molts casos el clític cohabita amb la funció a la qual es refereix, de manera que la funció ve representada per un sintagma nominal, determinant o de la classe que sigui:

SUBJ	CLIT	AUX	PRED	OBJ	TOP
<i>pro</i>	<i>n'</i>	<i>he</i>	<i>comprats</i>	<i>pro</i>	<i>de llibres</i>

FOC	SUBJ	CLIT	AUX	PRED	OBJ
<i>Al teu germà_i</i>	<i>pro</i>	<i>l'</i>	<i>he</i>	<i>vist</i>	<i><el teu germà></i>
FOC	SUBJ	CLIT	AUX	PRED	OBJ
<i>Tvého bratra</i>	<i>pro</i>		<i>jsem</i>	<i>viděl</i>	<i><tvého bratra></i>
<i>Twojego brata</i>	<i>pro</i>		<i>widziałem</i>		<i><twojego brata></i>
<i>Твоего брата</i>	<i>я</i>			<i>видел</i>	<i><твоего брата></i>

Aquest tipus de clítics no existeix en llengües eslaves. Compareu-ho amb els exemples següents:

FOC	SUBJ	CLIT	AUX	PRED	OBJ	ADV
<i>De llibres</i>	pro	<i>n'</i>	<i>he</i>	<i>comprats</i>	pro	<i>cinc</i>
FOC	SUBJ	CLIT	AUX	PRED	OBJ	ADV
<i>Knih</i>	pro	∅	<i>jsem</i>	<i>koupil</i>	pro	<i>pět</i>
<i>Książek</i>	pro	∅	<i>kupiłem</i>		pro	<i>pięć</i>
<i>Книг</i>	<i>я</i>	∅	∅	<i>купил</i>	pro	<i>пять</i>

El *diatetitzador* és una categoria molt especial que permet construir veus o diàtesis. El diatetitzador pot ser un auxiliar / modal (*ser*) o un clític (*es*).

Vet aquí un exemple amb *ser*:

SUBJ	DIAT	PRED	OBJ	ADJ
<i>La carretera</i>	<i>serà</i>	<i>construïda</i>	< <i>la carretera</i> >	<i>en pocs mesos</i>
SUBJ	DIAT	PRED	OBJ	ADJ
<i>Silnice</i>	<i>bude</i>	<i>postavena</i>	< <i>silnice</i> >	<i>za dva měsíce</i>
<i>Droga</i>	<i>będzie</i>	<i>odbudowana</i>	< <i>droga</i> >	<i>za dwa miesiące</i>
<i>Дорога</i>	<i>будет</i>	<i>построена</i>	< <i>дорога</i> >	<i>через два месяца</i>

I un altre de veu mitjana impersonal amb *es*:

DIAT	PRED	OBJ	ADJ
<i>Es</i>	<i>fan</i>	<i>fotocòpies</i>	<i>a l'instant</i>

Les llengües eslaves presenten una diferència sintàctica pel que fa al català: l'objecte català correspon al subjecte en txec:

SUBJ	PRED	DIAT	ADJ	SUBJ
< <i>silnice</i> >	<i>stavi</i>	<i>se</i>	<i>tu</i>	<i>silnice</i>
< <i>droga</i> >	<i>bduje</i>	<i>się</i>	<i>tu</i>	<i>droga</i>

SUBJ	ADJ	PRED+DIAT	SUBJ
<дорога>	здесь	строится	дорога

A part d'això, el polonès coneix la mateixa estructura que el català (en alguns casos, la veu mitjana requereix l'objecte).

PRED	DIAT	ADJ	OBJ
<i>Buduje</i>	<i>się</i>	<i>tu</i>	<i>drogę</i>

El *complementador* és la categoria que, en la gramàtica tradicional, es coneix com a conjunció. Ens referirem només a les conjuncions subordinants.

TOP				SUBJ	PRED	OBJ
COMP	SUBJ	PRED	OBJ			
<i>Si</i>	pro	<i>tens</i>	<i>fam,</i>	pro	<i>tinc</i>	<i>pa</i>
TOP				SUBJ	PRED	OBJ
COMP	SUBJ	PRED	OBJ			
<i>Jestli</i>	pro	<i>máš</i>	<i>blad</i>	pro	<i>mám</i>	<i>chleba</i>
<i>Jesli</i>	pro	<i>chcesz</i>	<i>kielbasę</i>	pro	<i>kup</i>	<i>musztardę</i>
<i>Если</i>	pro	<i>хочешь</i>	<i>колбасу</i>	pro	<i>даў</i>	<i>денеж</i>

Finalment, ens referirem al *relator* com als pronoms relatius de la gramàtica tradicional. Tot dos, relators i complementadors, introdueixen clàusules deponents, però la diferència fonamental és que els complementadors no tenen cap funció i els relators sí. Per això, tractarem els relators d'una manera semblant als focus i els interrogadors, amb traça inclosa.

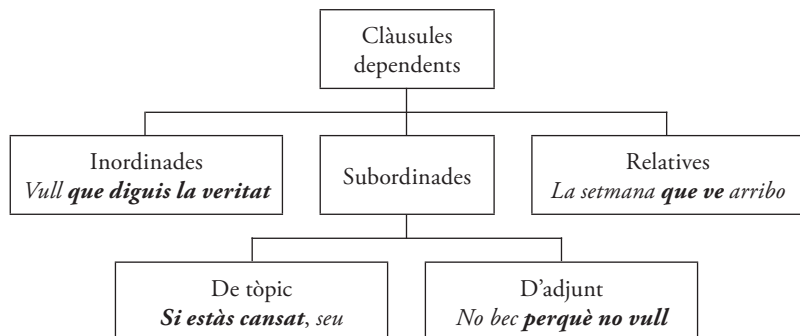
	SUBJ				CLIT	AUX	PRED	OBJ
	REL	SUBJ	PRED	OBJ				
<i>El nen</i>	<i>que</i>	pro	<i>veus</i>	<el nen>	<i>m'</i>	<i>ha</i>	<i>insultat</i>	pro

	SUBJ				CLIT	AUX	PRED	OBJ
	REL	SUBJ	PRED	OBJ				
<i>Kluk</i>	<i>kterého</i>	pro	<i>vidíš</i>	<kluk>	<i>mi</i>	Ø	<i>nadával</i>	pro
<i>Chłopak</i>	<i>którego</i>	pro	<i>widzisz</i>	<chłopak>	<i>mnie</i>	Ø	<i>obrazil</i>	pro
<i>Мальчишка</i>	<i>которого</i>	<i>ты</i>	<i>видишь</i>	<мальчишка>	<i>меня</i>	Ø	<i>оскорбил</i>	pro

3. L'ORACIÓ COMPLEXA

No ens referirem a la coordinació, ja que aquesta manté dues clàusules o oracions a un mateix nivell, sinó a la subordinació, tal i com és coneguda en la gramàtica tradicional. Això no obstant, el terme subordinació no expressa totes les possibilitats de relació entre dues clàusules, en què una és anomenada principal i l'altra dependent. En tot cas, la principal és molt sovint també dependent de la “subordinada”.

És per això que introduïm una nova categorització (la qual serà descrita amb més profunditat en la segona part del manual) que distingeix entre clàusules subordinades, inordinades i relatives. En el primer grup cal distingir entre subordinades de tòpic i subordinades d'adjunt. Aquests grups es poden veure aquí:

La diferència fonamental entre subordinació i inordinació consisteix que en la subordinació la clàusula dependent se situa fora de la clàusula principal, mentre que en la inordinació la clàusula dependent s'insereix dins la principal.

3.1 La clàusula inordinada

S'identifiquen generalment amb les clàusules *completives*. Estan inserides en la clàusula principal. Solen acomplir una funció (SUBJ, OBJ) dins la clàusula principal. Poden anar introduïdes per un complementador, però també per un infinitiu.

SUBJ	PRED	OBJ			
		COMP	SUBJ	PRED	OBJ
pro	<i>espero</i>	<i>que</i>	pro	<i>tinguis</i>	<i>sort</i>
pro	<i>espero</i>		PRO	<i>tenir</i>	<i>sort</i>
SUBJ	PRED	OBJ			
		COMP	SUBJ	PRED	OBJ
pro	<i>doufám</i>	<i>že</i>	pro	<i>budeš mít</i>	<i>štěstí</i>
pro	<i>tam nadzieję</i>	<i>že</i>	pro	<i>będziesz miał</i>	<i>szczęście</i>
pro	<i>tam nadzieję</i>		PRO	<i>być</i>	<i>szczęśliwym</i>
<i>я</i>	<i>надеюсь</i>	<i>что</i>	<i>ты</i>	<i>будешь</i>	<i>счастливым</i>

Aquest tipus de clàusula no pot anar amb infinitiu en txec i en rus.

3.2. La clàusula subordinada

La clàusula subordinada, com ja s'ha dit, no està pas inserida. Com que ocupa una posició perifèrica, pot funcionar com un operador en el lloc de tòpic o d'adjunt.

Generalment s'introdueixen amb un complementador, però és possible que les formes no finites del verb també introdueixin aquestes clàusules.

Un exemple de clàusula subordinada de tòpic seria el següent:

TOP				SUBJ	PRED	K
COMP	SUBJ	PRED	K			
<i>Quan</i>	pro	<i>tinguis</i>	<i>gana,</i>	pro	<i>menja</i>	<i>pa</i>
	pro	<i>venint</i>	<i>cap aquí</i>	pro	<i>escolta</i>	<i>música</i>
<i>En</i>	pro	<i>venir</i>	<i>cap aquí</i>		<i>plovia</i>	
<i>Si</i>	pro	<i>vols</i>	<i>jugar</i>	pro	<i>juga</i>	

TOP				SUBJ	(AUX) + PRED	K
COMP	SUBJ	(AUX) + PRED	K			
<i>Až</i>	pro	<i>budeš mít</i>	<i>blad</i>	pro	<i>sněž</i>	<i>chleba</i>
<i>Když</i>	pro	<i>jme šli</i>	<i>sem</i>		<i>pršelo</i>	
<i>Jestli</i>	pro	<i>si chceš</i>	<i>brát</i>	pro	<i>braj si</i>	

Les construccions amb formes no finites existeixen en txec, però han caigut en desús. L'exemple que donem més a dalt és amb verb finit.

TOP				SUBJ	PRED	K
COMP	SUBJ	PRED	K			
	pro	<i>wchodząc</i>	<i>tutaj</i>	pro	<i>zamknij</i>	<i>drzwi</i>
<i>Kiedy</i>	pro	<i>dotarliśmy</i>	<i>tutaj</i>	pro	<i>padalo</i>	
<i>Jesli</i>	pro	<i>chcesz</i>	<i>iść do domu</i>	pro	<i>idź</i>	

TOP				SUBJ	PRED	K
COMP	SUBJ	PRED	K			
	pro	<i>закрыва́я</i>	<i>дверь</i>		<i>будь</i>	<i>осторожен</i>
<i>Когда</i>	<i>мы</i>	<i>пришли</i>	<i>сюда</i>	pro	<i>шел</i>	<i>дождь</i>
<i>Если</i>	pro	<i>хочешь</i>	<i>поиграть</i>	pro	<i>играй</i>	

Molt sovint, aquestes clàusules poden anar al final:

SUBJ	PRED	K	TOP			
			COMP	SUBJ	PRED	K
pro	<i>menja</i>	<i>pa</i>	<i>quan</i>	pro	<i>tinguis</i>	<i>gana</i>
	<i>plovia</i>		<i>en</i>		<i>venir</i>	<i>aquí</i>

SUBJ	PRED	K	TOP			
			COMP	SUBJ	(AUX) + PRED	K
pro	<i>sněž</i>	<i>chleba</i>	<i>až</i>	pro	<i>budeš mít</i>	<i>hlad</i>
	<i>pršelo</i>		<i>když</i>	pro	<i>jsme šli</i>	<i>sem</i>
pro	<i>kup</i>	<i>chleb</i>	<i>kiedy</i>	pro	<i>będziesz</i>	<i>w mieście</i>
	<i>Padalo</i>		<i>kiedy</i>	pro	<i>szliśmy</i>	<i>tutaj</i>
pro	<i>Купи</i>	<i>журнал</i>	<i>когда</i>	<i>ты</i>	<i>будешь</i>	<i>в городе</i>
	<i>Шел дождь</i>		<i>когда</i>	<i>мы</i>	<i>пришли</i>	<i>сюда</i>

Un exemple de clàusula subordinada d'adjunt:

SUBJ	PRED	OBJ	TOP			
			COMP	SUBJ	PRED	K
pro	<i>menja</i>	<i>pa</i>	<i>perquè</i>	pro	<i>té</i>	<i>gana</i>
SUBJ	PRED	OBJ	TOP			
			COMP	SUBJ	PRED	K
pro	<i>jí</i>	<i>chleba</i>	<i>protože</i>	pro	<i>má</i>	<i>hlad</i>
<i>Jana</i>	<i>nemá</i>	<i>čas</i>	<i>protože</i>	pro	<i>pracuje</i>	
<i>Ania</i>	<i>kupila</i>	<i>telewizor</i>	<i>bo</i>	pro	<i>był</i>	<i>tani</i>
<i>Таня</i>	<i>купила</i>	<i>этот телевизор</i>	<i>потому что</i>	<i>он</i>	<i>был</i>	<i>со скидкой</i>

4. ELS NIVELLS INFERIORS DE L'ORACIÓ

4.1. Elements lexicals i funcionals: les paraules

En les pàgines prèvies hem vist com les oracions estan estructurades entorn a un predicat, el qual projecta una sèrie d'operadors (SUBJ, OBJ, ADJ, TOP, etc.). Tot i això, cal analitzar quina és l'estructura subjacent de cadascun d'aquests operadors. I en totes les llengües naturals els elements subjacents són les paraules.

Les paraules normalment es divideixen en dues categories superiors: lexicals i no lexicals. Les primeres són les que tenen un significat lèxic ("de diccionari"), mentre que les segones són aquelles amb un significat força reduït o, fins i tot, nul, que no responen a definicions de diccionari, perquè tenen, dins l'oració, un paper funcional, no lexical. Aquestes paraules no lexicals (per tant, funcionals) compleixen funcions que són anomenades amb el mateix nom. D'aquesta manera, la negació és l'operador de la negació, el complementador és l'operador del complementador, etc.

4.2. Paraules lexicals

Les paraules lèxiques posseeixen, com ja hem indicat, un càrrega lexical completa. Des d'un punt de vista funcional, són nuclis dels sintagmes. La llista de paraules lèxiques és la que presentem a continuació:

Paraula	Abr.	Funció
Nom	N	Realitza totes les funcions primàries, a més d'adjunt i tòpic, molt sovint introduït amb una preposició.
Adjectiu	A	Realitza determinades funcions (AT, OBJ ₃), però molt sovint és un complement del nom.
Verb	V	És l'element més important de qualsevol oració. No es pot confondre el verb amb l'AUX o el MOD.
Adverbi	ADV	Ocasionalment, realitza funcions, com a ADJ o TOP, i certament ADV, però de vegades també d'OBJ ₃ .

4.3. Paraules funcionals

Com ja s'ha mencionat, el seu paper és sols gramatical, com a part de la maquinària que activa les estructures.

Paraula	Abr.	Funció
Pronoms	PRN	Realitzen les mateixes funcions del nom, però no té cap significat lèxic.
Quantificadors	Q	Acompanyen els noms (<i>algun, cap, molt...</i>), els adjectius (<i>molt, poc, força</i>) i adverbis (<i>molt, poc, força</i>).
Determinants	D	Es corresponen amb els articles, possessius i demostratius.
Preposicions	P	Vénen regides pels verbs (OBJ _v), o bé per l'ADJ o el TOP.
Clítics	CLT	S'identifiquen amb els pronoms personals "febles". Són una categoria força complexa que serà estudiada a part.
Complementadors	COMP	Són les paraules que uneixen clàusules. En català, com en la resta de llengües romàniques, les preposicions necessiten una altra partícula per esdevenir complementadors: <i>que</i> (<i>perquè, sense que</i> - català; <i>finché, senza che</i> ; italià). En les llengües eslaves, els complementadors poden constar d'una o més parts, però són diferents de les preposicions: <i>aby, aniž, protože; žeby, bo, chociaž, чтобы, хотя, потому что</i> .
Expletiu	EXP	És un element que ocupa la posició d'un SUBJ preverbal absent, tot i que no es tracta d'un veritable subjecte. En anglès, els expletius són <i>there, it</i> ; en francès, <i>ce, il</i> ; El txec, polonès i rus no disposen d'expletius, ja que el subjecte pot anar després del verb sense que es necessiti un altre element que ocupi la posició preverbal.
Partícula verbal	PRV	Existeixen en algunes llengües germàniques, com l'alemany o l'anglès: <i>come up, ankommen</i> (verbs amb partícules separables – <i>trennenbare Partikeln</i>).
Relator	REL	Es corresponen amb el pronom relatiu tradicional. Tot i que funcionen com els complementadors, tenen una funció sintàctica, de manera que es comporten com els FOC.

No es tracta, en qualsevol cas, d'una llista tancada.

II PART

ADJECTIVALS

CATALÀ

Usos

Els adjectivals, també anomenats Sintagmes Adjectivals, tenen com a nucli un adjectiu.

Els adjectivals poden tenir dos usos bàsics dins l'oració:

1. Com a complements del verb (és a dir, com a funcions):

a) com a atributs (lligats al subjecte, amb el qual mantenen una relació)

- *La caixa està **trencada**.*
- *El nen està **malalt**.*
- *En Carles sembla **boig**.*

b) com a predicatius (OBJ de tipus 3, lligats a l'OBJ1, amb el qual estableixen concordança de gènere i nombre)

- *He vist en Carles **cansat**.*
- *A la casa, l'he trobada **desordenada**.*

2. Com a complements del nom

Estructura

L'estructura d'un adjectival té, com és normal, un adjectiu com a nucli, a partir del qual s'estableixen projeccions cap a l'esquerra i cap a la dreta.

L'estructura més simple és aquella en què l'adjectiu està tot sol, com als exemples de dalt. Les seves projeccions a la dreta ocorren normalment en el cas 1.

Els complements a l'esquerra, en aquest cas *modificadors*, normalment quantificadors:

Q	A
<i>molt força gaire massa</i>	<i>cansat</i>

Els *extensors*, normalment complements a la dreta en català, estan molt sovint introduïts per una preposició. En aquest cas, caldrà establir una llista de règims preposicionals, la qual cosa resta ara fora del nostre objecte d'estudi.

Els extensors introduïts per preposició poden anar seguits d'una clàusula:

La clàusula pot ser infinitival:

Q	A	K	
		P	K
<i>molt</i>	<i>fàcil</i>	<i>de</i>	<i>fer</i>

O introduïda mitjançant un complementador (COMP):

Q	A	K
		COMP
<i>molt</i>	<i>propens</i>	<i>que el manipulin</i>

En alguns casos, l'extensió de l'adjectival pot ser un nominal:

Q	A	K		
		P	D	N
<i>molt</i>	<i>fart</i>	<i>de</i>	<i>la</i>	<i>feina</i>

LLENGÜES ESLAVES

En primer lloc, podem mencionar que les llengües eslaves occidentals i orientals originàriament coneixien dues formes d'adjectius, l'ús dels quals es pot distingir en les llengües modernes per la posició sintàctica (una forma curta / nominal: *нетосен, болен*; i una forma plena / composta: *нетоснѣ, больной*). Els adjectivals solien expressar-se amb la primera forma, la qual és encara relativament corrent en rus¹, però en txec podem trobar-la més aviat en la llengua culta. En polonès aquesta forma és encara més limitada, tot reduint-se a uns pocs exemples de la llengua culta (*żyw i zdrow*). Malgrat això, hi ha un adjectiu d'ús molt ample en txec i rus que coneix només la forma curta / nominal: *rád, рад*

Els modificadors en txec, polonès i rus són semblants al catalans:

txec	Q	A
	<i>velmi hodně trochu přilíš (...)</i>	<i>unaven(y)</i>
polonès	Q	A
	<i>bardzo trochę zbyt (...)</i>	<i>zmęczony</i>
rus	Q	A
	<i>очень немножко слишком (...)</i>	<i>уставший</i>

1. L'ús de la forma curta de l'adjectiu com a atribut en rus és limitat al llenguatge arcaic, religiós o de rondalles (*ходить по белу свету*).

Els extensors també poden introduir-se per una preposició, tot i que més sovint aquesta introducció es realitzi per un nominal:

A	N
<i>unavený</i>	<i>životem</i>

A	K	
	P	N
<i>náchylný</i>	<i>k</i>	<i>nemocem</i>

Q	A	K	
		P	N
<i>hrozně</i>	<i>otrávený</i>	<i>z</i>	<i>práce</i>

A	N
<i>zmęczony</i>	<i>życiem</i>

A	K	
	P	N
<i>łatwe</i>	<i>do</i>	<i>zrobienia</i>

Q	A	K	
		P	N
<i>bardzo</i>	<i>chętny</i>	<i>do</i>	<i>pracy</i>

A	N
<i>утомленный</i>	<i>жизнью</i>

A	K	
	P	N
<i>восприимчив(ый)</i>	<i>к</i>	<i>болезням</i>

Q	A	K	
		P	N
<i>слишком</i>	<i>молодой</i>	<i>для</i>	<i>руководства</i>

Una clàusula com a projecció de l'adjectiu mai no té preposició. Les construccions infinitivals són rares:

A	COMP _{INF}
<i>připraven(ý)</i>	<i>помoci</i>

A	COMP _{INF}
<i>gotowy</i>	<i>помóc</i>

A	COMP _{INF}
<i>готов(ый)</i>	<i>помочь</i>

Més freqüents són les clàusules amb complementador:

Q	A	COMP
<i>příliš</i>	<i>starý,</i>	<i>aby tomu rozuměl</i>
<i>zbyt</i>	<i>starý,</i>	<i>žeby zrozumiał / zrozumieć</i>
<i>слишком</i>	<i>стар(ый),</i>	<i>чтобы это понять</i>

ARTICLES

CATALÀ

Formes

El català, com totes les llengües romàniques, posseeix dos articles bàsics: l'*article definit* i l'*article indefinit*.

L'article definit té un paradigma diferent quan s'utilitza amb noms propis humans. En aquest cas, s'anomena *article personal*. Aquest article és obligatori amb els noms propis de persona.

Les formes de l'article definit són:

	singular		plural
masculí	<i>el</i>	<i>l'</i>	<i>els</i>
femení	<i>la</i>	<i>l'</i>	<i>les</i>

La forma de masculí *l'* s'utilitza davant noms que comencen amb vocal o <h>:

- *l'home*
- *l'humor*
- *l'autor*

La forma de femení *l'* s'utilitza:

- davant noms i adjectius que comencin per *a-*, *e-*, *o-*: *l'activitat*, *l'acció*, *l'elecció*, *l'ocasió*.
- davant noms i adjectius que comencin per *i-* (sempre tònica): *l'illa*, però *la imatge*.
- davant noms i adjectius que comencin per *ú-* (sempre tònica): *l'única*, però *la humana*.

Les formes de l'article indefinit són:

	singular	plural
masculí	<i>un</i>	<i>uns</i>
femení	<i>una</i>	<i>unes</i>

Les formes de l'article personal són:

	singular		plural
masculí	<i>en</i>	<i>n'</i>	
femení	<i>la</i>	<i>l'</i>	

La forma *en / n'* s'utilitza com l'*el* de l'article definit masculí.

La forma *la / l'* s'utilitza com la *la* de l'article definit femení. Exis-teix també una forma *na / n'* en certes àrees del domini català:

- *Na Joana*
- *N'Antònia*

Ús

En general, l'article definit s'usa com a *actualitzador* dels noms, mentre que l'article indefinit és, en canvi, un *presentador*:

- *He comprat un llibre* (un llibre desconegut).
- *He comprat el llibre* (un llibre conegut).

Hi ha estructures partitives construïdes amb l'article definit:

- *La majoria dels alumnes són nous.*
- *La meitat del temps visc a Praga.*

Però n'hi ha d'altres que no el duen, especialment quan es tracta d'estructures in comptables:

- *Vull un poc de pa.*
- *Encara tens una mica de pa de pessic.*

Duen l'article definit elements únics: *el mar, la lluna, l'aigua, la llum, la Terra, la lluna, l'aire.*

Els noms incomptables i els abstractes duen article definit quan funcionen com a subjecte:

- *La farina s'utilitza molt aquí.*
- *La justícia funciona molt malament.*

Els noms comptables no incorporats en plural no duen article com a OBJ:

- *No tinc quadres a casa.*
- *Avui no vull comprar begudes.*

Els noms incomptables no incorporats tampoc duen articles com a OBJ:

- *Que no vols pa?*

Moltes expressions de complement del nom en genitiu no s'utilitzen mai amb l'article. Sovint s'esdevé que són modismes:

N	P	N
<i>temps</i> <i>moment</i> <i>una espècie / mena</i> <i>especialista</i>	<i>de</i> <i>en</i>	<i>guerra</i> <i>pau</i> <i>vacances</i> <i>negocis</i> <i>reflexió</i> <i>felicitat</i> <i>llibre</i> <i>literatura</i> <i>economia</i> <i>bons consells</i>

Certes construccions, a vegades més o menys lexicalitzades, amb *tenir* i un SN en singular no fan servir cap article:

V [tenir]	N
<i>tenir</i>	<i>temps</i> <i>sort</i> <i>pau</i> <i>fam</i> <i>set</i> <i>religió</i> <i>futur</i> <i>esperança</i>

Altres expressions, en canvi, s'utilitzen amb l'article determinat. Les més freqüents són les construccions dels complements adjectivals.

A	P	D	N
<i>cansat</i>	<i>de</i> <i>de</i> <i>de</i>	<i>ls</i> <i>la</i> <i>la</i>	<i>llibres</i> <i>la televisió</i> <i>la feina</i>
<i>atent</i>	<i>a</i> <i>a</i>	<i>ls</i> <i>ls</i>	<i>visitants</i> <i>cotxes</i>
<i>fart</i>	<i>de</i> <i>de</i>	<i>la</i> <i>l'</i>	<i>beguda</i> <i>hivern</i>
<i>preparat</i>	<i>per a</i> <i>per a</i>	<i>la</i> <i>la</i>	<i>vida moderna</i> <i>feina</i>

Però també hi ha construccions d'adjectius que regeixen SNs:

A	P	S
<i>ple</i>	<i>d'</i> <i>de</i>	<i>aigua</i> <i>gent</i>

Les construccions preposicionals dels objectes regits duen article determinat o cap article, però això depèn de cada verb. N'hi alguns que regeixen SN amb determinant i n'hi ha d'altres que, al contrari, regeixen SN sense determinant:

V	P	D
<i>parlar</i>	<i>de</i>	<i>política futbol</i>
<i>ser</i>	<i>de</i>	<i>ferro plàstic</i>

V	P	D	N
<i>lluitar</i>	<i>per</i>	<i>la</i>	<i>justícia</i>
<i>referir-se</i>	<i>a</i>	<i>la</i>	<i>família</i>
<i>oblidar-se('n)</i>	<i>de</i>	<i>ls</i>	<i>documents</i>
<i>recordar-se('n)</i>	<i>de</i>	<i>les</i>	<i>fotos</i>

LLENGÜES ESLAVES

En general, la majoria de les llengües eslavas no coneix l'article. En casos especials, sobretot a nivell parlat, l'article definit pot correspondre a un demostratiu i l'article indefinit a un pronom indeterminat:

- *Dej mi tu knihu! Daj mi tę książkę! Дай мне эту книгу!*
- *V pokoji byl nějaký člověk.*
- *Byłem w jakimś starym domu.*
- *В трамвае он увидел какого-то человека, читавшего газету.*

CALER

CATALÀ

Forma

Es tracta d'un verb deponent. Només posseeix la tercera persona del singular.

És un verb que indica necessitat, obligació (usat sol). Però també indica necessitat, cas en el qual el verb va acompanyat de clítics que reflecteixen la persona gramatical que rep la necessitat (l'experimentador, en termes semàntics).

Ús

El seu paradigma és totalment simple, tal i com hem indicat anteriorment. Té tres possibilitats d'ús principals.

En la primera va seguit d'un infinitiu:

PRED <i>caler</i>	SUBJ			
	COMP	SUBJ	PRED V _[INF]	K
<i>cal</i> <i>caldria</i> <i>va caldre</i>	∅	PRO	<i>estudiar</i> <i>comprar</i> <i>canviar</i>	<i>més</i> <i>més pa</i> <i>algunes coses aquí</i>

En la segona, d'una clàusula completiva, el verb de la qual ha d'anar en subjuntiu:

PRED <i>caler</i> <small>[PRES / FUT / PRÉTER. ANTERIOR]</small>	SUBJ			
	COMP	SUBJ	PRED V _[PRES SUBJ]	K
<i>cal</i> <i>caldrà</i> <i>ha calgut</i>	<i>que</i>	pro	<i>estudiïis</i> <i>comprem</i> <i>canviem</i>	<i>més</i> <i>pa</i> <i>algunes coses aquí</i>
PRED <i>caler</i> <small>[COND / PRÉTER. PERFET]</small>	SUBJ			
	COMP	SUBJ	PRED V _[IMP SUBJ]	K

<i>caldria va caldre / calgué</i>	<i>que</i>	pro	<i>estudiessis compréssim canviéssim</i>	<i>més pa algunes coses aquí</i>
---	------------	-----	--	--

En la tercera va seguit d'un SN, però *caler* va acompanyat de clítics:

CLIT	PRED <i>caler</i>	SUBJ			
		COMP	SUBJ	PRED V <small>[PRES SUBJ]</small>	K
<i>em et li ens us els</i>	<i>cal caldrà calia</i>	<i>que</i>	pro	<i>estudiïs comprem canviem</i>	<i>més pa algunes coses aquí</i>

També es pot combinar amb dos clítics, sent *en* el segon:

- *Et calen diners?*
- *No, gràcies, no me'n calen.*

LLENGÜES ESLAVES

En txec no existeix un verb que equivalgui exactament a *caldre* en català, però *být třeba / být nutné* pot funcionar d'una manera semblant per als dos primers usos esmentats, també en tercera persona del singular, a la manera d'un verb impersonal, com *caldre*:

- *Je třeba koupit chléb.*
- *Je nutné, abychom spíchali.*

Per expressar el tercer tipus no s'utilitza cap construcció impersonal, sinó el verb *potřebaovat* (=necessitar), conjugat i sense clítics:

- *Potřebujeme nové auto.*

La forma impersonal corresponent en polonès (*należy / trzeba*) no fa utilitzar la còpula verbal. La construcció va normalment seguida per un infinitiu:

- *Należy pracować więcej. Co należy / trzeba wiedzieć?*

Aquesta construcció es pot substituir en certa manera per la construcció amb la paraula *powinien* (originàriament, es tracta d'una forma nominal d'adjectiu), que es conjuga com el temps passat (fent ús dels sufixos procedents de les formes reduïdes de *być*), o també del verb *potrzebować* (= *necessitar*):

- *Powinieneś mieć odwagę.*
- *Potrzebujemy nowego samochodu.*
- *Potrzebuję, żebyś tam poszedł.*

En rus, trobem una situació similar al català. La diferència consisteix en el fet que disposa de més possibilitats en la direcció modal:

1. *(Нам) необходимо / надо / нужно узнать, что случилось.*
2. *Необходимо / нужно, чтобы он пришел.*
3. *Мне необходимо / нужно / надо сто рублей.*

CLÀUSULES COMPLEXES

CATALÀ

Introducció

Ja s'ha establert una distinció entre clàusules subordinades, inordinades i relatives.

Deixant a part les clàusules relatives, les subordinades i inordinades tenen una funció primària o secundària respecte al predicat principal. El que farem aquí és una classificació de subordinades i inordinades d'un punt de vista semàntic, és a dir, atenent al tipus d'informació transmesa. La seva estructura serà analitzada més detalladament en altres fitxes (vegeu *clàusules de tòpic* i *clàusules d'adjunt*).

Classificació

Tot i que aquesta no sigui una llista completa, les clàusules més importants són les següents:

Tipus	Funció	Exemple
Condicional	Tòpic	<i>Si tens gana, agafa alguna cosa de menjar.</i>
Temporal	Tòpic	<i>Quan arribis, truca'm.</i>
Concessiva	Tòpic	<i>Tot i que estiguis cansat, aguanta una mica.</i>
Consecutiva	Tòpic	<i>Com que has espanyat la porta, l'hauràs de pagar.</i>
Causal	Adjunt	<i>Hauràs de pagar la porta perquè l'has espanyada.</i>
Final	Adjunt	<i>Compra un cotxe nou per fer tots aquests viatges.</i>
Completiva	Objecte	<i>No vull que siguis així.</i>

Pel que fa al quadre anterior, cal assenyalar alguns punts importants.

Les clàusules *consecutives* i *causals* formen una mena d'unitat, de tal manera que quan la clàusula subordinada es col·loca a davant, es tracta d'una consecutiva, i quan es col·loca a darrere, d'una causal.

LLENGÜES ESLAVES

Les clàusules complexes en txec, polonès i rus es poden classificar de manera molt semblant, però totes poden tenir la funció de tòpic o d'adjunt, segons les necessitats del text. Per això, la distinció entre la consecutiva i la causal en txec i polonès no té gaire sentit (però a fi d'il·lustració guardem la distinció en les llistes següents). Només el rus coneix en aquest aspecte una distinció semblant al català.

Hi ha més possibilitat de complementadors, els quals presenten una gran varietat en les llengües eslaves. Tot seguit en donem alguns dels exemples més típics:

Txec

Tipus	Exemple
Condicional	<i>Jestli máš hlad, vezmi si něco k jídlu.</i>
Temporal	<i>Až přijedeš, zavolej mi.</i>
Concessiva	<i>I když jsi unavený, ještě chvíli vydrž.</i>
Consecutiva	<i>Protože jsi rozbil ty dveře, musíš je zaplatit.</i>
Causal	<i>Musíš zaplatit ty dveře, protože jsi je rozbil.</i>
Final	<i>Koupil si nové auto, aby nemusel chodit pěšky².</i>
Completiva	<i>Nechci, abys byl takový.</i>

Polonès

Tipus	Exemple
Condicional	<i>Jeśli jesteś głodny, weź sobie coś do jedzenia.</i>
Temporal	<i>Kiedy przyjdiesz, zadzwoń do mnie.</i>
Concessiva	<i>Chociaż jesteś zmęczony, wytrzymaj jeszcze chwilę.</i>
Consecutiva	<i>Ponieważ zniszczyłeś drzwi, musisz za nie zapłacić.</i>
Causal	<i>Musisz zapłacić za te drzwi, ponieważ je zniszczyłeś.</i>

2. Una clàusula d'infinitiu no seria aquí possible.

Final	<i>Kupił sobie nowy samochód, żeby nie chodzić pieszo.</i>
Completiva	<i>Nie chce, żebyś był taki.</i>

Rus

Tipus	Exemple
Condicional	<i>Если ты голоден, поешь чего-нибудь.</i>
Temporal	<i>Как только ты придешь, позвони мне.</i>
Concessiva	<i>Хотя ты устал, выдержи еще немного.</i>
Consecutiva	<i>Так как ты разбил окно, ты должен его заплатить.</i>
Causal	<i>Ты должен заплатить это окно, потому что ты его разбил.</i>
Final	<i>Он купил себе новую машину, чтобы не ходить пешком.</i>
Completiva	<i>Не хочу, чтобы ты стал таким.</i>

CLÀUSULES DEPENDENTS

CATALÀ

Concepte

Les clàusules dependents tenen una dependència sintàctica, i a vegades semàntica, de la clàusula principal (per a la seva classificació, vegeu CLÀUSULES COMPLEXES).

Tipus de complementadors

Les clàusules dependents s'uneixen a les clàusules principals mitjançant aquests procediments:

Sense complementador

Per exemple, amb les clàusules completives d'infinitiu. Un exemple funcionant com a SUBJ:

SUBJ	NEG	PRED	AT
<i>Menjar tan ràpid</i>	<i>no</i>	<i>és</i>	<i>bo</i>

Funcionant com a OBJ1:

TOP	SUBJ	PRED	OBJ
<i>Avui</i>	<i>pro</i>	<i>vull</i>	<i>menjar espaguetis</i>

Funcionant com a ADJ, normalment amb preposició:

SUBJ	AUX	PRED	OBJ3	ADJ
<i>pro</i>	<i>Vaig</i>	<i>quedar</i>	<i>a casa</i>	<i>sense fer res</i>

I també les construccions de *en* +PRED_{inf}, molt sovint de tòpic:

TOP	SUBJ	AUX	PRED	OBJ1
<i>En pujar les escales</i>	pro	<i>ho vaig</i>	<i>veure</i>	pro

També les clàusules introduïdes per un gerundi. Normalment són clàusules de tòpic:

TOP	SUBJ	NEG	PRED	OBJ1
<i>Parlant així</i>	<i>ningú</i>	<i>no</i>	<i>et comprendrà</i>	pro

I finalment, les clàusules participials, sempre clàusules de tòpic:

TOP				SUBJ	AUX	PRED	OBJ
COMP	SUBJ	PRED	OBJ				
<i>Un cop</i>	pro	<i>llegit</i>	<i>el llibre,</i>	pro	<i>en vaig</i>	<i>fer</i>	<i>la ressenya <del llibre></i>

Mitjançant complementadors d'indicatiu

Es tracta de complementadors com *que, si, quan, com, perquè*, etc. i els relators *qui, el qual*, etc:

SUBJ	PRED	OBJ				
		COMP	SUBJ	PRED	OBJ	ADJ
pro	<i>crec</i>	<i>que</i>	pro	<i>tenim</i>	<i>un problema</i>	<i>amb el cotxe</i>

TOP			SUBJ	PRED	OBJ
COMP	PRED	SUBJ			
<i>Sempre que</i>	<i>arriba</i>	<i>la primavera</i>	pro	<i>tinc</i>	<i>al·lèrgia</i>

SUBJ	PRED	OBJ	ADJ			
			COMP	SUBJ	NEG	PRED
pro	<i>té</i>	<i>molts problemes</i>	<i>perquè</i>	pro	<i>no</i>	<i>estudia</i>

Mitjançant complementadors de subjuntiu

Són, a grans trets, els complementadors anteriors:

SUBJ	PRED	OBJ				
		COMP	SUBJ	PRED	OBJ	ADJ
pro	<i>espero</i>	<i>que</i>	pro	<i>tinguis</i>	<i>molta sort</i>	<i>amb tot</i>

SUBJ	AUX	PRED	OBJ	ADJ			
				COMP	SUBJ	PRED	OBJ
pro	<i>ho ha</i>	<i>fet</i>	pro	<i>sense que</i>	pro	<i>ho sàpiga</i>	pro

TOP				SUBJ	PRED	OBJ
COMP	SUBJ	PRED	OBJ			
<i>Quan</i>	pro	<i>tinguis</i>	<i>temps,</i>	pro	<i>visita'm</i>	pro

LLENGÜES ESLAVES

Sense complementador

En txec, les clàusules sense verb conjugat (amb infinitiu o gerundi) són molt menys freqüents que en català; en la majoria de casos s'utilitzen clàusules dependents amb complementador i verb conjugat o construccions de nom amb preposició.

Un exemple funcionant com a SUBJ:

SUBJ			NEG + PRED	AT	
SUBJ	PRED	ADJ			
PRO	<i>Jíst</i>	<i>tak rychle</i>	<i>není</i>	<i>zdravé</i>	
SUBJ			NEG	PRED	AT
SUBJ	PRED	ADJ			
PRO	<i>Ješć</i>	<i>szybko</i>	<i>nie</i>	<i>jest</i>	<i>zdrowo</i>
	<i>Есть</i>	<i>так быстро</i>	<i>не</i>	pro	<i>полезно</i>

Funcionant com a OBJ1 (normalment sols amb verbs modals, com *poder, voler, haver de...*):

TOP	SUBJ	PRED	OBJ
<i>Dnes</i>	pro	<i>chci</i>	<i>obédvat špagety</i>
<i>Dziś</i>	pro	<i>chcę</i>	<i>zjeść makaron</i>
<i>Сегодня</i>	<i>я</i>	<i>хочу</i>	<i>есть макароньы</i>

Un infinitiu no pot tenir preposició; en comptes de les clàusules completives d'infinitiu funcionant com a ADJ, s'utilitza la construcció PREP+NOM:

SUBJ	PRED	AUX	OBJ3	ADJ
pro	<i>Zůstal</i>	<i>jsem</i>	<i>doma</i>	<i>bez práce</i>

SUBJ	PRED+AUX	OBJ3	ADJ
pro	<i>zostałem</i>	<i>w domu</i>	<i>bez pracy</i>

SUBJ	PRED	OBJ3	ADJ
<i>Я</i>	<i>остался</i>	<i>дома</i>	<i>без работы</i>

El mateix s'aplica a les construccions catalanes de *en* +PRED_{inf}:

TOP	SUBJ	AUX	OBJ1	PRED
<i>Při scházení ze schodů</i>	pro	<i>jsem</i>	<i>to</i>	<i>viděl</i>

Tot i que, en aquest cas, una clàusula dependent amb complementador i verb conjugat seria més freqüent.

El gerundi en txec ha caigut en desús i se substitueix per les mateixes construccions que les clàusules amb infinitiu. D'altra banda, el rus i el polonès prefereixen aquestes construccions a les precedents:

TOP	SUBJ	OBJ	PRED
<i>Идя по лестнице</i>	<i>я</i>	<i>его</i>	<i>видел</i>

TOP	SUBJ	PRED	OBJ
<i>Idąc po schodach</i>	pro	<i>widziałem</i>	<i>ją</i>

Les clàusules participials són prou corrents en rus, menys en polonès, i pràcticament inexistentes en txec:

TOP			SUBJ	AUX	PRED	OBJ
SUBJ	PRED	OBJ				
PRO	<i>прочитав</i>	<i>книгу</i>	<i>я</i>	<i>вернул</i>	<i>ее</i>	<i>в библиотеку</i>
PRO	<i>przeczytawszy</i>	<i>książkę</i>	pro	<i>zwróciłem</i>	<i>ją</i>	<i>do biblioteki</i>

Complementadors

Els complementadors són més variats que en català. En canvi, com que el txec no coneix el subjuntiu, no existeix aquest criteri de classificació (vegeu les fitxes de SUBJUNTIU i INTRODUCCIÓ SINTÀCTICA).

Alguns exemples:

SUBJ	PRED	OBJ				
		COMP	SUBJ	PRED	OBJ	ADJ
pro	<i>myslím</i>	<i>že</i>	pro	<i>máme</i>	<i>problém</i>	<i>s autem</i>
pro	<i>myslę</i>	<i>že</i>	pro	<i>maty</i>	<i>problem</i>	<i>z samochodem</i>
<i>я</i>	<i>думаю</i>	<i>что</i>	pro	<i>увиджу</i>	<i>его</i>	<i>завтра</i>

TOP			SUBJ	PRED	OBJ
COMP	PRED	SUBJ			
<i>Vždycky když</i>	<i>přijde</i>	<i>jaro,</i>	pro	<i>mám</i>	<i>alergii</i>
<i>Zawsze kiedy</i>	<i>przychodzi</i>	<i>wiosna,</i>	pro	<i>mam</i>	<i>alergie</i>
<i>Когда</i>	<i>приходит</i>	<i>весна,</i>	<i>я</i>	<i>покупаю</i>	<i>лекарства против аллергии</i>

SUBJ	PRED	OBJ	ADJ		
			COMP	SUBJ	NEG + PRED
pro	<i>má</i>	<i>hodně problémů,</i>	protože	pro	<i>nestuduje</i>
pro	<i>ma</i>	<i>dużo problemów,</i>	bo	pro	<i>się nie uczy</i>
<i>Он</i>	<i>получает</i>	<i>плохие отметки</i>	потому что	pro	<i>не делает уроки</i>

SUBJ	PRED	OBJ	ADJ					
			COMP	AUX	CLIT	SUBJ	PRED	OBJ
pro	<i>udělal to,</i>	pro	aniž	<i>by</i>	<i>to</i>	<i>rodiče</i>	<i>věděli</i>	pro

TOP				OBJ	SUBJ	PRED	OBJ
COMP	SUBJ	AUX	PRED				
Až	pro	budu	<i>mít</i>	<i>čas,</i>	pro	<i>navštívím</i>	<i>tě</i>
Gdy	pro	będę	<i>miał</i>	<i>czas,</i>	pro	<i>odwiedzę</i>	<i>cię</i>

TOP				SUBJ	PRED	OBJ
COMP	SUBJ	PRED	SUBJ			
Kогда	<i>я</i>	<i>буду</i>	<i>в Москве,</i>	<i>я</i>	<i>посещу</i>	<i>тебя</i>

CLÀUSULES DE RELATIU. ESTRUCTURA INTERNA

CATALÀ

Introducció

El relator és l'element que introdueix la clàusula relativa.

Tots els relators tenen funció sintàctica, la qual cosa marca la diferència entre els relators i els complementadors. De fet, el relator és un *focus* (vegeu FOCUS).

Usos del relator en clàusules relatives

El relator introdueix no sols les *clàusules relatives*, sinó també les completives d'interrogativa indirecta. El seu funcionament és equivalent, però no posseeixen referent (vegeu les CLAUSULES DE RELATIU. TIPUS DE CLÀUSULES).

El relator, que pot estar precedit o no de preposició, realitza totes les funcions primàries de les clàusules, a més de la d'adjunt. En realitat, el relator funciona com a element focalitzat.

Relator com a subjecte

- *La noia que està parlant és la Núria.*

REL	SUBJ	AUX	PRED
<i>que</i>	<la noia>	<i>està</i>	<i>parlant</i>

Relator com a objecte

- *La senyora que m'has presentada no és d'aquí, oi?*

REL	SUBJ	AUX	PRED	OBJ1	OBJ2
<i>que</i>	pro	<i>m'has</i>	<i>presentada</i>	<la senyora>	pro

- *La casa on / en què vius és molt bonica.*

REL	SUBJ	PRED	OBJ
	<i>on</i>	pro	<i>vius</i>
<i>en què</i>			

Relator com a adjunt

- *El dia en què ens vas visitar plovia molt.*

REL	SUBJ	AUX	PRED	OBJ	ADJ
	<i>en què</i>	pro	<i>ens vas</i>	<i>visitar</i>	pro

Usos del relator en clàusules d'interrogativa indirecta

Tal i com s'ha mencionat abans, tenen un funcionament sintàctic igual que les clàusules de relatiu, amb la diferència que necessiten l'INT (interrogador).

En català és obligatori l'ascens del verb (el PRED o qualsevol altre) a la posició d'INT:

SUBJ	PRED	OBJ				
		REL	INT	SUBJ	PRED	OBJ

Aquest ordre és així perquè en català és incorrecte dir:

- * *Demanava de qui vosaltres parleu.*

LLENGÜES ESLAVES

Una clàusula relativa (com totes les dependents en txec) sempre ha d'estar separada de la principal amb una coma.

Relator com a subjecte

- *Ta dívka, **která teď mluví**, je Monika.*
- *Dziewczyna, która teraz mówi, to Monika.*
- *Девушку, которая сейчас говорит, зовут Моника.*

REL		
	SUBJ	PRED
<i>která</i>	<ta dívka>	<i>mluví</i>
<i>która</i>	<dziewczyna>	<i>mówi</i>
<i>которая</i>	<девушка>	<i>говорит</i>

Relator com a objecte

- *Paní, **kterou jsi mi představil**, tu teď není, že?*
- *Czy pani, którą mi przedstawiłeś, jest teraz tutaj?*
- *Неужели эта дама, которую ты мне представил, сейчас здесь?*

REL						
	SUBJ	AUX	CLIT	PRED	OBJ1	OBJ2
<i>kterou</i>	pro	<i>jsi</i>	<i>mi</i>	<i>představil</i>	<paní>	pro

REL					
	SUBJ	CLIT	PRED+AUX	OBJ1	OBJ2
<i>która</i>	pro	<i>mi</i>	<i>przedstawiłeś</i>	<pani>	pro

REL					
	SUBJ	OBJ2	PRED	OBJ1	OBJ2
<i>которой</i>	<i>ты</i>	<i>меня</i>	<i>представил</i>	<дама>	pro

- *Dům, kde / ve kterém* bydlíš, je moc hezký.
- *Budynek, gdzie / w którym* mieszkasz, jest bardzo piękny.
- *Дом, где / в котором* ты живешь, очень красивый.

REL	SUBJ	PRED	OBJ
<i>kde</i>	pro	<i>bydlíš</i>	<dům>
<i>ve kterém</i>			
<i>gdzie</i>	pro	<i>mieszkasz</i>	<budynek>
<i>w którym</i>			
<i>где</i>	<i>ты</i>	<i>живешь</i>	<дом>
<i>в котором</i>			

Relator com a adjunt

- (V) *ten den, kdy jsi nás navštívil*, hrozně pršelo. *Tego dnia, gdy nas odwiedziłeś*, strasznie padło. *В тот день, когда ты нас посетил*, шел проливной дождь.

REL	SUBJ	AUX	CLIT	<AUX>	PRED	OBJ	ADJ
<i>kdy</i>	pro	<i>jsi</i>	<i>nás</i>	<jsi>	<i>navštívil</i>	pro	<(v) ten den>

REL	SUBJ	CLIT	PRED+AUX	OBJ	ADJ
<i>gdy</i>	pro	<i>nas</i>	<i>odwiedziłeś</i>	pro	<tego dnia>

REL	SUBJ	CLIT	PRED	OBJ	ADJ
<i>когда</i>	<i>ты</i>	<i>нас</i>	<i>посетил</i>	pro	<в тот день>

Usos del relator en clàusules d'interrogativa indirecta

Funciona com en català, però, si el subjecte està expressat, pot anar davant o darrere del verb, depenent del context (de l'organització del tema i el rema).

- *Ptal se, o kom Petra mluví. Pytal się, o kim Ania mówi. Он спросил о ком Таня говорит.*
- *Ptal se, o kom mluví Petra. Pytal się, o kim mówi Ania. Он спросил, о ком говорит Таня.* (SUBJ està emfatitzat).

Si el subjecte és un pronom personal, el primer cas és rar en txec (però no impossible).

CLÀUSULES DE RELATIU. TIPUS DE CLÀUSULES

CATALÀ

Tipus

Les clàusules de relatiu poden tenir referent o no. El referent és l'element de la clàusula principal al qual fa referència el relator.

1. Clàusules relatives amb referent:

- a. Especificatives
- b. Explicatives

2. Clàusules relatives sense referent

Forma

Clàusules amb referent

L'element referent desenvolupa qualsevol funció dins l'oració (però no és pas una categoria). En teoria, es tracta del vocable o sintagma que tenen en comú les dues clàusules, les quals es fonen de tal manera que el relator representi aquest element comú:

La gent està contenta. ↔ La gent ha vingut a la festa.

*La gent **que** ha vingut a la festa està contenta.*

Les clàusules relatives amb referent funcionen com un **adjectiu**, de tal manera que no tenen una funció sintàctica pròpia.

Les clàusules amb referent són de dos tipus: explicatives i especificatives. Observeu la diferència entre:

- *Les pomes **que són holandeses** són de molt bona qualitat.*
- *Les pomes, **que són holandeses**, són de molt bona qualitat.*

El primer exemple és especificatiu, perquè, de tot el conjunt de pomes, hom fa referència només a aquelles que són holandeses (ja que n'hi ha d'altres).

El segon exemple és explicatiu, presenta informació addicional:

a. Especificatives

Els relators de què es fa servir el català en aquests casos són: *que* (també precedit de preposició: *de què, amb què, per a què...*), *qui, on*

b. Explicatives

Els relators de què es fa servir el català en aquests casos són: *que, el qual* (amb les variacions de gènere i nombre necessàries), *qui, on*

Clàusules sense referent

Quan no existeix cap referent, les clàusules relatives es comporten com a *noms*, per tant tenen les mateixes funcions que un Sintagma Nominal (amb o sense preposició). Els relators que l'introdueixen són *qui, el / la que* (amb valor masculí i femení), *el que* (amb valor de neutre), *on, quan*:

1. Subjecte

- ***El que / qui vindrà després és en Joan.***

2. Objecte directe

- ***Compra el que vulguis.***
- ***Visita qui vulguis.***

3. Objecte indirecte

- ***Signa el llibre a qui t'ho demani.***

4. Adjunt

- ***Espera'm on vulguis.***

5. Tòpic

- ***Quan plou, aquí fa molt de fred.***

LLENGÜES ESLAVES

Les clàusules de relatiu en txec, polonès i rus funcionen de manera molt semblant; poden tenir referent o no.

Exemple d'una relativa amb referent:

Lidé byli nadšeni. ↔ *Lidé* přišli na slavnost.

↓

Lidé, kteří přišli na slavnost, byli nadšeni.

Ludzie byli zadowoleni. ↔ *Ludzie* dotarli na imprezę.

↓

Ludzie, którzy dotarli na imprezę, byli zadowoleni.

Люди были довольны. ↔ *Люди* пришли на вечеринку.

↓

Люди, которые пришли на вечеринку, были довольны.

La clàusula de relatiu **sempre** ha d'estar **separada amb una coma** (i, per tant, explicatives i especificatives es diferencien només pel sentit, no tenen cap altra marca).

Exemples de relatives sense referent:

1. Subjecte

- *Kdo nemá úkol, dostane práci navíc.*
- *Kto nie ma co robić, otrzyma pracę.*
- *Кому нечего делать, получит новое задание.*

2. Objecte directe

- *Kup si, co potřebuješ.*
- *Kup sobie, co potrzebujesz.*
- *Купи себе, что тебе нужно.*
- *Můžeš navštívit, koho chceš.*
- *Możesz odwiedzić, kogo chcesz.*
- *Можешь посетить, кого хочешь.*

3. Objecte indirecte

- *Podepiš knihu, **komu jsi ji ještě nepodepsal.***
- *Możesz tę książkę dać, **komu chcesz.***
- *Дай эту книгу, **кому хочешь.***

L'estructura sense referent, però, només és possible quan el subjecte de les dues clàusules és el mateix. Si no, es requereix el referent:

- *Podepiš knihu tomu, **kdo tě o to požádá.***
- *Podpisz książkę temu, **kto cię to o to poprosi.***
- *Подпиши книгу тому, **кто тебя об этом попросит.***
(=Signa el llibre a qui t'ho demani.)

Els casos 4 i 5 funcionen com en català, però en la gramàtica txeca, polonesa i russa se sol parlar més sovint de clàusules adverbials de lloc o de temps:

4. Adjunt

- *Počkej na mě, **kde chceš.***
- *Zaczekaj na mnie, **gdzie chcesz.***
- *Подожди меня, **где хочешь.***

5. Tòpic

- *Když prší, je tu dost zima.*
- *Kiedy pada, jest tu dosyć zimno.*
- *Когда идет дождь, здесь бывает очень холодно.*

CLÀUSULES SIMPLES

CATALÀ

Classificació

Les clàusules en català responen al següent esquema:

1. Veü activa
 1. Construccions transitives
 2. Construccions ditransitives
 3. Construccions intransitives
 4. Construccions inacusatives
 5. Construccions copulatives

2. Veü mitjana
 1. Veü mitjana impersonal
 1. Construccions transitives
 2. Construccions ditransitives
 3. Construccions intransitives
 2. Veü mitjana ergativa

3. Veü passiva

Estructura

Construccions actives transitives

Els predicats *transitius* exigeixen un complement anomenat Objecte Directe (OBJ1):

SUBJ	PRED	OBJ1
<i>La Lluïsa</i>	<i>comprà</i>	<i>diaris</i>
	<i>en comprà</i>	pro
	<i>comprà</i>	<i>les revistes</i>
	<i>les comprà</i>	pro

O bé un Objecte Regit (OBJ3). *L'objecte regit* és un objecte introduït per una preposició (*parlar de, referir-se a, pensar a, jugar a, queixar-se de, quedar amb, enfadar-se per, etc.*).

SUBJ	PRED	OBJ3
<i>Els nens</i>	<i>jugaven</i>	<i>a futbol</i>
	<i>hi jugaven</i>	pro
<i>En Carles</i>	<i>parla</i>	<i>dels seus somnis</i>
	<i>en parla</i>	pro

Construccions actives ditransitives

Els predicats *ditransitius* exigeixen dos complements, un dels quals és un Objecte Directe, tot podent ser, l'altre:

– Un Objecte Indirecte:

SUBJ	PRED	OBJ1	OBJ2
pro	<i>Faré</i>	<i>un regal</i>	<i>als nostres nebots</i>
	<i>Els faré</i>	<i>un regal</i>	pro
	<i>Els en faré un</i>	pro	pro

– O bé un Objecte Regit (OBJ3):

SUBJ	PRED	OBJ1	OBJ3
pro	<i>Omple</i>	<i>l'ampolla</i>	<i>d'aigua</i>
	<i>Omple'n</i>	<i>l'ampolla</i>	pro
	<i>Omple-la'n</i>	pro	pro

– O l'Objecte Estès (OBJ4). L'objecte estès és una extensió de l'OBJ1, la qual sols apareix en construccions ditransitives:

SUBJ	PRED	OBJ1	OBJ4
pro	<i>Nomenaren</i>	<i>en Pere</i>	<i>candidat</i>
pro	<i>Farem</i>	<i>la Maria</i>	<i>presidenta del club</i>
<i>La teva mare</i>	<i>us ha trobat</i>	pro	<i>contents</i>

Construccions actives intransitives

Hi ha predicats intransitius que no necessiten cap complement, tot i que l'OBJ2 hi pugui ser present:

SUBJ	PRED	(OBJ2)
<i>El gos</i>	<i>lladrava</i>	<i>(als vianants)</i>

Construccions actives atributives

Són els típics dels verbs copulatius (*ser, estar, semblar / parèixer*).

SUBJ	PRED	ATT
<i>La casa</i>	<i>és</i>	<i>tota nova</i>
<i>El telèfon</i>	<i>està</i>	<i>espatllat</i>
<i>La cosa</i>	<i>sembla</i>	<i>complicada</i>

Ocasionalment, alguns altres verbs regeixen un atribut, el qual pren la forma d'un adjectival:

SUBJ	PRED	ATT
pro	<i>vinc</i>	<i>cansat</i>
pro	<i>arriben</i>	<i>contents</i>

Construccions mitjanes impersonals

Tots els exemples anteriors poden reescriure's com a construccions mitjanes impersonals tot afegint-hi el diatetitzador *es* (excepte en les construccions copulatives).

Alguns exemples:

SUBJ	DIAT	PRED [+conc]	OBJ [+conc]
∅	<i>es</i>	<i>llegeixen</i>	<i>molts llibres</i>

SUBJ	DIAT	PRED [+conc]	OBJ1 [+conc]	OBJ2
∅	<i>es</i>	<i>fan</i>	<i>regals</i>	<i>a tothom</i>

Observeu en els exemples anteriors com la concordança és entre el predicat i l'objecte directe:

SUBJ	DIAT	PRED [+conc]	OBJ1 [+conc]	OBJ2
∅	<i>se</i>	<i>'n fan</i>	<i>pro</i>	<i>a tothom</i>

Quan l'objecte no hi és present, la concordança no existeix; la tercera persona del singular és la forma per defecte. I la mateixa situació es planteja amb les construccions intransitives.

SUBJ	DIAT	PRED [-conc]	ADJ	TOP
∅	<i>es</i>	<i>viu</i>	<i>bé</i>	<i>aquí</i>

Construccions mitjanes ergatives

Es produeix un procés pel qual l'objecte original ocupa la posició del subjecte original, que desapareix (procés de desagentització).

SUBJ	DIAT	AUX	PRED	OBJ1
<i>El vaixell</i>	<i>es</i>	<i>va</i>	<i>enfonsar</i>	<i><el vaixell></i>

Construccions passives

El seu procés és molt semblant al de les ergatives:

SUBJ	AUX	DIAT	PRED	OBJ1
<i>El vaixell</i>	<i>ha</i>	<i>estat</i>	<i>enfonsat</i>	<i><el vaixell></i>

El subjecte original de la construcció transitiva (per exemple: *el tòrpede va enfonsar el vaixell*) pot ser expressat com a adjunt:

SUBJ	AUX	DIAT	PRED	OBJ1	ADJ
<i>El vaixell</i>	<i>ha</i>	<i>estat</i>	<i>enfonsat</i>	<i><el vaixell></i>	<i>per un tòrpede</i>

LLENGÜES ESLAVES

Les clàusules en txec, polonès i rus es poden organitzar segons el mateix esquema que les catalanes (amb l'excepció de les construccions mitjanes impersonals), tot i que sovint una frase amb el mateix significat pot tenir estructura diferent en les llengües eslaviques i en català.

Compareu:

- *Els nens jugaven a futbol.* (OBJ3)
- *Děti hrály fotbal.* (OBJ1) PERÒ *Dzieci grały w piłkę nożną. Дети играли в футбол.*
- *Els nens miren la pilota.*
- *Děti se dívají na míč. Dzieci patrzą na piłkę. Дети смотрят на мяч.*

A continuació posarem exemples que corresponguin a l'estructura de la clàusula en català, sempre amb objecte expressat.

Construccions actives transitives

SUBJ	PRED	OBJ1
<i>Lenka</i>	<i>koupila</i>	<i>noviny</i>

<i>Kasia</i>	<i>kupila</i>	<i>gazetę</i>
<i>Таня</i>	<i>купила</i>	<i>газету</i>

SUBJ	PRED	OBJ3
<i>Karel</i>	<i>mluví</i>	<i>o svých plánech</i>
<i>Jacek</i>	<i>mówi</i>	<i>o swoich planach</i>
<i>Алеша</i>	<i>рассказывает</i>	<i>о своих планах</i>

Construccions actives ditransitives

SUBJ	PRED	OBJ1	OBJ2
pro	<i>Dám</i>	<i>dárky</i>	<i>svým synovcům</i>
pro	<i>Podaruję</i>	<i>prezenty</i>	<i>swoim bratankom.</i>
<i>Я</i>	<i>подарю</i>	<i>подарки</i>	<i>своим племянникам</i>

SUBJ	PRED	OBJ1	OBJ3
pro	<i>Naplň</i>	<i>láhev</i>	<i>vodou</i>
pro	<i>Napełnij</i>	<i>butelkę</i>	<i>wodą</i>
pro	<i>Наполни</i>	<i>бутылку</i>	<i>водой</i>

SUBJ	PRED	OBJ1	OBJ4
pro	<i>Jmenovali</i>	<i>Petra</i>	<i>předsedou klubu</i>
pro	<i>Mianowali</i>	<i>Piotra</i>	<i>prezesem klubu</i>
pro	<i>Назначили</i>	<i>Петра</i>	<i>председателем клуба</i>

Construccions actives intransitives

A diferència del català, el primer exemple conté més aviat l'objecte regit (preposicional). El verb del segon exemple pot ser transitiu o intransitiu:

SUBJ	PRED	(OBJ3)
<i>Pes</i>	<i>štěkal</i>	<i>(na kolemjdoucí)</i>
<i>Pies</i>	<i>szczękał</i>	<i>(na przechodzących ludzi)</i>
<i>Собака</i>	<i>лаяла</i>	<i>(на прохожих)</i>

SUBJ	PRED	(OBJ2)
<i>Matinka</i>	<i>zpívala</i>	<i>(dětem)</i>
<i>Mama</i>	<i>śpiewała</i>	<i>(dzieciom)</i>
<i>Мама</i>	<i>пела</i>	<i>(детям)</i>

Construccions actives atributives

SUBJ	PRED	ATT
<i>Dům</i>	<i>je</i>	<i>úplně nový</i>
<i>Ta věc</i>	<i>se zdá</i>	<i>komplikovaná</i>
<i>Dom</i>	<i>jest</i>	<i>zupełnie nowy</i>
<i>Ta sprawa</i>	<i>wygląda</i>	<i>na skomplikowaną</i>
<i>Дом</i>	<i>про</i>	<i>совершенно новый</i>
<i>Дело</i>	<i>выглядит</i>	<i>трудным</i>

SUBJ	PRED	ATT
<i>pro</i>	<i>Vrátil jsem se</i>	<i>unavený</i>
<i>pro</i>	<i>Wróciłem</i>	<i>zmęczony</i>
<i>Я</i>	<i>вернулся</i>	<i>усталым</i>

En alguns casos, les llengües eslaves prefereixen l'atribut en cas instrumental.

Construccions mitjanes impersonals

El txec i el polonès també utilitzen el diatetitzador, amb una diferència: l'objecte directe català correspon al subjecte txec, i també es fa la concordança. El rus també coneix aquestes construccions, però prefereix la 3ª persona del plural més l'objecte. En polonès, en alguns casos, el verb amb el diatetitzador pot utilitzar-se amb l'objecte directe (no concordat).

TOP	DIAT	PRED [+conc]	SUBJ [+conc]
<i>V Česku</i>	<i>se</i>	<i>pije</i>	<i>dobré pivo</i>
<i>W Czechach</i>	<i>się</i>	<i>pije</i>	<i>dobre piwo</i>

PRED [+conc]	DIAT	ADJ	SUBJ [+conc]
<i>Dějí</i>	<i>se</i>	<i>tady</i>	<i>divné věci</i>
<i>Dzieją</i>	<i>się</i>	<i>tutaj</i>	<i>dziwne rzeczy</i>

ADJ	PRED [-conc]	OBJ [-conc]
<i>В Чехии</i>	<i>пьют</i>	<i>хорошее пиво</i>

En construccions intransitives, la forma per defecte és la tercera persona del singular del gènere neutre:

ADV	DIAT	PRED [-conc]	SUBJ	ADJ
<i>Tady</i>	<i>se</i>	<i>žije</i>	∅	<i>moc dobře</i>
<i>Tutaj</i>	<i>się</i>	<i>żyje</i>	∅	<i>bardzo dobrze</i>

CC lloc	PRED+DIAT [-conc]	SUBJ	ADJ
<i>Здесь</i>	<i>живется</i>	∅	<i>очень хорошо</i>

OBJ3	DIAT	ADV	SUBJ	PRED [-conc]
<i>O tom</i>	<i>se</i>	<i>včera</i>	∅	<i>nemluvílo</i>
<i>O tym</i>	<i>się</i>	<i>wczoraj</i>	∅	<i>nie mówiło</i>
<i>Tady</i>	<i>se</i>	<i>žije</i>	∅	<i>moc dobře</i>

OBJ3	ADV	SUBJ	PRED [-conc]
<i>Об этом</i>	<i>вчера</i>	∅	<i>не говорили</i>

Aquestes construccions quasi sempre requereixen un complement circumstancial de lloc (o, amb menys freqüència, de temps).

Construccions mitjanes ergatives

SUBJ	DIAT	PRED	OBJ1
<i>Lod'</i>	<i>se</i>	<i>potopila</i>	< <i>lod'</i> >

SUBJ	DIAT	PRED	OBJ1
<i>Lusterko</i>	<i>się</i>	<i>rozbito</i>	< <i>lusterko</i> >

SUBJ	PRED+DIAT	OBJ1
<i>Зеркало</i>	<i>разбилось</i>	< <i>зеркало</i> >

Construccions passives

SUBJ	DIAT	PRED	OBJ1
<i>Lod'</i>	<i>byla</i>	<i>potopena</i>	< <i>lod'</i> >

SUBJ	DIAT	PRED	OBJ1
<i>Lusterko</i>	<i>zostalo</i>	<i>rozbite</i>	< <i>lusterko</i> >

SUBJ	DIAT	PRED	OBJ1
<i>Зеркало</i>	<i>было</i>	<i>разбито</i>	< <i>зеркало</i> >

SUBJ	DIAT	PRED	OBJ1	ADJ
<i>Lod'</i>	<i>byla</i>	<i>potopena</i>	< <i>lod'</i> >	<i>torpédem</i>

88 Sintaxi contrastiva del català amb les llengües eslaves

SUBJ	DIAT	PRED	OBJ1	ADJ
<i>Lusterko</i>	<i>zostalo</i>	<i>rozbite</i>	< <i>lusterko</i> >	<i>kamieniem</i>
SUBJ	DIAT	PRED	OBJ1	ADJ
<i>Зеркало</i>	<i>было</i>	<i>разбито</i>	< <i>зеркало</i> >	<i>камнем</i>

CLÍTIC *ES*

CATALÀ

Introducció

Una de les característiques més destacables, no sols del català, sinó de la majoria de les llengües romàniques meridionals és l'enorme ús que es fa del clític *es*, els valors del qual tractarem de sintetitzar al llarg d'aquesta fitxa.

Usos i valors

1. Autèntic reflexiu de tercera persona, ja que, en aquest cas, pot combinar-se amb tota la resta de reflexius (*em, et, ens, us*):

– *En Joan es renta la cara* (cfr. *Tu et rentes la cara*).

2. Acompanyant els anomenats verbs reflexius, sense tenir realment aquest valor (*queixar-se de, referir-se a*), etc. Com en el cas anterior, es combina amb la resta del paradigma. En alguns casos, l'ús pronominal canvia completament el seu significat (compareu *dir* <-> *dir-se*):

– *S'estimen més quedar aquí* (*ens estimem més...*).

3. Diàtesi mitjana ergativa (vegeu **ergativitat**). Només s'utilitza en tercera persona quan es refereix a [-animat], però amb [+animat] pot utilitzar-se amb totes les persones:

– *El pont nou es va enfondrar amb la pluja.*

– *Em vaig encallar en el fang.*

4. Diàtesi mitjana impersonal (vegeu IMPERSONALITAT). També en aquest cas s'utilitza exclusivament la tercera persona:

– *Es va inaugurar un nou centre comercial al barri.*

LLENGÜES ESLAVES

En txec i polonès, per als quatre usos abans assenyalats s'utilitza sempre la mateixa forma, però es fa una diferència de casos entre acusatiu *se / się* i datiu *si / sobie*. En rus, la forma corresponent al clíctic català *em, et, es...* es representa pel sufix verbal *-cb / -cя*. L'objecte indirecte té la forma *cebe*.

En el cas (1), la forma del reflexiu *se / si* s'empra per a totes les persones:

- *Jan se myje. Myjeme se / My se myjeme.*
- *Jan się myje. Myjemy się / My się myjemy.*
- *Иван моетс_я. Мы моемс_я.*

- *Jan si čistí zuby. Čistíš si zuby / Ty si čistíš zuby.*
- *Jan czyści sobie zęby. Czyścisz sobie zęby / Ty sobie czyścisz zęby.*
- *Иван чистит себе зубы. Ты чистишь себе зубы.*

Els reflexius (2) també existeixen: txec *dávat se, smát se, ptát se*, polonès *smać się, bać się, podobać się*, rus *смеяться, нравиться, бояться* etc. Igualment és cert que el significat de la forma pronominal pot ésser completament diferent, p.ex. txec *dát = donar, posar* i *dát si = prendre (alguna cosa per menjar o beure)*, *nadać = concedir, emetre...*, *nadać się = convenir*, *приходить = venir*, *приходится = caldre, estar (en certs sentits), correspondre*.

Les formes ergatives (3) i impersonals (4) es construeixen de manera semblant al català:

- *Auto se rozbilo.*
- *Samochód się popsuł.*
- *Машина сломалась.*(3)

- *Otevírá se tu nové nákupní centrum.*
- *Otwiera się nowe centrum handlowe.*
- *Здесь открывается новый торговый центр.* (4)

CLÍTICS

CATALÀ

Forma

Els clítics són unes partícules que sempre són adjacents al verb.

La seva natura és originàriament pronominal, però, de fet, funcionen com a morfemes verbals.

Els clítics catalans indiquen funcions sintàctiques de complement del verb o, fins i tot, de nom. Per aquesta raó, es pot afirmar que els clítics són una marca de cas.

El paradigma més complert és el de la tercera persona, el qual té formes diferents segons els gèneres.

Els clítics presenten molts al·lomorfs segons l'entorn fònic.

Oferim el seu paradigma, tot referint-nos al cas a què es refereixen.

Cal no confondre els clítics amb els pronoms personals tòpics de tipus oblic:

	ac	gen	dat	loc
1P	<i>em</i>		<i>em</i>	
2P	<i>et</i>		<i>et</i>	
3PM	<i>el</i>	<i>en</i>	<i>li</i>	<i>hi</i>
3PF	<i>la</i>	<i>en</i>	<i>li</i>	<i>hi</i>
3PN	<i>ho</i>	<i>en</i>		<i>hi</i>
4P	<i>ens</i>		<i>ens</i>	
5P	<i>us</i>		<i>us</i>	
6PM	<i>els</i>	<i>en</i>	<i>els</i>	<i>hi</i>
6PF	<i>les</i>	<i>en</i>	<i>els</i>	<i>hi</i>

No hem inclòs en el quadre anterior les variants al·lomòrfiques dels clítics.

Ús dels clítics

Els clítics marquen, com dèiem abans, funcions verbals, principalment complements verbals.

Acusatiu

L'acusatiu pot expressar-se amb totes les persones verbals, des de la primera fins a la sisena i, a més a més, en la 3P i la 6P poden distingir-se els gèneres. Pel que fa a les 3P i 6P, es refereix a un *SN amb determinant*:

A: *M'has portat els documents?*

B: *No, **els** he oblidat a casa.*

Hi ha una diferència important entre *ho* i *el*. Tradicionalment, es diu que el primer és neutre i el segon és masculí. Des d'un punt de vista morfològic, aquesta afirmació podria ser acceptable, però la diferència entre tots dos clítics és semàntico-sintàctica.

Ho no té cap referent del tipus SD, sinó que pot referir-se a una clàusula o a un element extraoracional. Pot tenir de referent un *això* imprecís.

En canvi, *el* es refereix sempre a un SD anterior que li serveix de referent. Un exemple de l'ús diferenciat d'aquests dos clítics es veu en els següents exemples:

Això, no **ho** sé.

En Joan, no **el** conec.

Genitiu

En realitat, és una macrocategoria que només s'aplica a la 3PS.

- *Objecte directe*, referit a un SN amb article indefinit, quantificadors o sense article. En realitat es tracta de construccions anomenades *partitives*, que expressen una part de la totalitat:

A: *Vull pa.*

B: *No **en** tinc.*

- *Complements d'un nom omès:*

A: *Tens **cap fitxa**?*

B: *Sí, **en** tinc un munt.*

[En realitat aquest cas no és més que una variant de les construccions partitives. En tot cas, *en* equival a *d'això*].

- *Objecte de règim d'alguns verbs.* Es refereix a verbs que regeixen la preposició *de*: *queixar-se de*, *tornar de*, *parlar de*, etc.

A: *Ja veig que l'examen no t'ha anat gaire bé.*

B: *Sí, però no me'n queixo.*

En alguns casos es tracta de combinacions d'aquest clític amb un altre, molt sovint concordat en persona amb el subjecte: *anar-se'n*, *oblidar-se'n*, etc.

Datiu

S'expressa amb totes les sis persones. Molt sovint es combina amb l'acusatiu (vegeu els quadres de més amunt):

*Jo **li** he fet un favor molt gran.*

T'explicaré el que vull.

Locatiu

Només s'utilitza amb la tercera persona:

- Per indicar lloc (normalment direcció):

A: *Aniràs enguany de vacances **a Grècia**.*

B: *Enguany no **hi** aniré.*

- Com a règim de certs verbs (introduïts per *a*)

A: *No juguis **a cartes**!*

B: *Però si jo no **hi** jugo mai!*

LLENGÜES ESLAVES

Els clítics en txec i polonès ocupen sempre la 2a posició sintàctica a la frase. A causa de l'ordre (relativament) lliure dels seus elements, poden estar col·locats davant o darrere del verb, i, fins i tot, lluny del verb, segons l'estructura sintàctica. Mai no poden aparèixer al començament de la frase:

- *Jmenuji **se** Jan. Já **se** jmenuji Pavel.*
- *Nazywam **się** Jan. Ja **się** nazywam Paweł.*
(= Em dic Joan. / Jo em dic Pau.)
- *Včera **mi** Pavel přinesl tu knihu.*
- *Wczoraj Paweł przyniósł **mi** tę książkę.*
(= Ahir, en Pau em va dur el llibre.)
- *Včera **mi ji** přinesl.*
- *Wczoraj **mi ja** przyniósł.*
(= Me'l va dur ahir.)
- *Jeho kamarád Petr **mu** včera zavolal.*
(= El seu amic Pere li va telefonar ahir.)
- *Jego przyjaciel Piotr napisał **mu** wypracowanie.*
(= El seu amic Pere li va fer els deures.)

En rus, la situació és una mica diferent, ja que la majoria dels pronoms personals són tòpics (no es pot parlar, així doncs, de clítics i no es distingeixen dues formes de pronoms, tal i com les coneixem en els idiomes eslaus occidentals). A més a més, cal tenir en compte que el polonès i el rus (en txec aquest fet és arcaïtzant) utilitzen el genitiu en formes negatives.

- *Вчера **ему** звонил его друг.*
- ***Ему** вчера звонил его друг.*
(= Ahir li va trucar el seu amic.)
- *Павел **мне** вчера принес свою новую книгу.*
- ***Мне** вчера Павел принес новую книгу.*
(= En Pau em va dur el seu nou llibre ahir.)

Alguns pronoms personals en txec i polonès tenen també la mateixa forma en posició tònica i àtona (clítics).

- *Dejte **nám** to. Dajcie **nam** to.* (clit.)
- *Dejte to nám. / Nám to dejte. Dajcie to nam / Nam to dajcie.* (forma accentuada)

Els clítics no canvien segons l'entorn fònic, com en català; tot i això, presenten, segons els casos, una gran varietat de formes.

Les llengües eslaves no disposen d'equivalents als pronoms adverbials *en* i *hi*, la seva funció la desenvolupen pronoms personals o adverbis, segons el cas. Hi ha casos en els quals el clític, obligatori en català, pot ésser omès en les mencionades llengües eslaves:

- *Dnes jsem na tržnici viděl levná jablka. Koupil jsem dvě kila.*
- *Dziś widziałem na targowisku tanie jabłka. Kupiłem dwa kilogramy.*
- *Сегодня видел на рынке дешёвые яблоки. Я купил два килограмма.*
(= Avui al mercat he vist pomes barates. N'he comprat dos quilos)

Els auxiliars del passat en txec i del condicional en txec i rus també funcionen com a clítics, és a dir, guarden la 2a posició sintàctica:

- *Byl **jsem** doma. Včera **jsem** byl [**jsem**] doma.*
- *Zavola**l by**. Určítě **by** zavola**l [by]**. Pavel **by** určítě zavola**l [by]**.*
- *Он **бы** позвонил. Павел **бы** вероятно позвонил.*

COMPLEMENTES DEL VERB

CATALÀ

Tipus d'acompanyants del verb (complements)

Com ja s'ha vist, els acompanyants del verb poden ser objectes o adjunts, designats per la natura del propi verb. Són universals que cada llengua expressa a la seva manera.

Objectes verbals

Els objectes verbals compleixen les tradicionals *funcions sintàctiques*. Poden distingir-s'hi:

Objecte Directe (OBJ1)

És sempre un complement i va estretament unit als verbs anomenats transitius, com si en fos una extensió automàtica. Es pot substituir pels clítics d'acusatiu (vegeu CLÍTICS). L'objecte directe és el complement natural dels anomenats verbs transitius.

L'objecte directe es materialitza:

- amb un SN (amb o sense D o Q; amb o sense P)

- amb un SC

SUBJ	PRED	OBJ1			
		P	Q	D	N
pro	<i>Veig</i>	<i>a</i>			<i>ella</i>
	<i>Veig</i>		<i>tots</i>	<i>els</i>	<i>partits</i>
			<i>alguns</i>		<i>amics</i>
				<i>les aquelles les teves</i>	<i>flors</i>
					<i>gent</i>

SUBJ	PRED	OBJ
pro	<i>Veig</i>	<i>que comença a ploure</i>

Objecte Indirecte (OBJ2)

En realitat, tot i que tradicionalment ha estat considerat un complement, pot ser també un adjunt. En tot cas, aquí el tractarem com a objecte a causa de la seva importància sintàctica, més que semàntica. Pot substituir-se per clítics de datiu (vegeu CLÍTICS).

L'objecte indirecte es materialitza:

- amb un SN introduït per una P

SUBJ	PRED	OBJ1	OBJ2			
			P	Q	D	N
pro	<i>regalaré</i>	<i>un llibre</i>	<i>a</i>		<i>el</i>	<i>nen</i>
				<i>tots</i>	<i>els</i>	<i>nens</i>
				<i>alguns</i>		<i>amics</i>
					<i>els meus aquells</i>	<i>col·legues</i>
						<i>tothom</i>

Nota: *a + el > al*; *a + els > als*

Objecte regit (OBJ3)

És un tercer tipus d'objecte introduït per una preposició (no és pas l'objecte indirecte).

L'objecte regit és compatible amb l'objecte directe.

L'objecte regit ve determinat en el tipus de preposició pel verb i té com a clítics més freqüents *en* i *hi*:

- *referir-se a quelcom* → *referir-s'hi*
- *queixar-se de quelcom* → *queixar-se'n*
- *parlar de quelcom* → *parlar-ne*
- *jugar a quelcom* → *jugar-hi*

L'objecte regit es materialitza:

- amb un SN introduït per una P
- amb un SC que introdueix una clàusula

SUBJ	PRED	OBJ1				
pro	<i>Juguem</i>	P	Q	D	N	
		<i>a</i>				<i>això</i>
			<i>tots</i>	<i>els</i>	<i>jocs</i>	
			<i>alguns</i>			
				<i>aquells</i>		
			<i>futbol</i>			
SUBJ	PRED	OBJ3				
pro	<i>es queixa</i>	<i>de mal d'esquena</i>				

Objecte estès (OBJ4)

S'identifica amb el *predicativu* de la gramàtica tradicional. És un objecte que sempre acompanya l'OBJ1, i no pot aparèixer sol.

SUBJ	PRED	OBJ1	OBJ4		
			Q	D	N
pro	<i>anomenaren</i>	<i>en Joan</i>			<i>president</i>
			A		
pro	<i>em digueren</i>	pro	<i>imbècil</i>		

LLENGÜES ESLAVES

Els complements de verb en txec, polonès i rus poden classificar-se seguint el mateix esquema, amb algunes observacions:

L'objecte directe i l'indirecte no estan mai introduïts per una preposició. L'OBJ1 és en acusatiu, i l'OBJ2 en datiu.

OBJ1:

- *Vidím ji. Widzę ją. Я вижу ее.*
- *Vidím všechny své přátele. Widzę wszystkich swoich przyjaciół. Я вижу всех своих друзей.*
- *Vidím, že začíná pršet. Widzę, że zaczyna padać. Вижу, что начинается дождь.*

OBJ2:

- *Dám dárky svým přátelům. Dam prezenty swoim przyjaciołom. Я подарю подарки своим друзьям.*
- *Dám dárky všem. Dam prezenty wszystkim. Я подарю подарки всем.*

L'objecte regit és el que presenta més varietat de casos de declinació i pot anar amb preposició o sense. La preposició sempre introdueix l'OBJ3 en acusatiu i datiu (a diferència dels OBJ1 i OBJ2), i en locatiu (cas sempre preposicional). Quan l'objecte és pronominal, només hi ha clítics en els casos sense preposició; la construcció preposició + nom se substitueix per preposició + pronom en forma tònica. Les llengües eslaves no disposen d'equivalents dels pronoms adverbials *hi* i *en*.³

Acusatiu

- *Zeptej se Tomáše na domácí úkol. → Zeptej se ho na něj.*
- *Spytaj się Tomasza o zadanie domowe. → Spytaj się go o to.*
- *Завтра едем в город. → Завтра едем туда.*

3. Els adverbis *tam* / *tu(taj)* / *туда*, tot i que poden traduir-se per *hi*, tenen una tendència a comportar-se com a clítics; només tenen el significat de lloc.

Genitiu

- *Zítira jedeme do města.* → *Zítira tam jedeme.*
- *Jutro pojedziemy do miasta.* → *Jutro tam pojedziemy.*

Datiu

- *Půjdu k lékaři.* → *Půjdu k němu.* / *Půjdu tam.*
- *Я поїду к врачу.* → *Я поїду к нему* / *Я поїду туди.*

En polonès s'utilitza en aquest cas la preposició *do* amb gen. (*do lekarza*), *ku* ha pràcticament caigut en desús (*droga ku miastu*). Així, doncs, el polonès quasi no fa ús de l'OBJ3 datiu.

Locatiu

- *Mluvili o novém filmu.* → *Mluvili o něm.*
- *Mówili o nowym filmie.* → *Mówili o nim.*
- *Они говорили о новом фильме.* → *Они о нем говорили.*

Instrumental

- *Mluvila s učitelkou.* → *Mluvila s ní.*
- *Rozmawiała z nauczycielką.* → *Mówiła z nią.*
- *Она говорила с учительницей.* → *Она с ней говорила.*

COMPLEMENTES (OBJECTES I ADJUNTS)

CATALÀ

Els complements

Els verbs i els noms poden tenir llurs complements. Els complements verbals formen l'estructura de l'oració, ja que constitueixen l'esquelet oracional.

N'hi ha de dos tipus: obligatoris i opcionals.

Els complements obligatoris són *objectes*, no poden ser eliminats perquè la gramaticalitat de l'oració es veu afectada.

Els complements opcionals són *adjunts*, i sí que poden ser eliminats sense afectar la gramaticalitat de l'oració.

Els complements objecte són els elements que acompanyen tant el verb com el nom per complementar el seu significat, com es pot veure en els següents exemples:

- **En Joan mira.*

L'oració anterior és incorrecta perquè el verb *mirar* necessita un element, un *què comprar*. Llavors, l'oració es pot reescriure així:

- *En Joan mira la tele.*

El subjecte no és pas un complement. Els complements es generen a l'interior del verb (o del nom), mentre que el subjecte s'hi genera externament.

Els objectes

La quantitat i qualitat del objectes ve determinada pel predicat. Cada predicat té una estructura semàntica (valència) específica.

Els adjunts i els tòpics

A diferència dels complements, els *adjunts* són elements prescindibles: Poden eliminar-se.

Els adjunts normalment expressen circumstàncies de temps, lloc i d'altres.

En llengües com l'anglès els complements van annexats al verb mentre els adjunts se situen en posicions perifèriques. En tot cas, pot haver-hi un altre element que fa unes funcions semblants a l'adjunt, el *tòpic*, el qual es pot moure lliurement al començament o al final de l'oració.

El tòpic es pot col·locar, així doncs, al començament o al final, mentre que l'adjunt només pot aparèixer al final:

TOP	SUBJ	PRED	OBJ	ADJ
On Tuesday	Martha	will receive	a prize	at the Atheneum

En català és igual:

TOP	SUBJ	PRED	OBJ	ADJ
El dimarts	la Marta	rebrà	un premi	a l'ateneu

Però, per raons pragmàtiques, pot modificar-se l'ordre en català (no pas en anglès):

SUBJ	TOP	PRED	OBJ	ADJ
La Marta	el dimarts	rebrà	un premi	a l'ateneu

SUBJ	PRED	TOP	OBJ	ADJ
La Marta	rebrà	el dimarts	un premi	a l'ateneu

SUBJ	PRED	OBJ	ADJ	TOP
la Marta	rebrà	un premi	a l'ateneu	el dimarts

El tòpic i l'adjunt no són intercanviables, com pot apreciar-se en el següent exemple:

TOP	SUBJ	PRED	OBJ	ADJ
En l'estiu	nosaltres	comprarem	una casa	a Maó

ADJ	SUBJ	PRED	OBJ	TOP
* A Maó	nosaltres	comprarem	una casa	en l'estiu

SUBJ	PRED	OBJ	ADJ	TOP
Nosaltres	comprarem	una casa	a Maó	en l'estiu

Objectes i adjunts dins l'oració

Els complements són elements totalment necessaris en el cas del verb (en el cas del nom aquesta afirmació seria més relativa). En canvi, els adjunts són elements que poden eliminar-se sense afectar la gramaticalitat de l'oració. Vegeu els següents exemples:

- *En Pere sembla maduixes al jardí.* → Hi ha un complement i un adjunt.
- **En Pere sembla al jardí.* → Hi manca el complement.
- *En Pere sembla maduixes.* → Hi manca l'adjunt, però això no afecta la gramaticalitat.

LLENGÜES ESLAVES

Com en català, en txec, polonès i rus pot prescindir-se dels adjunts, però no dels objectes si el verb en requereix un o més:

- **Honza koupil. Jacek kupil. Иван купил.* → SUBJ + PRED
- *Honza koupil noviny. Jacek kupil gazetę. Иван купил газету.* → SUBJ + PRED + OBJ1
- *Honza koupil noviny v trafice. Jacek kupil gazetę w kiosku. Иван купил газету в киоске.* → SUBJ + PRED + OBJ1 + ADJ
- **Honza koupil v trafice. Jacek kupil w kiosku. Иван купил в киоске.* → falta OBJ1
- *Petr dal Janě dárek. Piotr dał Janie prezent. Петр подарил Тане подарок.* → SUBJ + PRED + OBJ2 + OBJ1
- **Petr dal dárek. Piotr dał prezent. Петр подарил подарок.* → falta OBJ2

etc.

L'únic cas en què els objectes s'ometen habitualment és en respondre a una pregunta repetint el verb:

- *Koupil Honza noviny? Czy Jacek kupił gazetę? Купил Иван газету?*
- *Koupil. Kupil. Купил.*
- *Dał Petr Janě dárek? Czy Piotr dał Janie prezent? Подарил Петр Тане подарок?*
- *Nedal. Nie dał. Не подарил.*

A causa de l'ordre de paraules relativament lliure (vegeu l'ORDRE DELS COMPONENTS DINS L'ORACIÓ), tant els complements circumstancials de temps com els de lloc poden desplaçar-se en l'oració. La distinció entre tòpic i adjunt no és, doncs, tan clara:

TOP	SUBJ	PRED	OBJ	ADJ
V úterý	Marta	převzme	cenu	v Ateneu
We wtorek	Marta	otrzyma	nagrodę	w Ateneum
Во вторник	Марта	получит	премию	в Атенеэ

però també:

TOP	SUBJ	PRED	ADJ	OBJ
V úterý	Marta	převzme	v Ateneu	cenu
We wtorek	Marta	otrzyma	w Ateneum	nagrodę
Во вторник	Марта	получит	в Атенеэ	премию

i, fins i tot:

TOP	ADJ	PRED	SUBJ	OBJ
V úterý	v Ateneu	převzme	Marta	cenu

TOP	ADJ	PRED	SUBJ	OBJ
V úterý	v Ateneu	Marta	dostane	cenu
We wtorek	w Ateneum	Marta	otrzyma	nagrodę
Во вторник	в Атенее	Марта	получит	премию

EL CONDICIONAL (TEMPS)

CATALÀ

Formes

El terme condicional presenta ambigüitat no sols en català, sinó en moltes altres llengües. El mot *condicional* es refereix tant a construccions complexes (vegeu CONDICIONALS) com a un temps verbal, sovint anomenat *potencial*.

Aquí tractarem del temps verbal anomenat *condicional*. En tot cas, el condicional no és pas un temps aïllat, sinó que el català, com la majoria de les llengües romàniques, fa una diferència de mode verbal (vegeu MODE VERBAL).

Aquí analitzarem el temps condicional com a forma de passat del mode potencial.

Ús

En la fitxa del mode potencial (vegeu MODES VERBALS), ja s'han recollit les correspondències temporals entre el futur (present potencial) i el condicional (passat potencial).

L'ús normal del condicional és el de l'expressió d'un fet futur des d'una perspectiva de passat:

- *Va dir que vindria més tard.*
- *L'Aurora pensava que tindria més diners⁴.*

Però, hi ha altres usos freqüents:

Expressió d'hipòtesis improbables i impossibles

Es tracta de les condicionals de tipus II (vegeu CONDICIONALS TIPUS II):

- *Si tingués diners, compraria un cotxe.*

4. Observeu la diferència entre *Pensava que tindria més diners* (possibilitat) i *Pensava que tenia més diners* (probabilitat).

I dels anomenats condicionals de tipus III:

- *Si hagués tingut diners, hauria comprat un cotxe.*

Però n'hi ha d'altres concrets del condicional que recollim tot seguit:

Condicional de cortesia

Correspon a un registre molt formal, normalment per demanar alguna cosa:

- *Voldria veure el senyor Martins.*
- *M'agradaria tenir més temps per parlar amb vostè.*
- *Desitjaria parlar amb la senyora presidenta, si us plau.*

Expressió de consells

- *Caldria comprar un altre frigorífic.*
- *Hauries d'estudiar una mica més.*

LLENGÜES ESLAVES

Les gramàtiques de les llengües eslavcs coneixen el *mode* condicional (distingint el temps present i passat / pretèrit) creat pel participi passat II i una forma especial del verb *být / byt' / быть*. Aquesta forma és invariable en rus, però es conjuga en txec i polonès. Com que es formen per una o dues paraules, les seves formes condicionals s'assemblen formalment més al català (*śpiewałbym – cantaria, byłbym śpiewał – hauria cantat*).

Morfològicament, s'observa una deferència notable: les llengües eslavcs no coneixen la consecució temporal (*consecutio temporum*). No hi existeix, així doncs, l'aplicació de la perspectiva del temps futur vist des del passat:

Va dir que vindria més tard.

Řekl, že přijde později. Powiedział, że przyjdzie później. Он сказал, что придет позже.

A les oracions condicionals del tipus II i III, les llengües utilitzen el *mode* condicional en ambdues clàusules:

Si ho sabés, no hi aniria.

- *Kdybch to věděl, nešel bych tam. Gdybym to wiedział, nie poszedłbym tam. Если бы я это знал, я бы не пошел туда.*

Els altres usos del condicional romànic i eslau són pràcticament idèntics a causa del fet que el condicional eslau expressa, sobretot, una possibilitat en el present o futur o la impossibilitat o irrealitat en el passat:

- *Chtl bych ti něco říci.*
- *Chciałbym ci coś powiedzieć.*
- *Я хотел бы тебе что-то сказать.*

- *Měl by ses učit.*
- *Miałbyś się uczyć.*
- *Ты бы лучше учился.*

- *Udělal bych to rád.*
- *Zrobiłbym to chętnie.*
- *Я бы это сделал с удовольствием.*

CONDICIONALS DE TIPUS I: CONDICIONS POSSIBLES

CATALÀ

Definició

Les oracions condicionals del tipus I són aquelles que es refereixen a fets reals i possibles; és a dir, amb realització força probable.

Es diferencien de les del tipus II perquè aquestes últimes fan referència a circumstàncies improbables.

En canvi, les del tipus III són de realització impossible. Tal i com es reflecteix a l'esquema, els tres tipus de condicionals poden confrontar-se de la següent manera:

Tipus	Valor	Exemple
Tipus I	Probable	<i>Si em dones diners, compraré el llibre.</i>
Tipus II	Improbable	<i>Si em donessis diners, compraria el llibre.</i>
Tipus III	Impossible	<i>Si m'haguessis donat diners, hauria comprat el llibre.</i>

Forma

Com que consten de dues clàusules, es construeixen seguint aquest esquema:

TOP				SUBJ	MOD	PRED V <small>[imperat.] [fut.] [pres.]</small>	K
COMP	SUBJ	PRED V <small>[pres.ind.]</small>	K				
<i>Si</i>	pro	<i>tens</i>	<i>temps</i>	pro		<i>anem</i>	<i>a la platja</i>
				pro	<i>podem</i>	<i>anar</i>	<i>a la platja</i>
				pro		<i>anirem</i>	<i>a la platja</i>

Per motius d'èmfasi, pot alterar-se l'ordre d'ambdues clàusules.

També és possible utilitzar altres conjuncions com *en cas de* (/ *que*), *a menys que*, etc.

LLENGÜES ESLAVES

La conjunció *si* pot tenir equivalents diferents en les llengües eslaves segons el tipus d'oració. Pel que fa al tipus I, correspon a *jestli*, *pokud*, *-li* en txec i *jeżeli*, *jeśli* en polonès. La conjunció russa *если* correspon a *si* en tots els tipus de clàusules condicionals. El verb de la clàusula dependent, a diferència del català, pot anar en present o futur, fet que sovint causa errors del tipus **si tindràs temps...*

Les construccions del tipus I poden resumir-se amb el següent esquema:

TOP					SUBJ	MOD	PRED <small>[imp.] [fut.] [pres.]</small>	K
COMP	SUBJ		PRED <small>[pres.] [fut.]</small>	K				
<i>Jestli</i>	pro		<i>máš</i>	<i>čas,</i>	pro		<i>Pojďme</i>	<i>na pláž</i>
					pro	<i>můžeme</i>	<i>jít</i>	<i>na pláž</i>
<i>Jeśli</i>	pro		<i>masz</i>	<i>czas,</i>	pro		<i>chodźmy</i>	<i>na plażę</i>
					pro	<i>możemy</i>	<i>pójść</i>	<i>na plażę</i>
<i>Если у тебя</i>	pro		<i>есть</i>	<i>время</i>	pro		<i>пойдем</i>	<i>на пляж</i>
					pro	<i>можем</i>	<i>пойти</i>	<i>на пляж</i>
<i>Jestli</i>	pro	<i>budeš</i>	<i>mít</i>	<i>čas,</i>	pro		<i>jdeme</i>	<i>na pláž</i>
					pro		<i>půjdeme</i>	<i>na pláž</i>
<i>Jeśli</i>	pro	<i>będziesz</i>	<i>miał</i>	<i>czas,</i>	pro		<i>idziemy</i>	<i>na plażę</i>
					pro		<i>pójdziemy</i>	<i>na plażę</i>
<i>Если у тебя</i>	pro	<i>будет</i>		<i>время</i>	pro		<i>идем</i>	<i>на пляж</i>
					pro		<i>пойдем</i>	<i>на пляж</i>

CONDICIONALS DE TIPUS II / III: CONDICIONS IMPROBABLES

CATALÀ

Definició

Les condicionals de tipus II, anomenades improbables, són aquelles que, tot i que podrien realitzar-se, és força improbable que succeeixin (cfr. a més CONDICIONALS DE TIPUS I).

Les condicionals de tipus III, anomenades impossibles, són aquelles que ja mai no podran succeir.

Forma

Condicionals de tipus II

Es construeixen tal i com es veu en el següent quadre:

TOP				SUBJ	MOD	PRED [cond.]	K
COMP	SUBJ	PRED [imp. ind.]	K				
<i>si</i>	pro	<i>tingués</i>	<i>diners,</i>	pro		<i>compraria</i>	<i>un cotxe</i>
				pro	<i>podria</i>	<i>comprar</i>	<i>un cotxe</i>

Condicionals de tipus III

Es construeixen forçosament amb l'auxiliar *haver*, el qual pren els temps corresponents:

TOP					SUBJ	AUX [cond.]	MOD	PRED	K
COMP	SUBJ	AUX [imp. ind.]	PRED	K					

<i>si</i>	pro	<i>hagués</i>	<i>tingut</i>	<i>diners,</i>	pro	<i>hauria</i>		<i>comprat</i>	<i>un cotxe</i>
					pro	<i>hauria</i>	<i>pogut</i>	<i>comprar</i>	<i>un cotxe</i>

LLENGÜES ESLAVES

En les llengües eslaves hi ha un problema amb la construcció de les oracions condicionals de tots tres tipus. Pel que fa al tipus II, la conjunció *si* correspon a *если / когда* en rus, partícules que exigeixen un verb en mode condicional (amb el subjecte mencionat obligatòriament, *если бы я знал*). En txec i polonès, s'ha creat una forma composta incloent la conjunció i l'auxiliar condicional amb les desinències personals (*kdybych, kdybys, kdyby / gdybym, gdybys, gdyby*). La conjunció txeca *pokud*, menys freqüent, també permet la construcció amb el condicional. Aleshores, la clàusula dependent del tipus II duu condicional, fet que pot causar incorreccions del tipus **si tindria diners...* (A més a més, el subjuntiu no existeix en les llengües eslaves.)

Les construccions del tipus II poden resumir-se amb aquest esquema:

TOP				SUBJ	AUX	MOD	<AUX>	PRED [cond.]	<AUX>	K
COMP [+conc.]	SUBJ [+conc.]	PRED [part. pas.]	K							
<i>Kdybych</i>				pro				<i>koupil</i>	<i>bych</i>	<i>auto</i>
<i>Pokud bych</i>	pro	<i>měl</i>	<i>peníze</i>	pro		<i>mohl</i>	<i>bych</i>	<i>koupit</i>		<i>auto</i>
<i>Gdybym</i>	pro	<i>miał</i>	<i>pieniądze</i>	pro				<i>kupitłbym</i>		<i>samochód</i>
				pro		<i>mógłbym</i>	<i>kupić</i>		<i>samochód</i>	
<i>Если бы у меня</i>	pro	<i>были</i>	<i>деньги</i>	<i>я</i>			<i>бы</i>	<i>купил</i>		<i>машину</i>
				<i>я</i>	<i>бы</i>	<i>мог</i>		<i>купить</i>	<i>машину</i>	

Nota bene: La concordança només apareix en aquest cas en txec i polonès.

CÚMULS VERBALS

CATALÀ

Tipus de verbs

Els verbs es classifiquen en lexicals i funcionals. Els primers tenen significat ple i funcionen sempre com a PRED. Els altres verbs són una mena de verbs de “suport” que no afegeixen informació lèxica al verb, sinó funcional (temporal, modal, aspectual, etc.). Els considerem auxiliars (AUX) o modals (MOD).

També existeix una tercera categoria, el diatetitzador (DIAT), que en català, pel que fa a la passiva, és *ser*.

Els AUX tenen una relació més propera amb el PRED des del punt de vista sintàctic.

Els principals verbs auxiliars són:

AUX	PRED [inf]	VALOR	EXEMPLE
<i>anar</i>		temporal	<i>vaig fer</i>
AUX	PRED [ger]	VALOR	EXEMPLE
<i>estar</i>		aspectual	<i>estic fent</i>
AUX	PRED [part]	VALOR	EXEMPLE
<i>haver</i>		temporal	<i>he fet</i>

Nota: L'AUX *haver* és l'únic que no pot separar-se del PRED.

Els MOD són més independents pel que fa al seu valor i, fins i tot, afegeixen un cert valor lexical al PRED:

MOD	PRED [inf]	VALOR	EXEMPLE
<i>poder</i>	<i>fer</i>	permís, capacitat, possibilitat / probabilitat	<i>puc fer</i>
<i>caler / caldre</i>		obligació	<i>cal fer</i>
<i>haver de</i>		obligació, consell	<i>he de fer</i>
<i>deure</i>		possibilitat / probabilitat	<i>dec fer</i>

Estructura

El predicat sempre ocupa la darrera posició. Pel que fa a la posició dels auxiliars, aquests sempre s'hi situen al davant.

En català dos AUX poden aparèixer junts; en aquest cas, l'auxiliar normalment precedeix el modal.

De tota manera, els auxiliars no poden col·locar-se lliurement. El següent quadre reflecteix diverses possibilitats de combinació:

SUBJ	AUX	AUX	PRED	OBJ
		<i>he</i>	<i>fet</i>	
	<i>he</i>	<i>estat</i>	<i>fent</i>	
		<i>vaig</i>	<i>fer</i>	
SUBJ	AUX	MOD	PRED	OBJ
	<i>he</i>	<i>pogut</i>	<i>fer</i>	
	<i>vaig</i>	<i>poder</i>	<i>fer</i>	

LLENGÜES ESLAVES

El txec disposa de l'únic auxiliar *být* (*ser*), el qual pot adoptar els valors següents:

AUX <i>být</i>	PRED [part] ¹⁾	VALOR	EXEMPLE
		temporal – passat	<i>pracoval jsem</i>
	PRED [part] ¹⁾	VALOR	EXEMPLE
		modal – condicional	<i>pracoval bych</i>
	PRED [inf] ²⁾	VALOR	EXEMPLE
		temporal – futur	<i>budu pracovat</i>

El polonès actual conserva sols una forma de l'auxiliar original, *być*, la qual té valor futur (*będzie pracował*). La forma present de l'auxiliar s'ha vist reduïda i avui pot considerar-se pràcticament un sufix

(*pracowatem*). En alguns casos, la forma condicional de l'auxiliar pot independitzar-se tot ocupant la segona posició sintàctica, com una estratègia emfàtica (*chciałbym*, ja *chciałbym* ↔ ja *bym* *chciał*).

El rus modern no coneix cap auxiliar en passat (es tracta, originàriament d'un participi passat més el pronom personal, *я работал*). De la forma *бы* / *б* que acompanya l'únic auxiliar, llavors, resulta el *буду* (*буду работать*), procedent del verb *быть*.

L'esquema mencionat precisa, encara, d'algunes explicacions:

- 1) En els casos del passat, l'auxiliar a la tercera persona del singular i del plural és omès en txec i en polonès i no accepta cap sufix d'origen verbal; aleshores, tot i que tradicionalment s'anomena “*participi passat II* o *l-participi*”, aquí té la funció de verb conjugat.
- 2) El futur del mateix verb *ser* es construeix en totes tres llengües sense infinitiu, només amb “auxiliar”:
 - *Zíttra budu pracovat.*
 - *Jutro będę pracował / pracować.*
 - *Завтра я буду работать.*
(= *Demà treballaré.*)

però:

- *Zíttra budu v práci.*
- *Jutro będę w pracy.*
- *Завтра я буду на работе.* (= *Demà seré a la feina.*)

Els modals en txec funcionen d'igual manera que en català. A part d'això, en polonès i rus hi ha una sèrie de verbs o construccions (sovint d'origen adjectival) impersonals que no toleren cap mena de conjugació:

- *Můžeme to udělat.*
- *Možemy / Można to zrobić.*
- *Мы можем / Можно это сделать.*
- *Nesmíte na to zapomenout.*
- *Nie należy o tym zapominać.*
- *Не надо об этом забывать.*

La posició de l'auxiliar i del predicat depèn de l'estructura de tota la frase.

En txec, l'AUX del passat i del condicional ocupa sempre la segona posició sintàctica, i, per això, pot situar-se darrere o davant, i, fins i tot, lluny del PRED:

- *Pracoval jsem.*
- *Včera jsem pracoval.*
- *Včera jsem opravdu dlouho pracoval.*

- *Napsala by knihu.*
- *Petra by napsala knihu.*
- *Petra by moc ráda napsala knihu.*

Igualment, la partícula *бы / б* en rus: *я бы написала книгу. Пошла бы ты домой!*

Les combinacions de dos auxiliars són rares: a la llengua actual només apareixen en el condicional passat, però aquest temps també ja comença a caure en desús:

- *Byl bych to řekl dřív.*
- *Byłbym to powiedział wcześniej.*

ERGATIVITAT (VEU MITJANA ERGATIVA)

CATALÀ

Forma

La veu mitjana (també coneguda com ergativitat) és un tipus de veu.

La veu mitjana, com la passiva, és una transformació de la veu activa, o sigui el canviament d'un predicat transitiu en un predicat ergatiu.

La transformació, primerament semàntica, d'eliminació de l'agent o la causa, té conseqüències sintàctiques, mitjançant les quals l'objecte ocupa la posició del subjecte quan aquest desapareix, tot assumint-ne la seva funció:

- *El nen bota la pilota.* → *La pilota bota.*

L'exemple anterior es correspon amb el següent esquema:

Agent + Predicat + Experimentador → Experimentador + Predicat

SUBJ	DIAT	PRED	OBJ
<i>El ferro</i>	<i>es</i>	<i>fon</i>	<i>fàcilment</i>
<i>La gent</i>	<i>s'</i>	<i>enfada</i>	<i>ràpidament</i>

La veu mitjana coincideix amb la veu impersonal (vegeu VEU IMPERSONAL) en el fet que es forma també amb l'ajut del morfema *es*, el qual funciona com a DIAT (vegeu *ES*). Tot i això, la diferència entre totes dues és que la veu mitjana no canvia les funcions sintàctiques, mentre que la impersonal sí:

- *Es fon molt de ferro aquí.* ← *La indústria fon molt de ferro aquí* (veu impersonal).
- *El ferro es fon fàcilment.* ← *El foc fon el ferro fàcilment* (veu mitjana o ergativa).

Tipus d'ergativitat

Existeixen diversos tipus d'ergativitat. En la majoria dels casos, la veu mitjana es construeix amb el morfema *es*:

Predicats transitius actius	Predicats amb <i>es</i>
<i>comunicar</i> <i>explicar</i> <i>infectar</i> <i>alçar</i> <i>organitzar</i> ⁵ <i>escalfar</i>	<i>comunicar-se</i> <i>explicar-se</i> <i>infectar-se</i> <i>alçar-se</i> <i>organitzar-se</i> <i>escalfar-se</i>

Hi ha certs verbs que no requereixen el morfema *es*.

Predicats transitius actius	Predicats sense <i>es</i>
<i>Tanca bé la porta.</i>	<i>La porta no tanca bé.</i>

Molts d'aquests verbs no poden ser construïts en forma ergativa sense algun complement, tot i que es tracti d'adjunts, o bé que estiguin en forma negativa:

- **La porta tanca.*
- *La porta tanca malament.*
- *La porta no tanca.*

Hi ha verbs que només són ergatius: *caure*, *tombar*, *descendir*, *ascendir*. Aquests verbs es fan transitius a través de construccions causatives:

- *M'han fet caure.*

Ergativitat i formes reflexives

Les formes reflexives tenen les mateixes formes que les formes ergatives, però la seva estructura és diferent.

5. Aquest verb accepta les dues construccions amb *es*: l'ergativa i la impersonal. És ergativa en *T'organitzes molt malament*, però en canvi és impersonal en *S'organitzen bons partits aquí*.

Les estructures reflexives accepten (*un*) *mateix*, en canvi les ergatives no.

- *El nen s'ha rentat (ell mateix).*
- **El cotxe s'ha avariat (ell mateix).*

LLENGÜES ESLAVES

Les llengües eslavcs coneixen la veu mitjana també a través del morfema *se* / *się* o l'afix *-ся* / *-сь*. El procés de transformació d'una construcció activa transitiva en ergativa és igual que en català.

- *Olga rozbila vejce. → Vejce se rozbilo.*
- *Olga rozbila jajo. → Jajo się rozbilo.*
- *Ольга разбила яйцо. → Яйцо разбилось.*

L'ús del morfema *se* / *się* / *-ся* / *-сь* pot mostrar naturalment unes diferències específiques en llengües diferents.

FOCALITZACIÓ

CATALÀ

Concepte

La focalització és un procés pel qual un element de la clàusula és emfatitzat, normalment col·locant-lo en el seu començament. L'element focalitzat, que no perd pas la seva funció original, passa a ocupar la posició de *focus*, de fet, una posició pragmàtica. En realitat, el focus queda fora de la clàusula.

Interpretem que l'element focalitzat es mou des de la seva posició original fins al focus.

En català, com en quasi totes les llengües romàniques, existeix també la focalització a la dreta, pròpia del subjecte.

Modes

La focalització de totes les funcions de la clàusula es fa sempre a la dreta, excepte la focalització del subjecte, com ja s'ha mencionat.

Focalització dels objectes

La focalització de l'objecte provoca un canvi de l'estructura bàsica S V O a O S V.

La focalització de l'objecte implica l'aparició dels clítics amb algun dels verbs presents:

(la focalització a la dreta de l'objecte requereix la preposició A, quan l'objecte és animat)

Construcció normal	Construcció focalitzada
<i>He vist en Joan al parc.</i>	<i>A en Joan, l'he vist al parc.</i>
<i>No juguem a futbol.</i>	<i>A futbol, no <u>hi</u> juguem.</i>
<i>He donat el pastissos als nens.</i>	<i>Als nens, <u>els</u> he donat el pastissos.</i>
<i>Comprarem pa més tard.</i>	<i>De pa, <u>en</u> comprarem més tard.</i>

La representació de les dues primeres estructures és:

FOC					
	SUBJ	AUX	PRED	OBJ	ADJ
<i>A en Joan,</i>	pro	<i>l'he</i>	<i>vist</i>	pro	<i>al parc</i>

FOC				
	SUBJ	NEG	PRED	OBJ
<i>A futbol,</i>	pro	<i>no</i>	<i>hi juguem</i>	pro

Focalització del subjecte

La focalització del subjecte implica que l'ordre bàsic de la clàusula sigui OVS.

Un mode simple d'emfatitzar el subjecte és pronunciar-lo amb força:

- *El meu cosí toca molt bé el piano* → *EL MEU COSÍ (sí) toca molt bé el piano.*

Però la forma més comuna de fer-ho és la que s'ha indicar abans:

- *El meu cosí toca el piano* → *El piano, el toca el meu cosí.*

Aquesta segona emfatització té un gran complexitat sintàctica, perquè de fet hi ha una *dobles focalització*.

En realitat, s'emfatitza primer l'objecte i després el subjecte, de tal manera que la primera focalització queda més o menys anul·lada per la segona, però és així estructuralment per permetre el moviment de totes dues funcions.

				FOC
FOC	SUBJ	PRED	OBJ	
<i>El piano</i>	<i><el meu cosí></i>	<i>el toca</i>	<i><el piano></i>	<i>el meu cosí</i>

LLENGÜES ESLAVES

L'ordre bàsic dels elements dins una frase eslava és S V O com en català; més exactament, però, dins un text, l'ordre és determinat com a *informació coneguda – informació nova* (o *tema – rema*). El desplaçament de l'objecte està doncs sovint requerit per la cohesió del text, no es tracta d'una simple èmfasi.

La majoria de les llengües eslaves, com a llengües flexives, permeten una gran mobilitat d'elements sense la necessitat de cap altra modificació. Per això, l'ús dels clítics no és obligatori; si s'utilitza, hi té una funció emfàtica.

Construcció normal	Construcció focalitzada
<i>Viděl jsem Honzu v parku.</i>	<i>Honzu jsem viděl v parku. Honzu, toho jsem viděl v parku.</i>
<i>Widziałem Jacka w parku.</i>	<i>Jacka widziałem w parku. Jacka, jego widziałem w parku.</i>
<i>Я видел Ивана в парке.</i>	<i>Ивана я видел в парке. Ивана, его я видел в парке.</i>
<i>Nehrajeme fotbal.</i>	<i>Fotbal nehrajeme. Fotbal, ten nehrajeme.</i>
<i>Nie gramy w piłkę nożną.</i>	<i>W piłkę nożną nie gramy. W piłkę nożną, w nią nie gramy.</i>
<i>Мы не играем в футбол.</i>	<i>В футбол мы не играем. В футбол, в него мы не играем.</i>
<i>Dal jsem dětem bonbóny.</i>	<i>Dětem jsem dal bonbóny. Dětem, těm jsem dal bonbóny.</i>
<i>Dališmy dzieciom cukierki.</i>	<i>Dzieciom dališmy cukierki. Dzieciom, im dališmy cukierki.</i>
<i>Мы подарили детям конфеты.</i>	<i>Детям мы подарили конфеты. Детям, им мы подарили конфеты.</i>
<i>Koupíme chleba později.</i>	<i>Chleba koupíme později. Chleba, ten koupíme později.</i>
<i>Kupimy chleb później.</i>	<i>Chleb kupimy później. Chleb, jego kupimy później.</i>

Мы купим хлеба позже.

Хлеба мы купим позже.

Хлеба, его мы купим позже.

Quant al subjecte, aquest pot focalitzar-se o bé posant-hi accent sense modificar l'ordre dels elements, o bé desplaçant-lo al final de la frase (i desplaçant l'objecte al començament, sense clíctic obligatori):

- *Můj bratranec hraje na klavír.* → *MŮJ BRATRANEC hraje na klavír.*
→ *Na klavír hraje můj bratranec.*
- *Můj bratanek gra na fortepianie.* → *MÓJ BRATANEK gra na fortepianie.*
→ *Na fortepianie gra můj bratanek.*
- *Мой брат играет на пианино.* → *МОЙ БРАТ играет на пианино.*
→ *На пианино играет мой брат.*

				FOC
FOC	SUBJ	PRED	OBJ	
<i>Na klavír</i>	<můj bratranec>	<i>hraje</i>	<na klavír>	<i>můj bratranec</i>
<i>Na fortepianie</i>	<můj bratanek>	<i>gra</i>	<na fortepianie>	<i>můj bratanek</i>
<i>На пианино</i>	<мой брат>	<i>играет</i>	<на пианино>	<i>мой брат</i>

L'ús facultatiu del clíctic en llengües eslaves pot resultar en errors en català del tipus:

* *En Joan he vist al parc.*

* *El piano (OBJ) toca el meu cosí (SUBJ).*

HAVER-HI

CATALÀ

Forma

Aquest verb és diferent d'*haver*. El clític *hi* sempre forma part de la seva natura.

És defectiu i només es conjuga amb la 3PS, tot i que en la llengua parlada és molt habitual, de part de molts parlants, fer servir també la 3PP quan hi ha un objecte (formes: *hi han*, *hi havien*, *hi hauran*, etc.), però aquestes no són correctes en la llengua escrita.

Ús

Aquest verb té dos usos principals: existència i presència. Pel que fa a l'existència, s'utilitza seguit d'un SN:

- *Hi ha poca carn al supermercat.*
- *No hi ha cap casa nova en aquest barri.*

Per a aquest ús existencial no pot utilitzar-se el SN amb l'article definit (*el, la, els, les*), sinó sols el SN sense article o el SN amb l'article indefinit (com es veu més a dalt), però també és possible usar-la amb *de* com a preposició partitiva:

- **Hi ha la casa nova.*
- *De pa, n'hi ha poc.*

El segon ús és la presència i s'usa amb éssers humans. És un ús exclusiu del català que no té equivalència en cap altra de les llengües romàniques veïnes:

- *Hi ha en Joan a casa.*
- *Hi ha els nens a l'escola ara.*

Però quan el complement es focalitza i es col·loca al començament de la frase, *haver-hi* és substituït per *ser-hi*:

- *En Joan, no hi és?*
- *Els nens no hi són.*

En català *ser-hi* s'utilitza per expressar presència, llavors necessita un subjecte; a més, el clíctic *hi* té un valor locatiu (*aquí, allà*):

- *Les claus no hi són.*

En canvi, *haver-hi* és una estructura impersonal que necessita un objecte, de tal manera que *hi* és part del predicat, no expressa cap valor locatiu com en el cas anterior:

- *No hi ha temps per fer reclamacions.*

Observi's com el focus va separat de la resta de l'oració per una coma:

- *En Toni hi és / no hi és.*

LLENGÜES ESLAVES

En txec, rus i polonès no hi ha diferència entre *ser* i *haver-hi*.

En rus, el verb *ser* – *быть* coneix en el present només la forma *есть*, la qual no es fa utilitzar sovint. El verb és, aleshores, absent o substituït per un verb d'un significat més precís (*Андорра в Европе. Андорра находится в Европе*). La forma negativa *нет* requereix un objecte en genitiu.

El txec i el polonès utilitzen en el sentit de *ser* i *haver-hi* el verb *ser* = *být / być*. El polonès coneix, a part d'això, una construcció negativa requerint l'objecte en genitiu (*nie ma*).

- *Na ulici je mnoho lidí.*
- *Na ulicy jest dużo ludzi.*
- *На улице много людей.*
(=Hi ha molta gent al carrer.)
- *Na ulici nikdo není.*
- *Na ulicy nikogo **nie ma**.*
- *На улице никого **нет**.*
(=**No** hi ha ningú al carrer.)

IMPERSONALITAT

CATALÀ

Concepte

S'anomena *impersonal* un tipus d'estructura en què l'agent semàntic, normalment subjecte sintàctic, no és expressat perquè no interessa.

Formes

La impersonalitat pot formar-se, en teoria, de dues maneres principals.

La primera és a través de les construccions de 3PP amb verb actiu; la segona és amb la veu mitjana.

Totes dues són intercanviables quan es tracta de predicats transitius:

- *Venen melons al mercat.*
- *Es venen melons al mercat.*

Els dos exemples són impersonals.

Però, quan es tracta de construccions inacusatives, la impersonalitat sols pot expressar-se amb construccions mitjanes:

- *S'hi arriba / va molt bé per l'autopista.*
- *Arriben / van molt bé...* (no és impersonal, simplement, el subjecte hi és omès).

Pel que fa als predicats pronominals, la impersonalitat, en canvi, es fa millor amb la 3PP:

- *Em criden des d'aquell portal.*
- (?) *Se'm crida des d'aquell portal* (no és una construcció gaire normal).

Curiosament, trobem que en construccions intransitives totes dues formes són possibles però en casos diferents:

- *A la ciutat es beu molt. / A la ciutat beuen molt.*
- **A la ciutat es beu com animals. / A la ciutat beuen com animals.*
- *A la ciutat es beu bojament. / A la ciutat beuen bojament.*

Altres formes d'impersonalitat

A més dels dos ja exposats, la impersonalitat pot expressar-se mitjançant altres procediments:

Verbs impersonals per natura

Es tracta fonamentalment de:

1. Verbs atmosfèrics: *plou, neva, trona*, etc.
2. D'altres verbs: *haver-hi, caler, tractar-se de*, etc.

Aquests verbs són *defectius*; és a dir, només tenen la tercera persona del singular en tot el seu paradigma.

Utilització del morfema hom

En català escrit s'utilitza *hom* seguit de la tercera persona del singular:

- *Hom treballa tot el dia per molt pocs diners.*
- *Hom afirma que...*

Altres procediments

L'ús de *gent* com a subjecte també sol tenir un valor impersonal, però no tan marcat com els procediments anteriors; podria considerar-se una mena d'impersonalitat lleugera:

- *La gent espera que baixin els preus.*

I, similarment, *un*:

- *Un espera que les coses vinguin d'una altra manera, però no és així.*

LLENGÜES ESLAVES

La impersonalitat en les llengües eslaves, en general, presenta les mateixes característiques que en català:

Les construccions corresponents a les construccions acusatives en català:

- *Na trhu prodávají melouny.*
- *Na targowisku sprzedają arbuzy.*
- *На рынке продают арбузы.* (verb 3PP)

- *Na trhu se prodávají melouny. / Na trhu se prodává zelenina.*
- *На рынке продаются арбузы.* (veu mitjana, verb en pl. / en sg.),

En polonès hi ha un acusatiu:

- *Na targowisku sprzedaje się arbuzy.*

Construccions inacusatives:

- *Jede se tam po dálnici.*
- *Jedzie się tam autostradą.*
- *Здесь легко дышится.* (impersonal)

- *Jedou tam po dálnici.*
- *Jadą tam po autostradzie.*
- *Они едут туда по автомагистраде.* (no és impersonal, el subjecte és omès)

En general, pot afirmar-se que el rus prefereix les construccions de 3a persona plural per expressar la impersonalitat.

El polonès coneix, a més a més, una construcció impersonal fent l'ús del participi passiu:

- *Na targowisku sprzedawano arbuzy.*

A part dels verbs atmosfèrics, el txec no té gaire verbs que siguin sempre impersonals; com a excepció pot considerar-se el verb *lze*. El verb equivalent de *caler*, p.ex., seria la construcció *je nutné* (= *és necessari*). La construcció *jít o něco i jednat se o něco* correspon al verb *trac-tar-se*. El polonès i el rus coneixen una sèrie de construccions impersonals d'un valor modal (*trzeba, należy, warto, надо, нужно, необходимо, нельзя*).

Les llengües eslaves no disposen d'un morfema que sigui equivalent exacte d'*hom*; aquest es tradueix en txec, segons el context, per *člověk*,

lidé, jeden (l'home / un home, la gent, un), o per la veu mitjana. El rus i el polonès prefereixen les maneres abans mencionades:

- *Člověk by řekl, že...* (Hom diria que...)
- *Jeden nikdy neví.* (Un no sap mai. / No se sap mai.)
- *Říká se, že...* (Hom diu que...)
- *Mówiono, że...* *Говорят, что...*

INTERROGACIÓ

CATALÀ

Concepte

Les estructures interrogatives són una mena de focalització. N'hi ha de dos tipus:

1. *Preguntes obertes*: Posseeixen un focus. El *focus* és un element emfàtic; pel que fa a les preguntes, es refereix als anomenats pronoms interrogatius (*què, quin, com, quan, quant*). La resposta que s'hi dóna és oberta; és a dir, pot ser qualsevol.
2. *Preguntes tancades*: Es pregunta a través del verb o d'una partícula interrogativa. La resposta que cal esperar és *sí* o *no*.

Forma

Preguntes obertes

L'element sobre el qual es pregunta pot ser qualsevol funció de la clàusula:

– Objectes

FOC	SUBJ	AUX	PRED	OBJ
<i>Qui</i>	<i>pro</i>	<i>has</i>	<i>vist</i>	<i><qui>?</i>

FOC	SUBJ	AUX	PRED	OBJ1	OBJ2
<i>A qui</i>	<i>pro</i>	<i>has</i>	<i>regalat</i>	<i>aquell llibre</i>	<i><a qui>?</i>

FOC	SUBJ	AUX	PRED	OBJ1	OBJ2
<i>Què</i>	<i>pro</i>	<i>has</i>	<i>regalat</i>	<i><què></i>	<i>al teu amic?</i>

Molt sovint, en català un verb acompanya el focus. En aquests casos, es tracta de l'interrogador (INT). El subjecte es col·loca al darrere:

FOC	INT	SUBJ	PRED	OBJ1
<i>Què</i>	<i>voleu</i>	<i>vosaltres</i>	<i><voleu></i>	<i><què></i>

– Subjecte

FOC	SUBJ	CLIT	AUX	PRED	OBJ1	OBJ2
<i>Qui</i>	<i><qui></i>	<i>t'</i>	<i>ha</i>	<i>dit</i>	<i>això</i>	<i>pro</i>

– Adjunt

FOC	SUBJ	NEG	AUX	PRED	OBJ1	OBJ2	ADJ
<i>Per què</i>	<i>pro</i>	<i>no</i>	<i>li</i>	<i>compres</i>	<i>la joguina</i>	<i>pro</i>	<i><per què></i>

Preguntes tancades

En català existeix un *interrogador*, però no sempre hi ha un operador. Quan existeix un operador, aquest és *que* (equivalent al francès *qu'est-ce que*):

INT	SUBJ	PRED	OBJ1
\emptyset	<i>pro</i>	<i>Vols</i>	<i>una pera?</i>

O bé:

INT	SUBJ	PRED	OBJ1
<i>Que</i>	<i>pro</i>	<i>vols</i>	<i>una pera?</i>
<i>Est-ce que</i>	<i>tu</i>	<i>veux</i>	<i>une poire?</i>

Moviment del verb en preguntes

Molt sovint s'esdevé que el verb ocupa la primera posició en una oració interrogativa, ja sigui el verb principal (PRED), o un auxiliar o modal:

INT	SUBJ	PRED	OBJ
<i>Obres</i>	<i>tu</i>	<i><obres></i>	<i>la porta?</i>

↑
(vegeu l'ORDRE DELS COMPONENTS DINS L'ORACIÓ)

LLENGÜES ESLAVES

Les llengües eslaves també distingeixen aquests dos tipus de preguntes. L'estructura de les preguntes tancades correspon, en general, a la catalana, amb algunes diferències d'ordre de paraules:

Objectes

FOC	SUBJ	AUX	PRED	<AUX>	OBJ
<i>Koho</i>	<i>pro</i>	<i>jsi</i>	<i>viděl</i>	<i><jsi></i>	<i><koho>?</i>

FOC	SUBJ	PRED+AUX	OBJ
<i>Kogo</i>	<i>pro</i>	<i>widziates</i>	<i><kogo>?</i>

FOC	SUBJ	PRED	OBJ
<i>Kozo</i>	<i>my</i>	<i>videl</i>	<i><kozo>?</i>

FOC	SUBJ	AUX	PRED	<AUX>	OBJ1	OBJ2
<i>Komu</i>	<i>pro</i>	<i>jsi</i>	<i>daroval</i>	<i><jsi></i>	<i>tu knihu</i>	<i><komu>?</i>

FOC	SUBJ	PRED+AUX	OBJ1	OBJ
<i>Komu</i>	<i>pro</i>	<i>podarowales</i>	<i>tę książkę</i>	<i><komu>?</i>

FOC	SUBJ	PRED+AUX	OBJ1	OBJ
<i>Кому</i>	<i>ты</i>	<i>подарил</i>	<i>эту книгу</i>	<i><кому>?</i>

FOC	SUBJ	AUX	PRED	<AUX>	OBJ1	OBJ2
<i>Co</i>	<i>pro</i>	<i>jsi</i>	<i>dal</i>	<i><jsi></i>	<i><co></i>	<i>svému příteli</i>

FOC	SUBJ	PRED+AUX	OBJ1	OBJ
<i>Co</i>	<i>pro</i>	<i>daleš</i>	<i><co></i>	<i>svojemu přítelovi?</i>

FOC	SUBJ	PRED	OBJ1	OBJ2
<i>Что</i>	<i>ты</i>	<i>подарил</i>	<i><чего></i>	<i>своему другу?</i>

Subjecte

FOC	SUBJ	CLIT	PRED	OBJ1	OBJ2
<i>Kdo</i>	<i><kdo></i>	<i>ti</i>	<i>dal</i>	<i>tu knihu?</i>	<i>pro</i>

FOC	SUBJ	CLIT	PRED	OBJ1	OBJ2
<i>Kto</i>	<i><kto></i>	<i>ci</i>	<i>dal</i>	<i>tę książkę?</i>	<i>pro</i>

FOC	SUBJ	CLIT	PRED	OBJ1	OBJ2
<i>Кто</i>	<i><кто></i>	<i>тебе</i>	<i>подарил</i>	<i>эту книгу?</i>	<i>pro</i>

Adjunt

FOC	SUBJ	CLIT	NEG+PRED	OBJ1	OBJ2	ADJ
<i>Proč</i>	<i>pro</i>	<i>mu</i>	<i>nekoupíš</i>	<i>tu bračku</i>	<i>pro</i>	<i><proč></i>

FOC	SUBJ	CLIT	NEG+PRED	OBJ1	OBJ2	ADJ
<i>Dlaczego</i>	pro	<i>mu</i>	<i>nie kupileś</i>	<i>zabawki</i>	pro	< <i>dlaczego</i> >

FOC	SUBJ	CLIT	NEG+PRED	OBJ1	OBJ2	ADJ
<i>Почему</i>	<i>ты</i>	<i>ему</i>	<i>не купил</i>	<i>игрушку</i>	pro	< <i>почему</i> >

Quant a les preguntes tancades, el txec modern no fa ús de la partícula interrogativa (les partícules *zdalipak / jestlipak* etc. són raríssimes en la llengua parlada i, a poc a poc, cauen en desús).

Una pregunta tancada sempre es distingeix d'una frase afirmativa per la seva entonació. Aquesta pot anar acompanyada d'una inversió en l'ordre de paraules (V S en lloc de S V), però no sempre és així.

En polonès, la partícula interrogativa s'utilitza molt sovint (el més corrent és *czy*), les preguntes sense partícula es caracteritzen per l'entonació i una inversió de l'ordre de paraules.

En rus, hi ha una sèrie de partícules que saben distingir els matisos semàntics de la pregunta (p.ex. *ли, разве, неужели*). Les preguntes sense partícules són freqüents i no exigeixen la inversió en l'ordre de paraules:

Txec

INT	SUBJ	PRED	OBJ1
∅	pro	<i>Chceš</i>	<i>hrušku?</i>
∅	<i>Jana</i>	<i>chce</i>	<i>hrušku?</i>

INT	SUBJ	PRED	OBJ1
<i>Chce</i>	<i>Jana</i>	< <i>chce</i> >	<i>hrušku?</i>

Polonès

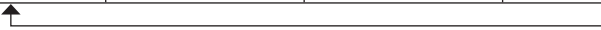
INT	SUBJ	PRED	OBJ1
∅	pro	<i>Chcesz</i>	<i>gruszkę?</i>
<i>Czy</i>	<i>Jana</i>	<i>chce</i>	<i>gruszkę?</i>

Rus

FOC	INT	SUBJ	PRED	OBJ1
<i>Хочешь</i>	<i>ли</i>	<i>ты</i>	<хочешь>	<i>грушу?</i>

INT	SUBJ	PRED	OBJ1
∅	<i>Ты</i>	<i>хочешь</i>	<i>грушу?</i>
<i>Неужели</i>	<i>ты</i>	<i>хочешь</i>	<i>грушу?</i>

INT	SUBJ	PRED	OBJ1
<i>Хочет</i>	<i>Таня</i>	<хочет>	<i>грушу?</i>

MODES VERBALS

CATALÀ

Formes

La gramàtica tradicional romànica reconeix tres modes verbals:

- Indicatiu
- Subjuntiu
- Imperatiu

En realitat, hi ha quatre modes, perquè cal afegir-hi el mode *potencial*.

El subjuntiu té uns usos molt específics (vegeu el SUBJUNTIU).

Ara introduïm el mode potencial, que en la gramàtica tradicional s'identificava amb el temps condicional. Això no obstant, el mode condicional té natura pròpia i, en certes llengües, presenta paradigmes diferenciats, sovint amb l'ajut de verbs modals.

Aleshores, el quadre de modes (i temps) verbals catalans (i romànic, en general) pot representar-se així (ometem els temps compostos per simplicitat):

mode	temps	aspecte	exemple
indicatiu	present		<i>canto</i>
	passat	imperfet	<i>cantava</i>
		perfet	<i>canti / vaig cantar</i>
potencial	present		<i>cantaré</i>
	passat		<i>cantaria</i>
subjuntiu	present		<i>canti</i>
	passat		<i>cantés</i>
imperatiu	present		<i>canta</i>

El mode potencial

La novetat del mode potencial és que no està així recollit en la gramàtica tradicional de la majoria de les llengües romàniques⁶.

La seva existència en català, com a mode diferent de l'indicatiu, s'estableix així:

Indicatiu	Potencial
Expressa fets o accions reals: <i>He comprat un cotxe.</i>	Expressa fets o accions hipotètics: <i>Em compraré un cotxe.</i>
Present i passat estan lligats en la correspondència de temps (sobretot en l'estil indirecte): <i>En Joan diu: vull comprar un cotxe.</i> <i>En Joan deia que volia comprar un cotxe.</i>	Present i passat també estan lligats igualment: <i>En Joan diu: voldré comprar un cotxe.</i> <i>En Joan deia que voldria comprar un cotxe.</i>
En les construccions indicatives no pot establir-se cap correspondència	En canvi, en les construccions potencials es veu perfectament la relació entre futur i condicional: <i>Si tinc temps, et visitaré.</i> <i>Si tingués temps, et visitaria.</i>
I en les construccions completes: <i>Crec que tinc encara temps.</i> <i>Creia que tenia encara temps.</i>	Igualment: <i>Penso que vindrà.</i> <i>Pensava que vindria.</i>

LLENGÜES ESLAVES

La gramàtica tradicional de les llengües eslaves distingeix tres modes verbals:

- Indicatiu
- Imperatiu
- Condicional

6. Etimològicament, en les llengües romàniques el futur i el condicional són també temps procedents del present i del passat units a l'infinitiu: CANTARE HABEO > *cantaré*; CANTARE HABEBAM > *cantaria*.

Les llengües eslaves no coneixen el subjuntiu. Les seves funcions es distribueixen entre el mode condicional i l'indicatiu. El mode condicional distingeix el temps present (possibilitat) i el pretèrit (impossibilitat i irrealitat). La suposició es representa pel futur, l'expressió del qual depèn de l'aspecte.

La correspondència de temps no existeix en les llengües eslaves:

<i>Myslím</i>	<i>že mám ještě čas.</i> (indicatiu)
<i>Myslél jsem</i>	
<i>Myslím</i>	<i>že přijde. / že bude hezky.</i> (potencial)
<i>Myslél jsem</i>	
<i>Mysłę</i>	<i>že jeszcze mam czas.</i> (indicatiu)
<i>Mysłatęm</i>	
<i>Mysłę</i>	<i>że przyjdzie. / że będzie piękna pogoda.</i> (potencial)
<i>Mysłatęm</i>	
<i>Я думаю</i>	<i>что у меня еще есть время.</i> (indicatiu)
<i>Я думал</i>	
<i>Я думаю</i>	<i>что он придет. / что будет хорошая погода.</i> (potencial)
<i>Я думал</i>	

NEGACIÓ

CATALÀ

Usos

La negació feble va normalment amb el verb:

- *Avui no tinc gana.*

Ambdues negacions poden combinar-se:

- *Que tens gana?*
- *No, no en tinc.*

Ambdues negacions es realitzen amb una partícula (un adverbi) que anomenem *negador* (Neg).

En català, el negador més important és *no*.

Formes

Hi ha dos tipus de negació: forta i feble.

La negació forta fa servir-se, normalment, per a respostes breus del tipus sí / no:

- *Que tens gana?*
- *No.*

El negador es col.loca davant el verb principal:

Avui no tenim fred.

Quan hi ha més d'un verb (AUX, PRED), el negador sempre ha de col.localar-se davant del primer verb, normalment un AUX:

No pots parlar així.
No he sabut fer-ho.

Entre el NEG i el verb pot haver-hi clítics:

No se'n va adonar.

A més a més, el negador pot afectar OBJ i ADJ. En aquests casos es tracta d'estructures NEG PRED OBJ / ADJ:

1. Objecte animat

- *En Joan no coneixia **ningú** a la festa.*

2. Objecte inanimat

- *Avui no hem comprat **res** al mercat.*

3. Objecte o adjunt locatiu

- *Enguany no anirem **enlloc** de vacances.*

4. Objecte o adjunt quantitatiu

- *No en sé **gens** de jugar a escacs.*
- *No he dormit **gaire**.*

També és possible que el complement sigui el subjecte: S NEG V

- ***Ningú** no ho sap.*
- ***Res** no ha caigut.*

En català, és possible que la negació vagi acompanyada d'un reforç, la partícula *pas*:

- *Això no es **pas** veritat.*

LLENGÜES ESLAVES

La negació forta s'expressa amb l'adverbi *ne*, en txec, *nie*, en polonès, i *нет*, en rus:

- *Jsi doma? Czy jesteś w domu? Ты дома?*
- ***Ne. Nie. Hem.***

La negació feble es fa amb *ne* annexat al verb (aleshores no pot haver-hi res entre el negador i el verb). La forma corresponent en polonès és *nie*; en rus, *не*; ambdues s'escriuen separades del verb:

- *Nemám hlad. Nie jestem głodny. Я не голоден.*
- *Nevím to. (No ho sé). Ja tego nie wiem. Я это не знаю.*

En polonès, la forma negativa requereix, en general, un objecte en genitiu:

Nigdy takiej dziewczyny nie widziałem.

En polonès i rus, el negatiu del verb *ser* coneix una expressió diferent del positiu, tot requerint un objecte en genitiu:

- *(Ja) jestem w domu. Nie ma mnie w domu.*
- *Я дома. Меня нет дома.*

Les estructures NEG PRED OBJ / ADJ en les llengües eslaves són semblants al català, però l'ordre de paraules pot ser més lliure, segons la idea que vulguem accentuar:

1. Objecte animat

- *Jan na večírku nikoho neznal.*
- *Jan na imprezie nikogo nie znał.*
- *Иван на вечеринке никого не знал.*

2. Objecte inanimat

- *Dnes jsme na trhu nic nekoupili.*
- *Dziś na targu niczego nie kupiliśmy.*
- *Сегодня мы на базаре ничего не купили.*

3. Objecte o adjunt locatiu

- *Letos nepojedeme nikam na dovolenou.*
- *W tym roku nie pojedziemy nigdzie na urlop.*
- *В этом году мы никуда в отпуск не поедem.*

4. Subjecte: SUBJ NEG PRED

- *Nikdo to neví. Nikt tego nie wie. Никто это не знает.*
- *Nic nepadlo. Nic nie spadło. Ничего не упало.*

Els pronoms i adjectius negatius *nikdo / nikt / никто, nic / ничего...* no poden aparèixer en frases positives (ni en qüestions).

Un reforç idèntic a la partícula *pas* no existeix en les llengües eslaves, però “*vûbec / w ogóle / совсем*» pot tenir una funció semblant:

- *Nemám vûbec čas.*
- *Nie tam w ogóle czasu.*
- *У меня совсем нет времени.*
(=No tinc **pas** temps.)

NOMINALS

CATALÀ

Concepte

Amb el terme *nominal* ens referim al nom i tota l'estructura que pot projectar-se a partir d'ell.

Estructures nominals

Modificadors

El sintagma més bàsic és el Sintagma Nominal (SN). Pot tenir una estructura mínima de:

- *La noia té caramels*

N
<i>caramels</i>

Aquesta estructura, com ja s'ha vist, s'utilitza principalment quan es tracta d'un OBJ in comptable o abstracte.

El SN s'acompanya sovint de *sintagmes adjectius* (SA), que, generalment, se situen a darrere:

- *La noia té caramels deliciosos*

N	A
<i>caramels</i>	<i>deliciosos</i>

En tot cas, l'adjectiu i els sintagmes preposicionals (SP) funcionen com a *complements del nom*:

- *La noia té caramels de menta*

N	P	N
<i>caramels</i>	<i>de</i>	<i>menta</i>

El normal és que el SN es projecti amb un *determinant* (D). Entenem per *determinants* tres categories de paraules que, normalment, funcionen d'una manera semblant en totes les llengües: *articles* (definites i indefinites), *possessius* i *demonstratius*. Així doncs, tenim:

- *La noia compra uns caramels.*
- *La noia compra els caramels.*
- *La noia té els seus caramels.*
- *La noia vol aquells caramels.*

D	N
<i>uns</i> <i>els</i> <i>els seus</i> <i>aquells</i>	<i>caramels</i>

També és molt freqüent que, en lloc d'un D, es trobi un *quantificador* (SQ). Es consideren quantificadors:

- *La noia vol **tots els** caramels.*

Q	D	SN
<i>tots</i>	<i>els</i>	<i>caramels</i>

En tot cas, els Q i els D poden alternar:

- *La noia vol **alguns** / **aquells** caramels.*

Q / D	N
<i>alguns / aquells</i>	<i>caramels</i>

Extensions

L'extensió més freqüent és la dels *adjectius* a la dreta del nom, tot i que alguns adjectius es col·loquen a l'esquerra:

D	N	A
<i>una</i>	<i>mascota</i>	<i>nova</i>

D	A	N
<i>una</i>	<i>nova</i>	<i>mascota</i>

Però:

D	N	A
<i>un</i>	<i>llibre</i>	<i>interessant</i>

I no:

* *un interessant llibre.*

Una altra projecció d'un nominal és una *preposició*. Sempre és la projecció màxima d'un nominal:

D	N	P	N
<i>una</i>	<i>porta</i>	<i>de</i>	<i>fusta</i>

D	N	P	D	N
<i>la</i>	<i>porta</i>	<i>de</i>	<i>l'</i>	<i>habitació</i>

Ambdues projeccions, amb preposició o amb adjectiu, poden coincidir:

D	N	P	N	A
<i>el</i>	<i>quadern</i>	<i>de</i>	<i>geografia</i>	<i>vermell</i>

D	N	A	N	A
<i>una</i>	<i>porta</i>	<i>de</i>	<i>fusta</i>	<i>dura</i>

Finalment, un tipus de projecció que sempre és una extensió, és una clàusula relativa.

Nominalització

En català, els determinants es transformen en pronoms quan el nom que fa de nucli resta omès. En aquest cas, el nom es representa com a categoria buida (e). En tot cas, en català hi ha dos models de funcionament.

Amb l'article definit (i, amb ell, els possessius i els demostratius), es construeixen amb (e):

D	N	A
<i>Els</i> <i>Aquells</i>	pro	<i>grans</i>

En canvi, quan es tracta d'un D amb un article indefinit com a nucli, l'estructura s'introdueix per una P:

D	N	A
<i>Un</i> <i>Uns</i>	pro	<i>de gran</i> <i>de vermells</i>

LLENGÜES ESLAVES

El txec presenta una estructura de nominals bàsicament igual al català, però hi ha dues excepcions fonamentals: la posició prenominal dels SA i l'estructura del SD, que és sempre molt més reduïda.

Els adjectius txecs i russos són sempre prenominals⁷, a diferència del català, que es fa servir de la posició postnominal, tot i que la prenominal és possible en alguns casos (vegeu els ADJECTIVALS):

A	N
<i>dobré</i>	<i>bonbony</i>
<i>вкусные</i>	<i>конфеты</i>

La situació en polonès s'assembla més a la del català. L'adjectiu pot ser prenominal o postnominal. La seva posició depèn de si l'adjectiu expressa una característica del substantiu o, en canvi, forma un conjunt amb el substantiu:

A	N
<i>biały</i>	<i>papier</i>

N	A
<i>papier</i>	<i>toaletowy</i>

A	N	A
<i>biały</i>	<i>papier</i>	<i>toaletowy</i>

Papier toaletowy (paper higiènic) és un tipus de paper que podem caracteritzar pel seu color (*biały* = *blanc*). No pot dir-se **toaletowy papier* (txec: *toaletní papír*).

Com ja s'ha esmentat (vegeu els ARTICLES), hi ha certs casos de demostratiu en què aquest presenta un funcionament molt semblant, fins i tot idèntic, a l'article definit:

7. En txec, amb l'excepció de la terminologia química, de la taxonomia biològica i del llenguatge poètic (com en rus).

D	N
<i>nějaké ty svoje / její</i>	<i>bonbony</i>
<i>jakies te swoje / jej</i>	<i>cukierki</i>
<i>какие-то эти свои / ее</i>	<i>конфеты</i>

SD també pot tenir adjectiu:

D	A	N
<i>nějaké ty svoje / její</i>	<i>dobré</i>	<i>bonbony</i>
<i>jakies te swoje / jej</i>	<i>smaczne</i>	<i>cukierki</i>
<i>какие-то эти свои / ее</i>	<i>вкусные</i>	<i>конфеты</i>

Les projeccions amb preposició són menys freqüents en txec que en català (tot i que també existeixen); sovint, a una estructura N+P+N en català correspon un sintagma A+N en txec. Compareu:

- *Una porta de fusta – dřevěné dveře / drzwi drewniane / деревянная дверь*

però

- *La porta de l'habitació – dveře do pokoje / drzwi do pokoju / дверь в комнату*

N	P	N
<i>dveře</i>	<i>do</i>	<i>pokoje</i>
<i>drzwi</i>	<i>do</i>	<i>pokoju</i>
<i>дверь</i>	<i>в</i>	<i>комнату</i>

Finalment, una projecció d'un nominal només pot ser un altre nom sense preposició (aquesta última estant suplerta per la declinació - la projecció és en genitiu o, menys sovint, en datiu). Aquest sempre es col·loca a darrere:

- *El dia de la independència – den nezávislosti - dzień niepodległości - день независимости* (gen.)
- *Un ajut als amics – pomoc přátelům – pomoc przyjacielom - помощь друзьям* (dat.)

Les projeccions pre- i postnominals també poden coincidir, però la seva estructura és, aleshores, més complicada:

A	N _{NOM}	N _{GEN}
<i>plná</i>	<i>láhev</i>	<i>vodky</i>
<i>pełna</i>	<i>butelka</i>	<i>wódki</i>
<i>полная</i>	<i>бутылка</i>	<i>водки</i>

A	N	P	N
<i>velké</i>	<i>dveře</i>	<i>do</i>	<i>pokoje</i>
<i>duże</i>	<i>drzwi</i>	<i>do</i>	<i>pokoju</i>
<i>большая</i>	<i>дверь</i>	<i>в</i>	<i>комнату</i>

A	N	P	A	N
<i>těžké</i>	<i>dveře</i>	<i>z</i>	<i>tvrdého</i>	<i>dřeva</i>
<i>ciężkie</i>	<i>drzwi</i>	<i>z</i>	<i>twardego</i>	<i>drewna</i>
<i>тяжелая</i>	<i>дверь</i>	<i>из</i>	<i>твердого</i>	<i>дерева</i>

Quant a la *nominalització*, el nucli simplement pot quedar omès, fins i tot quan cap determinant no hi és present, i aquesta estructura no requereix cap preposició addicional. Això pot dur a errors freqüents del tipus:

* *Vull uns vermells.*

ORDRE DELS COMPONENTS DINS L'ORACIÓ

CATALÀ

Concepte

El català és una llengua típica S V O, la qual cosa significa que la seva estructura sintàctica bàsica és aquesta. De tota manera, aquest ordre pot canviar fàcilment per causes sobretot pragmàtiques (com ara l'èmfasi). Caldrà doncs posar atenció en el fet que es tracti d'estructures marcades o no marcades.

Estructures

Ordre no marcat

L'estructura més bàsica pot ser representada així (per a un predicat bivalent):

SUBJ	PRED	OBJ
pro	<i>parles</i>	<i>francès</i>

Pel que fa a la posició dels verbs, tant auxiliars com modals, vegeu els CÚMULS VERBALS.

Ordre marcat

Un ordre del tipus V S O és molt marcat en català, però és possible. En aquest cas, la interpretació és que no sols es mou l'operador, sinó també el mateix PRED:

				TOP
PRED	SUBJ	<PRED>	OBJ	
<i>faran</i>	<i>els treballadors</i>	<i><faran></i>	<i>una pausa</i>	<i>a les dues</i>

El moviment de l'OBJ o del SUBJ és una qüestió de focalització (vegeu la FOCALITZACIÓ).

Ordre dels objectes

Les clàusules ditransitives, amb OBJ1 i OBJ2, poden col·locar ambdós objectes en qualsevol posició, tot i que sigui una forma no marcada OBJ1 + OBJ2:

SUBJ	PRED	OBJ1	OBJ2
pro	<i>li contaré</i>	<i>la veritat</i>	<i>a la Maria</i>

SUBJ	PRED	OBJ2	OBJ1
pro	<i>li contaré</i>	<i>a la Maria</i>	<i>la veritat</i>

Però si el segon OBJ és OBJ3, aleshores l'OBJ1 va en primer lloc:

SUBJ	PRED	OBJ1	OBJ3
pro	<i>pinteu</i>	<i>la paret</i>	<i>de groc</i>

Posició de l'adjunt

L'adjunt en català pot estar situat entre el PRED i l'OBJ:

SUBJ	PRED	ADJ	OBJ
pro	<i>parla</i>	<i>molt bé</i>	<i>francès</i>

SUBJ	PRED	OBJ	ADJ
pro	<i>parla</i>	<i>francès</i>	<i>molt bé</i>

Però aquest canvi no sempre és possible:

- **Han fet en la paret un forat.*

Posició del tòpic

El tòpic pot estar situat al començament de la clàusula:

TOP			
	SUBJ	PRED	OBJ
<i>El dijous,</i>	<i>els nens</i>	<i>juguen</i>	<i>a futbol</i>

Però també al final:

			TOP
SUBJ	PRED	OBJ	
<i>Els nens</i>	<i>juguen</i>	<i>a futbol</i>	<i>el dijous</i>

I, fins i tot, pot tenir el subjecte a davant:

TOP			
SUBJ		PRED	OBJ
<i>Els nens,</i>	<i>el dijous,</i>	<i>juguen</i>	<i>a futbol</i>

Moviment del verb en preguntes

Amb molt freqüència s'esdevé que el verb ocupa la primera posició en una oració interrogativa, ja sigui el verb principal (PRED), o un auxiliar o modal:

INT	SUBJ	MOD	PRED	OBJ1	OBJ2
<i>Podria</i>	<i>vostè</i>	<i><podria></i>	<i>dir-me</i>	<i>l'hora?</i>	<i>pro</i>

INT	SUBJ	PRED	OBJ
<i>Obres</i>	<i>tu</i>	<i><obres></i>	<i>la porta?</i>

LLENGÜES ESLAVES

En txec, polonès i rus, l'ordre no marcat és també S V O, però l'existència de la declinació permet una llibertat de moviment de components dins l'oració molt més gran que en les llengües no flexives. Generalment, són les demandes del context més ample que determinen l'ordre, a fi d'assegurar la cohesió del text. No només el tòpic, sinó també els objectes i el mateix subjecte poden desplaçar-se; l'ordre PRED – SUBJ dins oracions principals marca, normalment, una pregunta, llevat dels casos en què un complement circumstancial ocupa la primera posició:

- *Lukáš miluje Martu.*
- *Łukasz kocha Martę. Лука любит Марту.*
(= *En Lluc estima la Marta.*) – ordre no marcat.
- *Martu miluje Lukáš.*
- *Martę kocha Łukasz.*
- *Марту любит Лука.* – el mateix significat però ordre marcat
(“*És en Lluc qui l'estima, no en Pau.*”)

L'ordre no marcat dels objectes, contràriament al català, és OBJ2 + OBJ1:

SUBJ	PRED	OBJ2	OBJ3
pro	<i>Řeknu</i>	<i>Martě</i>	<i>pravdu</i>
pro	<i>Powiem</i>	<i>Marcie</i>	<i>prawdę</i>
<i>Я</i>	<i>скажу</i>	<i>Марте</i>	<i>правды</i>

En teoria, totes les combinacions són possibles amb la frase següent:

TOP	SUBJ	PRED	OBJ
	<i>Ve čtvrtek</i>	<i>děti</i>	<i>hrají</i>
<i>W czwartek</i>	<i>dzieci</i>	<i>śpiewają</i>	<i>piosenki</i>
<i>В четверг</i>	<i>дету</i>	<i>поют</i>	<i>песни</i>

Nota: Els complements circumstancials, sigui quina sigui la seva posició, no se separen amb una coma.

L'única excepció és la segona posició sintàctica (anomenada *posició de Wackernagel*) que ocupen obligatòriament els clítics; a més a més, si hi ha més d'un clític, aquests s'organitzen sempre en l'ordre auxiliar passat o condicional – pronom reflexiu – pronom feble en datiu (OBJ2) – pronom feble en acusatiu (OBJ1) – alguns adverbis curts (no necessàriament):

SUBJ	PRED	AUX	CLIT	OBJ			
				SUBJ	OBJ2	OBJ1	PRED
pro	<i>Bál</i>	<i>jsem</i>	<i>se</i>	PRO	<i>mu</i>	<i>to</i>	<i>řict.</i>

SUBJ	PRED+ AUX	CLIT	OBJ			
			SUBJ	OBJ2	OBJ1	PRED
pro	<i>Balem</i>	<i>się</i>	PRO	<i>mu</i>	<i>to</i>	<i>powiedzieć.</i>

però:

SUBJ	AUX	CLIT	OBJ2	OBJ1	PRED	<AUX>	<CLIT>	OBJ			
								SUBJ	<OBJ2>	<OBJ1>	PRED
<i>Já</i>	<i>jsem</i>	<i>se</i>	<i>mu</i>	<i>to</i>	<i>bál</i>	< <i>jsem</i> >	< <i>se</i> >	PRO	<i>mu</i>	<i>to</i>	<i>řict</i>

SUBJ	CLIT	OBJ2	OBJ1	PRED+ AUX	<CLIT>	OBJ			
						SUBJ	<OBJ2>	<OBJ1>	PRED
<i>Ja</i>	<i>się</i>	<i>mu</i>	<i>to</i>	<i>balem</i>	<i>się</i>	PRO	<i>mu</i>	<i>to</i>	<i>powie- dzieć.</i>

PRETÈRIT IMPERFET D'INDICATIU

CATALÀ

Definició

És un temps que expressa accions o estats duratius en el passat, els quals són presentats en llur desenvolupament sense mencionar el començament o l'acabament de l'acció.

Ús

El principal problema que planteja aquest temps verbal és en la confrontació amb el passat simple (tot i que sigui la forma perifràstica). En general, el passat simple indica una acció puntual, mentre que l'imperfet indica una acció mantinguda durant un cert temps. Observeu els següents exemples.

Quan es tracta del verb *ser* indicant ubicació, és força normal que s'utilitzi el pretèrit imperfecte:

- *L'estàtua era a la plaça* (i no **L'estàtua va ser a la plaça*).

En canvi, quan es tracta de *ser* amb el significat de *quedar*, *romandre*, l'ús del pretèrit perfecte és del tot normal:

- *Vaig ser a la plaça tot el matí*.

Alguns exemples de diferència entre l'imperfet i el perfecte:

IMPERFET	PERFET
<i>Tots els dissabtes anava al cinema.</i>	<i>Dissabte passat va anar al cinema.</i>
<i>Sempre comprava la roba a una botiga de segona mà.</i>	<i>Va comprar la roba a una botiga de segona mà.</i>
<i>Ja coneixia en Manel.</i>	<i>Va conèixer en Manel a una festa.</i>

LLENGÜES ESLAVES

Les llengües eslaves es fan servir de l'aspecte perfectiu i imperfectiu, la qual cosa significa que en el passat es fan diferències que poden tenir relació amb el perfect i l'imperfect en català i en altres llengües romàniques.

En les llengües eslaves hi ha una diferència entre *dělal / robil / делал* i *udělal / zrobit / сделал* (essent el primer el preterit d'un imperfectiu i el segon d'un perfectiu), la qual pot correspondre al català *feia* i *va fer*. En català, pràcticament tots els verbs coneixen el perfectiu i l'imperfectiu. En les llengües eslaves, hi ha verbs imperfectius que no tenen parella perfectiva i viceversa. Gràcies a prefixos i sufixos diferents, les llengües eslaves poden tenir la capacitat d'especificar i concretar molt més l'acció:

- *Manela už znal.*
- *Manela již znať.*
- *Он Манела уже знал.*
(= Ja coneixia en Manel.)

- *Poznal Manela na večírku.*
- *Poznať Manela na imprezie.*
- *Он познакомился с Манелом на вечеринке.*
(= Va conèixer en Manel a una festa.)

- *Každou sobotu chodil do kina.*
- *W każdą sobotę chodził do kina.*
- *Каждую субботу он ходил в кино.*
(= Tots els dissabtes anava al cinema.)

- *Minulou sobotu šel do kina.*
- *W zeszłą sobotę poszedł do kina.*
- *В прошлую субботу оно пошел в кино.*
(= Dissabte passat va anar al cinema.)

PROJECCIONS

CATALÀ

Concepte

Totes les categories lèxiques poden projectar-se, és a dir; estendre's semànticament i sintàcticament, tenint sempre un nucli.

Les categories que, normalment, s'estenen són els noms (donant lloc als sintagmes nominals o, simplement, nominals), els adjectius (donant lloc als adjectivals) i els verbs (llur projecció és més complexa). També es poden estendre els adverbis i altres categories, però les tres primeres són aquelles que més freqüentment presenten una projecció.

Tipus

Les projeccions són de dues menes: modificacions i extensions.

Modificacions

Les modificacions no estenen el significat de l'element lèxic central, sinó que l'especifiquen. Quan es tracta d'adjectius i adverbis, els *modificadors* (elements que modifiquen):

Q	A / ADV
<i>molt</i>	<i>ràpid / ràpidament</i>

Les modificacions en català es col·loquen sempre a l'esquerra.

Extensions

Normalment, les extensions afegixen informació al nucli. En català solen anar a la dreta, però, en casos especials, poden estar situades a l'esquerra (certs adjectius que acompanyen els noms):

N	A
<i>casa</i>	<i>vermella</i>

D	N	A
<i>la</i>	<i>casa</i>	<i>vermella</i>

D	A	N	K	
			P	N
<i>una</i>	<i>nova</i>	<i>casa</i>	<i>de</i>	<i>vacances</i>

LLENGÜES ESLAVES

En txec i en rus l'adjectiu, un extensor, es col·loca a davant el nom; en canvi, en polonès pot anar a davant o després, tot depenent de si l'adjectiu forma amb el substantiu un conjunt més estret (posició post-nominal), o només porta una característica del substantiu (posició pre-nominal):

Тхец:

A	N
<i>červený</i>	<i>dům</i>
<i>czerwonu</i>	<i>dom</i>
<i>красный</i>	<i>дом</i>

N	A
<i>dom</i>	<i>mieszkalny</i>

(D)	A	N
<i>(ten)</i>	<i>červený</i>	<i>dům</i>
<i>(ten)</i>	<i>czerwonu</i>	<i>dom</i>
<i>(tot)</i>	<i>красный</i>	<i>дом</i>

Un exemple d'extensor múltiple:

A	A	A	N
<i>krásný</i>	<i>nový</i>	<i>letní</i>	<i>byt</i>
<i>piękne</i>	<i>nowe</i>	<i>letnie</i>	<i>mieszkanie</i>
<i>красивая</i>	<i>новая</i>	<i>летняя</i>	<i>квартира</i>

Si l'extensor és un nom (amb preposició o sense), en les llengües eslaves aquest es col·loca a darrere el nom:

N	K
	N
<i>dům</i>	<i>módy</i>
<i>dom</i>	<i>mody</i>
<i>дом</i>	<i>моды</i>

N	K	
	P	A
<i>dopis</i>	<i>od</i>	<i>tatinky</i>
<i>list</i>	<i>od</i>	<i>tatusi</i>
<i>письмо</i>	<i>от</i>	<i>мамы</i>

Els dos tipus poden combinar-se:

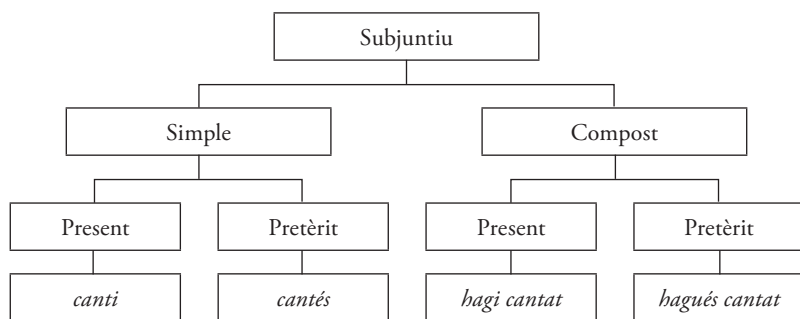
A	N	K	
		P	N
<i>krásný</i>	<i>dopis</i>	<i>od</i>	<i>tatinky</i>
<i>piękny</i>	<i>list</i>	<i>od</i>	<i>tatusi</i>
<i>прекрасное</i>	<i>письмо</i>	<i>от</i>	<i>мамы</i>

SUBJUNTIU

CATALÀ

Formes

El subjuntiu català té dos temps simples i dos compostos.

En català estàndard, tots els temps del present acaben amb -i en la 1, 2, 3 i 6 persones; és a dir, aquelles que tenen la síl·laba rizotònica tònica.

Ús

El subjuntiu català té aquests usos bàsics: en clàusules subordinades introduïdes per verbs de voluntat, esperança, desig, etc. En canvi, els verbs de dicció, pensament, aparença, etc., regeixen indicatiu en afirmatiu, però subjuntiu en negatiu (n'ofereim un quadre resumit):

PRED [+ind]	OBJ	
	COMP	PRED [-ind]
<i>vull espero m'agrada cal demano</i>	<i>que</i>	<i>vingui compri un cotxe nou sigui més responsable</i>
<i>no penso no crec no he dit</i>		
PRED	OBJ	
	COMP	PRED [+ind]
<i>penso crec he dit</i>	<i>que</i>	<i>vindrà ha de comprar un cotxe nou ha de ser més responsable</i>

Amb clàusules inordinades introduïdes per un cúmul conjunció + *que* (*perquè* [finalitat⁸], *abans que*, *després que*, etc.), observeu que les clàusules consecutives no regeixen subjuntiu:

- *T'ho he contat perquè em creguis.*

Amb clàusules copulatives formades pel verb *ser* i un adjectiu, el qual té com a complement propi una clàusula introduïda per *que*:

- *És difícil que pugui ser pitjor.*
- *Seria possible que **compris** un llibre nou?*

Les clàusules de relatiu tenen com a forma no marcada l'indicatiu, però accepten el subjuntiu com a forma marcada en casos de dubte, hipòtesi, etc:

- *La casa que **has comprada** és maca.*
- *La casa que **compris** serà maca. (= qualsevol casa que compris...)*

8. *Perquè*, en català, expressa tant finalitat com causa. La finalitat s'expressa amb subjuntiu, en canvi la causa ho fa amb indicatiu.

A darrere certes partícules fa servir el subjuntiu quan expressa dubte o hipòtesi (*potser, tal vegada*):

- *Potser no sigui molt interessant el film.*
- *Potser no és molt interessant el film.*

Hi ha, en català, una diferència entre *potser* i *pot ser que*; el primer cas utilitza sempre l'indicatiu i el segon, el subjuntiu:

- *Potser / possiblement vindrà.*

Però:

- *Pot ser / és possible que vingui.*

La diferència entre ambdues oracions es troba en el grau de certitud expressat pel parlant.

Les clàusules temporals hipotètiques introduïdes amb *quan* també es construeixen amb subjuntiu.

TOP			SUBJ	PRED
COMP	SUBJ	PRED (+K) [-ind]		
<i>quan</i>	pro	<i>tinguis temps vulguis hagis acabat</i>	pro	<i>podem anar junts al cinema podries anar a comprar alls? mostra'm el teu pis nou</i>

LLENGÜES ESLAVES

Les llengües eslavcs no coneixen pròpiament el subjuntiu. En alguns casos, el subjuntiu català s'expressa mitjançant el condicional eslav, però generalment és un mode verbal més problemàtic per als eslavoparlants.

Coincideix en construccions amb verbs volitius:

- *Chci, abys mi koupila novou knihu.*
- *Chcę, żebyś mi kupiła nową książkę.*
- *Я хочу, чтобы ты мне купила новую книгу.*
(=Vull que em compris un llibre nou.)

- *Řekl jsem ti, abys přišla brzy.*
- *Mówiłem ci, żebyś przyszła wcześniej.*
- *Я тебе говорил, чтобы ты пришла раньше.*
(=T'he dit que vinguis aviat.)⁹

i també en clàusules de finalitat:

- *Řekl jsem ti to, abys mi věřil.*
- *Powiedziałem ci to, żebyś mi wierzył.*
- *Я это тебе сказал, чтобы ты мне верил.*
(=T'ho he contat perquè em creguis.)

Però no coincideix en:

- *Doufám, že přijedeš brzy.*
- *Mam nadzieję, że wkrótce przyjdiesz.*
- *Надеюсь, что он скоро придет.*
(= Espero que vinguis aviat.)

A diferència del català, les llengües eslaves construeixen les construccions de V_{cop} + A + Clàusula es construeixen en indicatiu:

- *Jsem rád, že jsi tady.*
- *Cieszę się, że jesteś tutaj.*
- *Я рад, что ты здесь*
(= Estic content que siguis aquí.)
- *Je možné, že zítra nepřijde.*
- *Możliwe, że jutro nie przyjdzie.*
- *Вероятно он завтра не придет.*
(= És possible que demà no vingui.)

Després d'algunes expressions de dubte pot utilitzar-se tant l'indicatiu com el condicional:

9. Les estructures *aby / žeby / чтобы* + condicional versus *že / že / что* + indicatiu tenen la mateixa funció que el subjuntiu i l'indicatiu en català per distingir una ordre indirecta d'una simple afirmació:

1. *Et dic que vinguis.* vs. 2. *Et dic que vindrà.*

1. *Říkám ti, abys přišel. Mówię ci, żebyś przyszedł. Говорю тебе, чтобы ты пришел.*

2. *Říkám ti, že přijde. Mówię ci, że przyjdzie. Говорю тебе, что он придет.*

- *Nemyslím, že to ví.*
- *Nie sądzę, że o tym wie.*
- *He думаю, что он знает.* (ind.)
(= No crec que ho sàpiga.)

- *Nemyslím, že by to věděl.*
- *Nie sądzę, żeby to wiedział.*
- *He думаю, чтобы он это знал.* (cond.)

- *Pochybuji, že má čas.*
- *Wątpię, że ma czas.*
- *Сомневаюсь, что у него есть время.* (ind.)
(= Dubto que tingui temps.)

- *Pochybuji, že by měl čas.*
- *Wątpię, że miałby czas. / Wątpię, żeby miał czas. / Wątpię, by miał czas. / Wątpię, aby miał czas.*
- *Сомневаюсь, чтобы у него было время.* (cond.)

Les diferències de significat no són gaire importants i les estructures amb condicional són menys freqüents, però poden servir com a exemple per il·lustrar el funcionament del subjuntiu en català.

VEU IMPERSONAL

CATALÀ

Definició

En català, com en altres llengües romàniques, existeix una veu impersonal construïda amb el verb i un clíctic invariable *es*.

Cal no confondre la veu mitjana amb les construccions actives impersonals, fetes amb la tercera persona del plural:

- **Diuen** que plourà.
- En aquest barri **han venut** pisos de poca qualitat.

La veu impersonal té un clar valor d'impersonalitat, té en comú amb la veu passiva que interessa més l'objecte (el tema, en termes semàntics).

Forma

Hi ha dues classes de veu impersonal: transitives i intransitives.

Les *construccions impersonals transitives* tenen la singularitat que impliquen concordança entre el verb i l'objecte:

DIAT	PRED [+conc sg]	OBJ
<i>Es</i>	<i>prepara</i>	<i>una festa a l'oficina la celebració a la catedral arròs amb calamar</i>
DIAT	PRED [+conc pl]	OBJ
<i>Es</i>	<i>preparen</i>	<i>les festes de Nadal amb molta antelació uns nous models en el taller noves publicacions per a la tardor</i>

Alguns verbs en construccions passives admeten clàusules complementives (en què el verb sempre va en singular):

- *Es requereix **que** tothom porti la seva documentació.*
- *S'espera **que** tots els convidats arribin aviat.*

Les clàusules mitjanes també van acompanyades de clítics:

- *Se n'han construït moltes, de carreteres, enguany.*
- *S'hi arriba fàcilment, a la platja.*

Les clàusules mitjanes intransitives sempre es construeixen en singular; la concordança no és possible perquè l'objecte directe no hi és admès:

- *Es viu molt bé aquí.*
- *Es treballa molt durant l'estiu.*

Existeix una forma de veü impersonal que només s'utilitza en la llengua escrita, construïda amb *hom* i amb el verb sempre en singular. En aquest cas, no hi ha mai concordança amb l'objecte:

- *Hom construeix moltes carreteres enguany.*
- *Hom viu molt bé aquí.*
- *Hom espera que la situació sigui més estable.*
- *Hom els espera demà.*

LLENGÜES ESLAVES

En general, les llengües eslaves presenten tres possibilitats d'expressar la veü mitjana equivalent de les llengües romàniques:

1. La mateixa construcció amb el clític invariable *se / się / -ся*, que pot utilitzar-se amb verbs transitius o intransitius. Les llengües eslaves (el polonès té un comportament excepcional en alguns casos) presenten una diferència sintàctica amb el català: l'objecte català correspon al subjecte en llengua eslava:

1.1. Transitiu:

- *V tomto obchodě se prodává dobrý chléb.*
- *Staví se tu nová silnice.*
- *Očekává se, že výstavu navštíví dva tisíce osob.*

- *Buduje się tu nową drogę* (OBJ1).
- *Ожидается, что выставку посетят две тысячи человек.*
- *В этом магазине продается хороший хлеб.*

1.2. Intransitiu:

- *Tady se žije dobře.*
- *Здесь живетса хорошо.*
- *Tutaj się żyje dobrze.*

2. L'ús de la 3a persona del plural en un sentit semblant (però no idèntic) a *hom*:

- *Staví tu novou silnici.*
- *В нашем городе построили новую дорогу.*
- *V tomto obchodě prodávají dobrý chléb.*
- *W tym sklepie sprzedają dobry chleb.*
- *В этом магазине продают хороший хлеб.*

3. La construcció passiva impersonal existent en polonès. Aquesta construcció s'utilitza només amb els verbs transitius i no coneix cap concordança amb l'objecte:

- *W naszym mieście zbudowano nową drogę.*
- *Przygotowano nowe publikacje.*
- *Oczekiwano, że się nic nie zmieni.*